"על המשמר"

כוח צה"ל הרג שני מחבלים חברי "אמל" ברצועת־הביטחון

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר"

שני מחבלים נהרגו אתמול אחה"צ בהיתקלות עם כוחות צה"ל ברצועת־הביטחון.

המקרה אירע, כאשר כוח של צה"ל נתקל בחוליית מחבלים באיזור א־טייבה, בגיזרה המזרחית של רצועת־הביטחון. מחבל נהרג ובמקום התפתח מירדף. במהלך המירדף נהרג מחבל נוסף.

שני המחבלים שנהרגו היו חמושים ולידם נמצא נשקם האישי, חגורים ורימוני־נפץ. אלוף פיקוד הצפון, יוסי פלד, ניהל אישית את המירדף.

גורמים בדרום לבנון מסרו, שליד גופות שני המחבלים נמצאו גם תעודות המעידות על חברותם בארגון "אמל". אולם מסרו הגורמים — אין להסיק מכך ש"אמל" שינה את העיקרון הבסיסי המנחה אותו — לא לפגוע בצה"ל במטרות בישראל.

הגורמים הוסיפו, ש"אמל" הוא ארגון גדול וקיימות בתוכו קבוצות שוליות המשתפות פעולה עם פלשתינים — ברוב המקרים עבור בצע כסף, בתשלום לפי פעולה.

על־פי תחקירים ראשונים שלאחר התקרית, מעריכים שכוונת חוליית המחבלים הייתה להניח מטעני צד נגד כוחות צד"ל וצה"ל באיזור.

במגדל העמק ציינו את זכרה של אמי — ובנצרת הוארך מעצר החשוד

מאת שלמה גלזר, כתב "על המשמר"

יום־עיון לזכרה של אמי לוין המנוחה במלאות 30 יום להירצחה, נערך אתמול במגדל־העמק, תחת הכותרת: "דרכי ההתמודדות עם אלימות במשפחה ובחברה בישראל."

דומה, כי האירוע הצליח מעל המשוער עוד בטרם החל. כאלף איש – עובדים סוציאלים, אנשי משטרה וצבא, מוקירי־זכרה וציבור רב־מילאו עד אפס־מקום את אולם המתנ"ס במגדל־העמק.

לאחר דקת דומייה וקריאת פרק תהילים לזכרה של המנוחה, אמר אביה של אמי, צבי גבעולי, עובד סוציאלי במקצועו: "מותה הטראגי של בתי יצר משבר בשירותי הרווחה ובמצב משבר יש שתי אפשרויות: או כניעה וויתור או התמודדות ויציאה מחוזקים ממנו. אני מקווה שכולנו נצא מחוזקים ממשבר זה. אמי המנוחה, בתמימות של אדם צעיר, האמינה שתצליח להסתדר עם האדם שבסופו של דבר רצח אותה."

סימפטום של מצוקות אחרות

ראש המועצה המקומית מגדל־העמק, שאול עמור, שהוא עובד סוציאלי במקצועו, אמר, שהאלימות היא סמפטום של מצוקות אחרות. סדר העדיפויות בישראל אינו נכון ויש להעמיד את המצוקה החברתית במרכז. יש לעמוד על כך שדמם של העובדים הסוציאלים לא יהיה הפקר ועל המדינה לתת על כך את הדעת. "אמי השאירה לנו צוואה להמשיך בדרכה ובטוחני שכך נעשה", אמר.

במהלך יום־העיון התקיימו הרצאות ונערכו חוגי דיון שעסקו בהיבטים השונים של האלימות בחברה. אחה"צ נערך פאנל בו השתתפו נשיא בית־משפט השלום בחיפה, השופט רם סביר, שעמד על כך, שההנחיה להחמיר בפוגעים בעובדי־ציבור קיימת מזמן אך אסור לשכוח שיש לדון בכל מקרה לגופו של עניין.

ניצב משולם עמית, ראש אג"מ במטה הכללי של המשטרה, הדגיש, כי הדרישה לזירוז הליכים משפטיים אינה פשוטה. הוא גילה, כי בישראל נפתחים 30 תיקים פליליים בכל שעה ולכן יש שאלה של סידרי עדיפויות.

נילי חמו, עובדת סוציאלית בלשכה במגדל־העמק, ביכתה את חברתה אמי לוין והפנתה אצבע מאשימה לכל אותם גורמים המגלים אוזלת־יד בטיפול בציבור האלים.

כן השתתפו בפאנל ד"ר דן שגיט מאוניברסיטת תל־אביב, שרה זילברשטיין מאיגוד העובדים הסוציאלים ושאול עמור.

הוארך מעצר החשוד ברצח

דומה שהאווירה הומחשה היטב במילותיה של אחת המשתתפות: "באנו לכאן כדי לזכור את אמי לוין וכדי למחות ולהתריע על החומה שבשינוי כולל כלפי שירותי הרווחה והבטחת שלום העובדים בהם."

באותו זמן ממש, נתן היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, את הסכמתו להארכת מעצרו ב־15 יום של החשוד ברצח אמי לוין.

השופט חיים גלבז נעתר לבקשת המשטרה בעניין זה. היום ידון בית־המשפט המחוזי בנצרת בעתירת המשטרה כנגד החלטת השופט מנחם בן־דויד, שביטל את צו ההסתכלות שהוצא נגד החשוד.

האחיות מאיימות לחדש המאבק

מאת יוסף שמי, כתב "על המשמר"

אתמול התקיימה פגישה של נציגות האחיות מכל בתי־החולים בארץ.

במהלך הפגישה נמסר דיווח מהמו"מ המתנהל עם המעבידים בעניין תנאי העבודה. האחיות בשטח תמכו בחידוש המאבק במידה ולא תחול תזוזה מצד המעבידים בעיקר נציגי האוצר ומשרד הבריאות.

האחיות התמרמרו על תגובה שלילית לדרישה להוסיף כוח־אדם ומני לתקופת חופשות הקיץ, כדי להקל על עומס העבודה.

אילנה כהן אמרה לכתבנו, כי גם הצעה חילופית לצמצם קצת במספר המיטות לא נתקבלה. היא התלוננה, כי השיחות מתארכות, אין בהן ממש, וגם התדירות נמוכה ביותר — פעם בשבוע, לדעתה, זו סחבת ותו־לאו.

בתשובה לשאלת כתבנו, אם יש תיאום בין העומדות בראש חטיבת האחיות בתי־החולים לבין חיים הברפלד, המייצג את האחיות במו"מ אמרה, כי "נעביר לחיים הברפלד את תוכן ההחלטות ובעיקר את ההחלטה על אפשרות של חידוש המאבק".

מיכאלי: האחיות רוצות כסף

מנכ"ל משרד הבריאות, הפרופ' דן מיכאלי, דיווח אתמול להנהלת משרד הבריאות על הדיונים המתנהלים במו"מ עם אחיות בתי־החולים.

פרופ' מיכאלי מסר, כי קיימת אכזבה רבה בקרב נציגות המעסיקים על כך, שעד כה לא הגישו נציגות האחיות שום המלצות מפורטות לטיפול במצוקת הסיעוד בכלל הנושאים שאינם קשורים לשכר, כמתחייב מהחלטות הממשלה.

פרופ' מיכאלי הוסיף, כי בכל המיפגשים שהיו עד עתה עם האחיות מצטבר הרושם, שנציגות האחיות מתבצרות סביב תביעות שונות ומרובות שכל עיקרן הוא תוספת שכר. זאת על אף שהובהר, כי בעניין זה כל דיון חייב להיות נפרד ומוגבל להסכם המסגרת שיחתם בשבועות הקרובים לגבי כל המיגזרים במשק.

מזג האוויר

טמפרטורות המינימום והמקסימום החזויות ליום ו': רמת־הגולן 18 עד 30; ירושלים 16 עד 27; נהריה 20 עד 28; צפת 15 עד 28; חיפה 19 עד 28; טבריה 22 עד 35; נצרת 19 עד 29; עפולה 20 עד 31; שומרון 19 עד 30; תל־אביב 21 עד 28; לוד 21 עד 29; יריחו 28 עד 29; עזה 23 עד 29; באר־שבע 19 עד 32; אילת 25 עד 37. (עתים)

יום ה' 31.7.86, שעה 16.00 באולם מועצת הפועלים באופקים

ריכוז מפ"ם עם העובדים באופקים

הנך מוזמן להשתתף בדיון ריכוז מפ"ם באופקים על הנושא:

עיירות הפיתוח - 1986: דרכי מוצא מהמשבר

ישתתפו:
ראש מועצת אופקים - ש. בנטוב
מזכיר מועצת הפועלים - ס. אילוז
מזכירי מועצת הפועלים אשקלון, דימונה, ירוחם, שדרות וקרית־גת,
וכן נציגי עובדים ונציגי ציבור מערי הפיתוח בנגב.

פותח: מזכ"ל מפ"ם ח"כ אלעזר גרנות.

מפ"ם עם העובדים

מסך ראשון

בונראקו או אלגוריה ישראלית

"עוגה, עוגה, עוגה" מאת רוני פיסקר ובבימויו, התפקה החדשה של "המרכז לתיאטרון ניסויי", המועלת בבית־ליסין בתל־אביב, הוא קשקוש נהדר. נהדר, כי הסגנון, השאול מתיאטרון הבובות המסורתי היפאני, (בונראקו) בו מפעיל אחד או יותר אוחזים לעיני הצופים בבובות גדולות, מקנה ערכים חזותיים עשירים להתרחשות; כי המוזיקה האירונית, אם לא לומר הסארקאסטית (מאת עדי רנרט), התפאורה והבובות עצמן, מעשה־ידי־אמן של טלי יצחקי, והתאורה של ג'ודי קופרמן - כל המרכיבים של המופע הנאה הזה מצויינים ומלאי הברקות.

קשקוש, כי המסרים הכביכול אידיאולוגיים, חוזרים שוב על האמיתות הנדושות על הציונות שנכשלה. ההברקות החבוטות מרוב שימוש על האימה של חסוף הקרב. לנו או לעולם. לא ברור בדיוק. וגם לא חשוב.

אבל דווקא החלקים היותר אישיים. בהם מנהלים הורים אגוצנטריים וקרים (אריה אלדר ושרונה שפירא־גוסקוב) את חינוך ילדיהם באכזריות מנוכרת מרגשים באמת שבהם. וסצינות משפחתיות אלה מאפשרות למפעיל בובת הבן (יוסי בן־שושן) להיות נוגע ללב ואמיתי, ולהחיות באמת את הבובה.

גם יותם זילברמן, המסיע מין "בן־גוריון" רודן בכסא גלגלים, משכנע שהבובה היא הדוברת והמועלת. למרות שאין מסתירים את המפעיל ואת האמצעים הטכניים. שחקני שתי דמויות הוותיק והצבר (רמי לב ופבלו זלצמן) נאבקים עם טקסטים שאי אפשר להפיח בהם רוח חיים. על אף שהם משחקים היטב עם מסכותיהם.

המחזה מצופה בשכבה עבה של סמלים, שקופים מדי או בלתי מובנים, וכלל לא הכרחיים.

אחד מרגעי השיא הוא הסצינה המשעשעת של נאום המורה לתלמידיה על מרומי מצדה. כי שם מרשים לנו סוף סוף לצחוק.

מופע חזותי מעולה. שדרוש לו מחזה פחות יומרני ויותר מעמיק.

גיורא מנור

נמנע זיהום מי־השתייה לב"ש ע"י שפכים

מאת שלי יחימוביץ', כתבת "על המשמר"

צוות מקצועי הפועל באתר התעשייה רמת חובב, הצליח לעצור את הגלישה מבריכות האידוי, ולמנוע גלישה נוספת — כך נמסר אתמול ממינהלת אתר רמת־חובב.

בימים האחרונים גלשו שפכים רעילים כנחל סכר וממנו לנחל באר־שבע, והתעורר חשש לזיהום מי־השתיה.

הצוות מצא, כי כמות השפכים שגלשו היתה מוגבלת. עם זאת מתריע הצוות, כי הפתרון שנמצא הוא זמני בלבד, וכי יש לסיים את בניית בריכות האידוי החדשות באתר. עד לסיום הבנייה, כעוד כתשעה חודשים, צפויות גלישות נוספות של פסולת רעילה, בשל הצטברות השפכים בבריכות הקיימות.

נחנך אגם בתמנע

מאת בצלאל רובין, כתבנו באילת

בטקס רב רושם נחנך אמש האגם המלאכותי בפארק תמנע.

מילוי אגם תמנע במים – בהשקעה של מליון דולר, תרומת יהודים־אמריקנים הוא גולת הכותרת של המאמץ לפתח אתר תיירות נוסף בדרום הערבה.

באגם תמנע, המשתרע על 15 דונם, ישנם למעשה 2 אגמים – האגם הקטן והאגם הגדול, האגם הקטן מכיל 3000 מטר מעוקב מים ושטחו 2 דונם. עומק המים 12 מ־1.30 עד 1.70 מטר וניתן להתרחץ בו.

באגם הגדול נבנה מזח ואי קטן עם צמחיה, וניתן לשוט בו בסירות ואף לדוג דגים. זהו אגם מדברי שתוכנן על־ידי הקרן הקיימת כמשתלב יפה בנוף המצוקים המדבריים ועצי השיטים שמסביבו.

האגם נמצא בשולי הפארק שם מתנקזים אליו נחל נחושתן ומי התהום של מכרות תמנע.

בתוכנית הקמת מסעדה, שירותים, מקלחות, חדרי הלבשה, מרכז מבקרים, מוזיאון וחניוני פיקניק בהשקעה של כ־2 מיליון דולר.

האגם המלאכותי של הקק"ל, שנחנך אתמול בפארק תמנע בערבה. (צילום: סקופ 80)

לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

"על המשמר"

יום ו', כ"ח בתמוז תשמ"ו, 1 באוגוסט 1986 / שנה מ"ד מס' 13103 / המחיר 1.10 שקל כולל מע"מ

ראש הסי.אי.אי. ביקר בישראל ובסוריה — "במטרה למנוע מלחמה"

ניו־יורק. — ראש סוכנות הביון המרכזית של ארה"ב ויליאם קייסי, ביקר בישראל ובסוריה — מסרה רשת הטלוויזיה האמריקנית סי.בי.אס.

"קייסי יצא לישראל ולסוריה בכוונה ברורה להפיג מתיחות ולמנוע כל התנגשות צבאית אפשרית בין שתי המדינות", נאמר בשידור.

בידיעה הודגש, כי לשליחות זו לא היה כל קשר לשחרור בני הערובה האמריקנים בלבנון, כפי שריווחו מספר עתונים אמריקניים. (עיר ע"צ)

הטרנזיט הועפה ע"י הסמיטריילר — פגעה בעץ והתלקחה

9 תלמידים ומבוגר מקיבוץ חפציבה נהרגו בתאונת־דרכים מחרידה בעמק

אבל כבד ירד על הקיבוץ ● התלמידים – מכיתות ח' עד י"א – ונהג הטנדר היו בדרכם חזרה לקיבוץ מקייטנה בפלמחים ● מחזות קשים בבית־החולים בעפולה בעת זיהוי הגופות ● הלוויות ייערכו ביום ראשון ● המשטרה חוקרת הסיבות לתאונה שארעה בכביש התענכים

מאת שלמה גלזר כתב "על המשמר" בעמק וכתבי עתי"ם

9 תלמידים מכיתות ח' עד י"א מקיבוץ חפציבה ונהג הטנדר נהרגו אתמול אחה"צ בתאונה מחרידה שאירעה כאשר התלמידים חזרו מקייטנה בדרכם למשק. אחד התלמידים, שנפצע קשה בראשו, הועבר לבית החולים בעפולה ומשם לבית החולים רמב"ם בחיפה, ונפטר מאוחר יותר. ההלוויות ייערכו ביום ראשון.

התאונה אירעה בכביש התענכים.

(המשך בעמוד 2)

חייל צה"ל סמ"ר אריה טובול ו־2 מחבלים נהרגו ברצועת הבטחון

לא לפגוע בילדים — הורה המפקד לחיילי צה"ל שניתקלו במחבלים

המחבלים הסתתרו מאחורי שלושה ילדים שהצטרפו אליהם והדבר הקשה על פעולת הכוח ● הרמטכ"ל משבח הוראת המפקד בשטח ● חשש מהתגברות הטרור מלבנון

מאת אבי בניהו ויהודה צור, כתבי "על המשמר"

חייל צה"ל סמ"ר אריה טובול, בן 20 מבאר־שבע, נהרג אתמול במהלך היתקלות בין כוח של צה"ל לחוליית מחבלים ברצועת הבטחון בדרום לבנון. הלווייתו של אריה טובול תצא היום בשעה אחת בצהריים מבית החולים "סורוקה" לחלקה הצבאית בבית העלמין בבאר־שבע.

(המשך בעמוד 3)

פרס תוקף חוגי היונים ב"עבודה": לא נשנה המצע בנושא הפלשתיני

יצא נגד הגדרה עצמית לפלשתינים והכריז: אם מישהו רוצה לוותר על הכל — למה שניתן לו מנדט ● ח"כ רמון: הפגישה במרוקו עלולה להיות אפיזודה חולפת

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

ראש־הממשלה שמעון פרס תקף אתמול את חוגי היונים במפלגתו הדורשים לשנות את המצע בנושא הפלשתיני והתובעים הגדרה עצמית לפלשתינים. פרס אמר בישיבת הלשכה כי: "אם מישהו רוצה לוותר על הכל — למה שניתן לו מנדט."

"למה אין לנו רשות לאחוז בעמדות פתיחה? מדוע ישראל צריכה להופיע ערומה ומופשטת וותרנית?" שאל פרס.

פרס ציין כי המצב ביו"ש הוא לא רק מסובך אלא גם דינמי, ומה שצריך לומר זה שיש לנו עמדות פתיחה.

תוספת עדית

אנחנו נבוא למו"מ ללא תנאים מוקדמים. נאמר את מה שיש לנו

(המשך בעמוד 2)

עידן ההצמדה ל"סל" מתחיל היום — צפוייה "שקליזאציה" של המשק

התעשיינים במבוכה: הצעד החדש יסכן היצוא ● נמשכת נפילת הדולר בעולם ● ביטול הקפאת שער הדולר לא העלתה הטמפרטורות בשוקי הכספים בישראל ● הדולר השחור ללא שינוי

מאת איל שגב כתבנו הכלכלי בת"א ומאת כתבנו הכלכלי בירושלים

עידן הצמדה של השקל לסל המטבעות מתחיל מהיום, ואתו יתחיל ניוד שער החליפין של השקל כלפי הדולר. מהיום תהיה שווה יחידה של סל מטבעות שקל וחצי ובנק ישראל יציב את השקל בערך זה.

בבנק ישראל מקווים שהצמדת השקל לסל תביא לירידה מהירה בשיעור האינפלציה, לרמות שנתיות חד־ספרתיות. למעשה, אם תחזית זו תתממש, יחזור השקל למטבע מושך למדי, בגלל יציבותו והעובדה שהוא לא יהיה נתון לתנודות חריפות בערכו לעומת מטבעות אחרים.

משקיפים כלכליים אמרו אתמול שבעקבות ההצמדה לסל, ועם ירידת ערך הדולר באירופה צפוייה "שקליזציה" של המשק, כשיותר ויותר מחירים יהיו נקובים מעתה בשקלים.

תגובה מאופקת

הציבור הגיב אתמול באיפוק רב על החלטת בנק־ישראל לבטל את הקפאת שערו של הדולר מהיום ולהגביל את משקלו בסל המטבעות. היום מתחיל ניוד המטבעות, 1.5 ש"ח. השוק השחור, שהוא האינדיקטור הטוב ביותר למדידת תחושות הציבור במקרה כזה, לא הגיב כמעט כלל על ההחלטה. שערו של הדולר עלה במאו־אגורה בלבד לעומת היום הקודם, וניתן היה לרכוש כל כמות של דולרים במחיר מירבי של 1.485 שקל ואף בפחות.

(סוף בעמוד 22)

טרקטורים CASE-IH בתנאים מיוחדים

נותר עוד מספר קטן של טרקטורים מתוצרת CASE-IH במסגרת כינוס הנכסים של חב' חספקה,

במחירים נמוכים מאוד ובתנאי אשראי נוחים ביותר

דגמים שונים (מ־63 עד 300 כ"ס) מתוצרת ארה"ב, אנגלית וגרמנית, המסופקות שונות הנע 2x4, 4x4, עם או בלי קבינה ומזגן.

את הטרקטורים ניתן לראות במוסך המרכזי "חספקה" באשדוד, אזור התעשיות צפון.

לפרטים: יוקי קמחי, 055-34452 בשעות העבודה, 08-439294 בבית.

קיבוץ ברקאי קלט בני הזוג מרומניה – ייאבק נגד גירושם

מאת אבי בניהו, כתב "על המשמר"

בני הזוג אוליביה וויקטור גוריאנו מרומניה, ששוחררו לפני כשבוע לאחר ששהו חודש וחצי במאסר נקלטו השבוע כאורחים בקיבוץ "ברקאי" של השומר־הצעיר.

בעניין בני הזוג גוריאנו עומדת עתירה לבית הדין הגבוה לצדק נגד צו גירוש שהוציאו נגדם השלטונות בטענה כי אינם יהודים. חברים בקיבוץ יזמו את ההתקשרות וההזמנה של משפחת גוריאנו לקיבוץ, לאחר ששמעו, בשבת האחרונה בגלי צה"ל, את השתלשלות העניינים.

חברים בקיבוץ ברקאי מסרו אתמול לכתב "על המשמר" כי בכוונתם לנהל מאבק ציבורי נרחב, כדי לאפשר לבני הזוג להתאחד עם משפחתם החיה בישראל.

שיחות טאבה יימשכו בקהיר ● עמוד 3
שריד מתכוון לעצור החנינות ● עמוד 4
בוש בירדן: נשקול נוסחה חדשה ● עמוד 3
ריכוז מפ"ם התכנס באופקים ● עמוד 24
דהט וסערת מגילוי המחבלים ● עמוד 24
החלטת בג"צ על השב"כ — ביום ב' ● עמוד 2
איום שביתה ב"ידיעות אחרונות" ● עמוד 2
יצומצם התקציב לבניית צוללות ● עמוד 4

מן הדולר אל הסל

הרבה פרשנויות מוטעות נתלוו לצעדו הצפוי מזה זמן מה של בנק ישראל לנתק את השקל מטבורו של הדולר הנחלש והולך, ולחברו אל יחידת מטבע יציבה יותר בדמותו של "סל" מטבעות מורכב. העברת השקל מן הקשר הדולרי אל הקשר ה"סלי" איננה, אם כן, צעד בכיוון של הגברת התנודות המישקיות התורפות, אלא להיפך – כוונתו להביא למיתון ההשתוללות של שערי החליפין [illegible] למטבע הישראלי. אף על פי כן, השינוי איננו טכני גרידא. הוא כן צריך היה להיות מוגדר על־ידי בנק ישראל. הוא מאותת על כוונות חדשות של מדיניות כלכלית ועל מציאות חדשה בשוק ההון.

בתחום המדיניות המאקרו־כלכלית, הצמדת השקל ל"סל", נוכח הציפיה לירידה נוספת בשער הדולר, פירושה לחץ כלפי מטה על המחירים המקומיים [illegible] על הורדת האינפלציה לרמה אירופאית כיעד מרכזי של המשק בחודשים הקרובים. במציאות החדשה, שבה יורשה מחיר הדולר לרדת אל מתחת ל־1.5 שקלים, יהיה היבוא זול מבעבר והיצוא יתקשה. לשמור על [illegible] כאשר שינוי כזה מתחולל בעיצומו של המשא והמתן על השכר, [illegible] הוא מסר ברור מן הממשלה אל המעסיקים: לא רק שלא יהיה שום [illegible] על הסכמתם האפשרית להעלות שכר, אלא שתתקשו למכור את [illegible] בארץ ובחו"ל במחירים הנוכחיים, המשקפים את עלויות הייצור [illegible] שכבר הוסכמו. בתחום הריאלי החזיר בנק ישראל את האינפלציה למרכז הבמה, כמטרתה הנכספת של המדיניות.

[illegible] עשוי השינוי הטכני־כביכול, לגרור אחריו תמורות ותזוזות [illegible] בחסכונות ובהשקעות. מאז אביב אשתקד לא היה החסכון [illegible] צמוד הדולר. אפיק מומלץ להשקעות, הן בגלל הירידה בשערו של [illegible] כלפי המטבעות האירופאיים והין, והן בגלל קצבת המחיר יותר של [illegible] המקומית ממחיר הדולר המוקפא. מהיום נעשה כל חסכון דולרי [illegible] אלא בהפסד ממשי. מערכם הנומינאלי של השקלים צמודי הדולר. לשם [illegible] די לראות מה היה קורה לו החליטה הממשלה, בתוכנית יולי 1985, לשמור על יציבות ה"סל" ולא על יציבות הדולר. שער הדולר היה היום רק 1.34 שקלים חדשים, כלומר בעשרה אחוזים פחות מאשר לפני שנה. אין היום בנמצא [illegible] מכן לחיזוי כלכלי שאינו מצפה להמשך המגמה. האנטי־דולריות מן [illegible] הישראלים הצמודים [illegible] ולכן ינהג כל חוסך בתבונה אם יברח מן הדולרים, הממשיים [illegible] לצורות חסכון אחרות. מכולן עדיפה ההשקעה [illegible] או נושאי ריבית ריאלית סבירה. תוך זמן קצר נחזה [illegible] מן הדולר חירוק והשחוה באחד, ונפילת מחירו – תופעה אשר [illegible] לא יוכל להצטער עליה והעשויה להקל על מאזן התשלומים ומימונו. [illegible] משקל צמוד דולר לשקל צמוד סל כשלעצמו אינו מגדיל, אלא מקטין [illegible] אי־הוודאות במשק. הוא עשוי לחוות אמצעי להתפתחויות חיוביות [illegible] נוכח המצוקות הממשיות של התוכנית הכלכלית. נציין, כי [illegible] לתחלוף למדיניות ריאלית מתקנת בתחומי ההשקעות. התקציב הצריכה [illegible] ומבחינה זו הוא למצער טכני בלבד.

ועדת יריב ממליצה לשתף שרים בכירים נוספים בפיקוח על השב"כ

הרמטכ"ל: לפרשה אין השפעות ישירות על צה"ל ● החלטת בג"צ ביום שני

מאת הכתבת המדינית של „על המשמר" ואבי בניהו כתבנו הצבאי

ראש הממשלה שמעון פרס קיבל אתמול את הדו"ח והמלצות של הוועדה שמינה לבדיקת נוהלי העבודה בשב"כ. בראש הוועדה עמד ראש המכון למחקרים אסטרטגיים אלוף (מיל.) אהרון יריב וחבריה היו עו"ד יהושע רוטנשטרייך ורפאל ורדי, לשעבר מתאם הפעולות בשטחים.

הפגישה אצל פרס ארכה כמחצית השעה. נודע, כי אחת מהמלצות הוועדה היא, שבנושאים מסויימים ישותפו בתהליך קבלת ההחלטות, או בין הגורמים מקבלי־ההחלטות, שרים בכירים נוסף על ראש־הממשלה, האחראי על פעולות השב"כ.

ועדת יריב שבדקה והמליצה לגבי דרכי הפעולה של שירות הבטחון הכללי שמעה בין יתר האישים והמפקדים גם את ראש אמ"ן האלוף אמנון שחק. הוא היה הקצין היחידי בצה"ל שהופיע בפני הוועדה.

צה"ל לא הושפע

הרמטכ"ל רא"ל משה לוי אמר אתמול בשיחה עם כתבים לענייני צבא כי לא היו כל השפעות ישירות על צה"ל כתוצאה מפרשת השב"כ, אם כי יש נושאים שצריך לברר במוסדות הנכונים, ויש גם מחיר לבירור.

הרמטכ"ל סירב להשיב על השאלה מתי נודע לו על הפרשה והאם עודכן בפרטיה השונים.

נגד פירסום מינויים

רב אלוף לוי יצא נגד גורמים שונים הבוחשים במינויים הבכירים בצה"ל

החלטת בג"צ ביום שני

שופטי בית המשפט הגבוה לצדק יתנו את החלטתם בבג"צ בפרשת השב"כ ביום ב' בשבוע הבא. בהחלטה כ־150 עמודים.

שופטי בג"צ יקבעו בהחלטה אם החנינות שניתנו לאנשי השב"כ על ידי נשיא המדינה, תקפות ויחליטו אם להעתר לבקשה העותרים להוציא צו החלטי, המורה למשטרה לחקור את הפרשה, חרף הודעת היועץ המשפטי לממשלה, כי המשטרה פתחה כבר בחקירה.

פרס תוקף

(סוף מעמוד ראשון)

להגיד, והם יגידו את מה שיש להם לומר — זה עדיף מאשר כל פעם להגיד „אם אתה תדבר אתי — אני אוותר לך". בהמשך דבריו אמר פרס כי אם עליו לבחור בין ערפאת עם נציגים ירדניים שיהיו מקובלים עליו, לבין ירדן עם נציגים פלשתינים שיהיו מקובלים על ירדן ועלינו — עדיף בעיניו חוסיין עם נציגים פלשתינים שאתם אפשר לדבר.

„סכנות" ההגדרה העצמית

בהתייחסו לתביעה להגדרה עצמית לפלשתינים אמר פרס כי אם ישראל היתה מכירה בהגדרה עצמית פירוש הדבר היה להחזיר את ערפאת לשולחן המו"מ. ראש־הממשלה חזר על כך שהגדרה עצמית היא למעשה מדינה פלשתינית עצמאית. עוד אמר פרס כי למפלגת העבודה יש מצע ואי־אפשר להעמיד עליו כל יום סימני שאלה.

מתייחס למפ"ם

במהלך דבריו התקיפים של ראש־הממשלה הוא הזכיר את העתונים „דבר" ו„על המשמר" וכן את מפ"ם אשר בקשר אליה אמר: יש אצלנו חברים שלא מוכנים לנוח ולשקוט. יש עכשיו הצעה שנאמץ את עמדתה של מפ"ם. האם מפ"ם כל כך הצליחה בפנים? בחוץ?

רמון: מחשבה שנייה

ח"כ חיים רמון, אשר היה בין יוזמי הצעת היונים לבדיקה מחודשת של המצע ציין את חשיבותו של ביקור ראש־הממשלה במרוקו. לדבריו אין הוא רוצה ברוטציה מפני שהוא מפחד מראש־ממשלה אחר. הוא הסביר כי הצעתו למתן הגדרה עצמית לפלשתינים אינה מחייבת הקמת מדינה. לדבריו מדובר בהגדרה עצמית בתנאי שלא יחסלו את זכותנו להגדרה עצמית ובתנאי שלא תיפגע מדינת ישראל. הוא הדגיש כי הוא נגד מדינה פלשתינית עצמאית. יחד עם זאת אמר כי הוא מוטרד וכי לא היה רוצה שהמפגש במרוקו יהיה אפיזודה חולפת ולכן, לדעתו צריך לתת מחשבה שנייה לגישת המפלגה בעניין הפלשתיני. דבריו של רמון הופרעו על ידי קריאות ביניים רבות.

9 תלמידים ומבוגר

(סוף מעמוד ראשון)

כ־6 קילומטר מכביש הסרגל, ליד מושב רס־און. סמיטריילר עמוס במיכלי עגבניות סטה והתנגש חזיתית ברכב הטרנזיט של קיבוץ הפציבה, שחזר עם ילדי המשק מקייטנה בחוף פלמחים. מעוצמת ההתנגשות הועף הטרנזיט, פגע בעץ בשולי הדרך והתלקח. נהג הסמיטריילר נפצע קל, טופל בבית־החולים העמק בעפולה ונעצר לחקירה. כתוצאה מהתלקחות הרכב נוצר קושי רב בחילוץ וזיהוי הגופות שפונו לבית החולים בעפולה. אבל כבד ירד על הקיבוץ ועל האיזור כולו.

מחזות קשים בביה"ח

בבית־החולים בעפולה התחוללה דרמה אנושית קשה מנשוא. הורים רבים הגיעו לחדר המיון והצטופפו במשרד מנהל בית־החולים מבלי לדעת אם ילדם הוא בין הנפגעים. מדי פעם הגיעו דיווחים מהמחלקה הפתולוגית על זיהוי של גופה נוספת. צוותי בית־החולים ציינו שהתנהגותם של ההורים חברי המשק היתה שקטה ומרוסנת למרות האווירה הכבדה. לבית החולים הגיעו אנשי מקצוע ופסיכולוגים, שניסו לרכך את המכה הקשה. ההלוויות יתקיימו ביום ראשון.

מאכולת אש

סגן מפקד המחוז הצפוני של המשטרה ניצב משנה מאיר שרק אמר ביום אמש, כי המשטרה בודקת את נסיבות התאונה בה קיפחו חייהם 9 אנשים ובשלב זה אין יודעים בדיוק מי האשם ומה היו הנסיבות לפגיעה החזיתית בין שני כלי הרכב.

עוצמה אדירה

בוחני המשטרה אמרו כי עוצמת ההתנגשות החזיתית שבין שני כלי הרכב שנעו זה מול זה במהירות היתה אדירה. חוקרי המשטרה הטילו איפול מוחלט על הנסיבות שהביאו להתנגשות החזיתית.

עיתונאי „ידיעות אחרונות" מאיימים בשביתת מחאה

מאת אפי לנדאו, כתב „על המשמר"

עיתונאי „ידיעות אחרונות" מאיימים, שאם עד יום ג' הקרוב לא יגיעו בעלי המניות של העיתון להסכם ביניהם, הם ישביתו אותו, כמחאה, ל־24 שעות.

האולטימטום אשר נשלח על־ידי סמי גרינשפן, יו"ר ועד העיתונאים, בא בעקבות מלחמות הירושה הרבות ב„ידיעות אחרונות" לאחר מותו של עורך העיתון, נח מוזס.

העיתונאים דורשים שייחתם הסכם כלשהו כדי שייווצר שקט תעשייתי בעיתון. נודע, כי מאחר שאינם מורשים לשבות בלא להכריז על סכסוך עבודה, מתכננים העיתונאים לקיים במשך אותן 24 שעות אסיפות עובדים רצופות.

ורדי פורש היום?

היום אמור משה ורדי, עורך דסק החדשות של „ידיעות אחרונות" לעזוב את עבודתו, על פי התאריך בו נקט במכתב ההתפטרות שהגיש לפני מספר שבועות. אולם, נכון לעכשיו, עדיין לא ידוע ב„ידיעות אחרונות" אם ורדי יעזוב מחר בערב אם לאו. הדברים, למעשה, עדיין פתוחים.

המומים ואבלים
על מות חברנו היקר
צבי יערי
ממיסדי קיבוצנו, שנספה בתאונת עבודה
ההלוויה תתקיים היום, יום ו' 1.8.86, בשעה 14.30
המשפחה
וקיבוץ להבות־הבשן

לחיים יערי ומשפחתו
משתתפים באבלכם
במות האח
צבי יערי
קיבוץ כפר־מנחם

בנימין אבנון

מאת כתב „על המשמר"

נציג מפ"ם בהסתדרות עובדי המדינה, בנימין אבנון, נפטר אתמול. אבנון היה שנים רבות עובד מדינה ושימש יו"ר ועד העובדים במשרד השיכון. לפני כשש שנים החליף את יהודה רוזנטל במזכירות הפעילה של הסתדרות עובדי המדינה, ולאחרונה נבחר גם לוועדה המתאמת של האגף לאיגוד מקצועי.

פעיל מרכזי

אבנון היה חבר במזכירות מפ"ם ופעיל מרכזי בסניף רמת־גן גבעתיים. במסגרת עבודתו בהסתדרות עובדי המדינה טיפל בנושאים המקצועיים של משרד השיכון, משרד החינוך ומע"ץ, אך היה מעורב גם בעניינים אחרים שעמדו על סדר היום של השירות הציבורי.

חבר הוועדה המרכזת אפרים ז'ילוני הגדירו כאיש עבודה בכל רמ"ח אבריו, יצג נאמנה את מפ"ם במזכירות איגודו וגילה מעורבות עמוקה, עד לפרטים הקטנים, של העניינים שהיו בטיפולו.

מזכיר הסתדרות עובדי המדינה ראובן בן־עמי אמר אמש כי מותו

של אבנון היא אבידה קשה לאשר וחסרונו יורגש באותם מיגזרים. עוד אמר בן־עמי כי היה מסור ונאמן לעבודתו, למרות מיגבלותיו הגופניות, אשר הכבידו אותו לעשות. היחסים האישיים שטיפח היו סמל ומעבר למחיצות הסיעתיות. אבנון לגימלאים יוצאי שירות המדינה איש שפעל רבות לענייניהם," אמר בן־עמי.

יקירנו
בנימין אבנון ז"ל
איננו
ההלוויה תתקיים היום, יום ו' 1.8.86
בשעה 12.30 בבית העלמין בחולון
אוטובוס יצא בשעה 11.45 מביתנו בגבעתיים, רח' הרצוג 8
המשפחה
נא להימנע מביקורי תנחומים

מפלגת הפועלים המאוחדת
המרכז והסיעה בהסתדרות
אבלים על מותו של
בנימין אבנון
נציגנו בהסתדרות עובדי המדינה
ומשתתפת באבלה של המשפחה

על מותו של
בנימין אבנון ז"ל
חבר הוועדה המתאמת של האגף לאיגוד מקצועי והמזכירות הפעילה של הסתדרות עובדי המדינה
אבלים
חברי האגף לאיגוד מקצועי
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י

בצער רב
אנו מודיעים על פטירת חברנו
בנימין אבנון
ההלוויה תתקיים היום, יום ששי, 1.8.86, בשעה 12.30
בבית־העלמין חולון
אוטובוס יעמוד לרשות המלווים בשעה 11.45 מבית המצנח, רחוב הרצוג 8, גבעתיים
הסתדרות עובדי המדינה
המזכירות הארצית

סניף מפ"ם רמת־גן–גבעתיים
אנו אבלים על מות חברנו היקר
אבנון בנימין ז"ל
ומשתתפים בצער המשפחה
ההלוויה היום, כ"ה בתמוז, 1.8.86
אוטובוס יוצא מבית המצנח בשעה 11.45, מרחוב הרצוג 8 גבעתיים, לבית־העלמין בחולון
מזכירות הסניף

לזאביק ודורית ולכל משפחת אבנון ובין
משתתפים בכאבכם על מות
האב
אתכם באבל
כל בית כפר־מסריק

המומים וכואבים
על פטירתה של בתנו הפעוטה היקרה
לירון דאונגב
הלוויה תהיה היום, יום שישי 1.8.86
שעה 13.30 בגן־שמואל
המשפחה
ובית גן־שמואל

"על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה שער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בנין קנסור, חדרים 102—121, טל' 225125-6, המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008 חיפה 33184 רח' מכונר 17, טל' 673673, המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

בוש לירדנים המתעקשים על חסות בינ"ל: נתמוך בנוסחה אחרת

„פקיד בכיר" בפמלייתו של בוש בירדן: ארה"ב מודעת לקושי שיש לירדן לנהל מו"מ ישיר עם ישראל ■ שיחות בוש־חוסיין מתמקדים במאמצים למצוא נציגים פלשתיניים מתונים למו"מ

רבת־עמון. — סגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש, המבקר עתה בירדן, אמר אתמול לאנשי שיחו הירדניים, כי וושינגטון מצדדת בשיחות פנים־אל־פנים בין ישראל לירדן, אולם היא תתמוך גם בכל נוסחה אחרת שתביא את שתי המדינות אל שולחן המו"מ — אמר פקיד אמריקני בכיר.

הפקיד, אשר תידרך את נציגי העתונות על מהלך שיחותיו של בוש ברבת־עמון, אמר כי ארה"ב מודעת לקושי שיש לירדן להסכים לשיחות פנים־אל־פנים.

ראש ממשלת ירדן, זייד א־ריפעי, נועד אתמול לשיחה של שעה ורבע עם בוש ובמהלכה חזר והדגיש, כי ארצו מעדיפה שיחות בחסות בינלאומית. סוכנות החדשות הירדנית הרשמית „פטרה" ציטטה את ריפעי שאמרו לבוש: „לא יתכן פתרון של קבע לבעיות המזרח התיכון, אלא באמצעות ועידה בינלאומית בחסות האו"ם".

מתקבל הרושם כי השיחות ברבת עמון מהוות המשך לויכוח שהחל עם הצהרתו של בוש בישראל, כי שיחות ישירות בין המלך חוסיין לבין ראש ממשלת ישראל יהוו את „הצעד ההגיוני הבא" במאמצים להשכין שלום במזה"ת.

ההצעה נדחתה ע"י המלך חוסיין, העומד על דעתו כי הוא מוכן להיפגש עם נציגים ישראליים רק בליוויית נציגות פלשתינית מתאימה. על עמדה זו חזר אתמול גם ראש הממשלה זייד א־ריפעי.

בוש, השוהה בירדן בשלב השני של סיורו הנוכחי במזה"ת, אשר בסיומו יבקר גם במצרים, עומד להיפגש היום עם המלך חוסיין בעקבה ושם תהיה לו הזדמנות להציג בפניו את עמדתו.

בינתיים הופיעו אתמול דברי ביקורת בעתונות הירדנית על סגן הנשיא האמריקני. העתון „ג'ורדן טיימס" המופיע באנגלית כותב, כי מן הראוי שוושינגטון תחדל מלהשתעשע ברעיון של שיחות ישירות בין מדינה ערבית זו או אחרת לבין ישראל. העתון „אל ראי", אחד מגדולי העתונים בירדן, כותב כי „מו"מ ישיר אינו אלא סחטנות ואין בו כדי להוליך לפתרון הבעיה".

פלשתינים מתונים

קרוב לוודאי כי שיחות בוש—חוסיין יתמקדו במאמציה של ירדן למצוא נציגים פלשתיניים מתונים, שיצטרפו לנציגים ירדניים לשיחות עם ישראל.

אתמול נועד בוש לשיחה נפרדת עם יורש העצר הירדני הנסיך חסן, ודן עמו במאמציה של ירדן לשפר את הרווחה הכלכלית של הפלשתינים החיים ביהודה ושומרון וברצועת עזה.

פקיד אמריקני אמר, כי מימשל רייגן מתכונן לבקש מן הקונגרס לאשר העברה של 4.5 מיליון דולרים בלתי־מנוצלים מתוכניות סיוע אמריקניות אחרות, לתוכנית חומש לפיתוח הגדה המערבית, הנתמכת ע"י המלך חוסיין.

„מתכננים ביקור האפיפיור בישראל"

מאת ארנון יפת כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס. — הוותיקאן וישראל חידשו את המגעים לקראת ביקור אפשרי של האפיפיור יוחנן־פאולוס השני בישראל.

השבועון „ו.ס.ד." המוסר על כך אמר, כי התוכנית המתגבשת היא שהאפיפיור יבקר בישראל ובירדן.

משלחת מנכ"לים — לקהיר בשבוע הבא, ואולי תסיים השיחות

המשלחות ערכו סיור באזור המחלוקת ■ תקרית מוט המדידה גופחה — אחד המודדים המצריים הציבו שם בתום לב

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

משלחות ישראל ומצרים לשיחות טאבה קיימו אתמול, בראשונה מאז התחלת השיחות, סיור משותף באזור המחלוקת. אחר־הצהריים התקיימה ישיבה במטרה לקבוע את דרכי הסימון של הגבול לפי הגירסה הישראלית והמצרית, כדי שאלו יצורפו לנספח שילווה את שטר הבוררות.

חוגים מדיניים בירושלים הביעו אתמול פקפוק אם יהיה ניתן לחתום על שטר הבוררות בראשי תיבות בעת שהותו של סגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש באזור.

הם העריכו, על פי התבטאויות בוש עצמו במסיבת העתונאים שקיים שלשום בירושלים, כי גם הוא אינו סבור שיש עוד סיכוי כי שטר הבוררות ייחתם בנוכחותו בימים הקרובים.

על אף איטיות המגעים בשלבים האחרונים של המו"מ הביעו חברי המשלחת המצרית אתמול רצון, כי משלחת המנכ"לים הישראלית תבוא לקהיר כבר בתחילת השבוע הבא, מתוך כוונה לזרז את הדיונים ואולי בכל־זאת להביאם לידי גמר.

בינתיים נודע על הבדלי דעות המסתמנים בין לשכת ראש הממשלה ולשכת שר החוץ בקשר לאופן החתימה על שטר הבוררות. ככל הידוע טוענת לשכת ראש הממשלה, כי החתימה היחידה על שטר הבוררות העומדת עתה על הפרק היא חתימה בראשי תיבות. בלשכת שר החוץ, לעומת זאת, נשמעה הטענה, כי החתימה בראשי תיבות „נולדה" לקראת בואו של בוש לאזור, כדי לאפשר לו למלא תפקיד תיווכי במו"מ בין ישראל ומצרים. אך כיוון שנוכחותו של בוש לא הועילה, מן הדין ללכת על־פי הכוונה המקורית והיא — הבאת שטר הבוררות, לאחר השלמתו, לאישור הקבינט.

תקרית קלה ארעה אתמול באזור טאבה כאשר משלחות מצרים, ישראל וארה"ב הגיעו לגבעה מסויימת ומצאו עליה סימון־גבול מצרי. התברר, כי אחד המודדים המצריים תקע מקל בגבעה, על־פי הסימון המצרי של הגבול, בתום לב. הסימון הוסר והתקרית נשכחה.

אחר־הצהריים דנו המשלחות בדרכי סימון־הגבול המוצעות. הצעת המשלחת המצרית היא לסמן את הגבול על תצלומי אויר. כל צד את גירסתו. הצעת המשלחת הישראלית היא סימון משולב של תצלומי אויר, סימון בשטח ומיפוי.

הסימון המשולב מוצע על־ידי ישראל מתוך כוונה לעקוף את התנגדות המצרים לכך, שישראל תצרף לנספח לשטר־הבוררות מפה משנת 1906, עליה היא מבססת את עיקר טיעוניה.

דרושה
סוכנות בית
נחמדה וחרוצה
בין 10.00-14.30
לבישול ואחזקת בית
רצוי קיבוצניקית
בשנת חופשה
052-550769

סוף שבוע עם
הארץ
עיתון לאנשים חושבים
עד שנלמד לשיר
העבודה, לא האלוהים, בחרה את הליכוד לשלטון/יואל מרקוס

בנימין זאב הרצל נשכח
רומן מריסטר
שלום אדוני המלך
יהודי מרוקו מתגעגעים לחסן
אייל ארליך

מלונות במכירה פומבית
חיים שיף נגד ג'פרי פורט/אוד אונדר
א. שוויצר על ישראל בראי דרום־אפריקה ● אברהם טל על אויבי העם והמעמד ● פרופ' שמעון שמיר על שיחות במרוקו ● בני לנדאו בלאט־ואנס ● נדב שרגאי בבנייני שערי־צדק המט לנפול ● אבי ולנטין על ספינת דבור
חדוקות/זאב יפת ● כוסות רוח/ב. מיכאל ● מקורות מדיניים/עקיבא אלדר ● מסדרונות מפלגתיים/אילן שחורי ● בדין ובצדק/צבי הראל ● הטלוויזיה של השבוע/חדה בושם

וויינברגר במכתב לרבין

המימשל עלול להקפיא חוזים ללביא גם בתום בחינת החלופות

מאת אלכס פישמן כתבנו הצבאי

המימשל האמריקני הותיר בידיו את האפשרות להמשיך ולהקפיא חוזים עם ישראל, הקשורים בפרוייקט הלביא, גם לאחר תום תקופת בחינת האלטרנטיבות למטוס הלביא.

במכתב, הנושא את התאריך 25/7 השנה, שהגיש השגריר האמריקני בישראל תומס פיקרינג, על שולחנו של שר הבטחון יצחק רבין, מציין שר ההגנה האמריקני קספר ויינברגר במפורש, כי גם לאחר תום תקופת ארבעת החודשים בהם ישראל מתבקשת לשתף פעולה עם המימשל האמריקני, נשמרת למימשל האופציה שלא לאשר חוזים הקשורים בפרוייקט הלביא.

כתבנו מציין כי בפיסקה זו במכתב, ישנה נימה של איום האומר, כי גם לאחר שישראל תשתף פעולה באופן מלא מבחינת אלטרנטיבות ללביא, יש למימשל אפשרות לסייע באופן סלקטיבי לפרוייקט. דבר העשוי לפגוע בלוח הזמנים וממילא לשבש את החישובים הכלכליים.

בתקופת הבחינה של האלטרנטיבות, מסכים המימשל להמשיך חוזים עם 10 חברות אמריקניות הקשורות בפרוייקט הלביא. מותנה בשיתוף פעולה מלא של ישראל. במכתב, שאינו מותיר ספק באשר לתקיפותו והחלטתו, נדרשת ישראל לשיתוף פעולה מלא בהעברת מידע על הלביא.

„כפילו" של ואלדהיים

תמונת קורט ואלדהיים. אשר צולמה בווינה 1938 בתהלוכה של איגוד הסטודנטים הנאציים. קורט ואלדהיים עצמו שיקר פעם נוספת כשהכחיש את נוכחותו בתמונה. דווקא עיתון מהחוגים הימניים בגרמניה פירסם את התמונה תחת הכותרת הצינית: „האם היה לוואלדהיים כפיל שצעד?"

לא לפגוע בילדים

(סוף מעמוד ראשון)

מתחקור ראשוני עולה כי המחבלים השתייכו לארגון השיעי הקיצוני „חיזבאללה". כוח צה"ל, שמנה צנחנים, ניתקל אתמול בשבע בבוקר בחוליית המחבלים בגזרה המערבית בדרום לבנון, כ־7 ק"מ מצפון לגבול ישראל. לצד החולייה נעו שלושה ילדים וזוג חמורים, ששימשו אותם להובלת ציוד. בחילופי האש שהתפתחו במקום, מטווח של כ־10 מטרים, נורה כדור בודד לעברו של סמ"ר אריה טובול שפגע בו בחזהו. הוא נפטר מפצעיו בדרך לבית החולים רמב"ם. רופא הכוח הגיש לפצוע טיפול ראשוני, אולם ללא הועיל. סמ"ר טובול ז"ל הוא החייל התשיעי שנהרג באזור הבטחון מאז נסיגת צה"ל מלבנון. בתקרית אתמול נהרגו 2 מחבלים. ברשות החולייה נמצאו אמצעי לחימה רבים שכללו: רובי קלצ'ניקוב, 3 טילי „לאו", 12 רימונים, תנורים ומחסניות.

התחשבות בילדים

הקרב הקצר התנהל בשטח סבוך ועל פעולת ההסתערות הכבידה העובדה שהמחבלים הסתתרו למעשה מאחורי שלושת הילדים, שהצטרפו אליהם מסיבה שטרם הוברה. מפקד הכוח במקום נתן לחייליו הוראה, שקיבלה חיזוק נוסף ממפקדת העוצבה בעורף, שלא לפגוע בילדים. הרמטכ"ל רב־אלוף משה לוי מסר אתמול כי הוא מרוצה מהוראת המפקד בשטח, לשמור על כללי ההתנהגות ולא לפגוע בילדים, למרות שהדבר הקשה על פעולת הכוח. המ"פ של אותה הפלוגה מאושפז עדיין בבית־החולים לאחר שנפצע במהלך חיסול כוח המחבלים שניסה לחדור דרך הים באזור ראש־הנקרה לפני פחות מחודש. למקום התקרית חש אלוף פיקוד הצפון שביצע תחקיר ראשוני עם הכוח. הרמטכ"ל שהיה באותה העת בגליל עודכן בפרטים ונפגש עם מפקדי הכוח.

שלושת הילדים שהצטרפו לחולייה שחוסלה, הובלו אתמול לשטח ישראל לחקירה ושוחררו אמש בחזרה לכפריהם בדרום לבנון.

הרמטכ"ל מסר כי אזור רצועת הבטחון רוחש פעילות בשבועות האחרונים ומעורבים שם כל ארגוני המחבלים. הדבר בא לידי ביטוי בכמות אירועים גדולה יותר מבעבר. הרמטכ"ל העריך כי הגזרה תמשיך להיות פעילה וכי יימשכו הנסיונות של הארגונים השונים להיכנס לשטחנו גם בדרך הים. הרמטכ"ל הביע שביעות רצון מפעולת הכוח שנתקל עם החולייה והביע צער על המחיר הכבד ששולם.

סמ"ר אריה טובול

שלי יחימוביץ' כותבת „על המשמר" מוסיפה:

סמ"ר אריה טובול, בן 20, היה אמור להשתחרר בעוד 8 חודשים. הוא נולד בקיבוץ משאבי שדה, ולמד בבית הספר יסודי שזר בבאר שבע.

אחד משכניו אמר אתמול — „הוא היה אדם שכולם אהבו, ילד טוב ושקט, מסור מאוד להוריו". היום בשעות הצהריים יובא אריה טובול למנוחות בבית העלמין בבאר־שבע.

כוח צד"ל הרג אתמול שלושה מחבלים ברצועת הבטחון. כוח של צד"ל הבחין ברכב שנסע בנסיבות חשודות באיזור איטייבה בגזרה המרכזית של רצועת הבטחון ופתח לעברו באש לאחר שאם סרבו לעצור. כתוצאה מכך נהרגו שלושה מחבלים שהיו ברכב. ככל הנראה השלושה היו בדרכם לבצע פיגוע. יש לציין שבאיזור איטייבה נהרגו לפני כמה ימים שני מחבלים על ידי כוחות צה"ל שהיו באיזור.

4 חיילי צד"ל נפצעו

סיור של צד"ל, שנע אתמול ב־9 בבוקר עלה על מטען צד בקירבת ג'זין ו־4 חיילים נפצעו. אחד נפצע באורח בינוני והיתר נפצעו קל.

המשחק השני באליפות העולם בשחמט — הסתיים בתיקו

לונדון. — המשחק השני על אליפות העולם בשחמט בין האלוף גארי קספארוב לבין הטוען לכתר אנטולי קארפוב, הסתיים אמש בתיקו.

המשחק הראשון בין השניים הסתיים בתוצאה דומה. כך שעד כה יש לכל אחד משני המתחרים נקודה אחת.

המשחק השלישי ייערך היום.

על תוצאת התיקו הוסכם בתום 52 מסעים, לאחר ששני הצדדים נותרו במצב עקר, עם פרש ושני רגלים לכל אחד מהם. (רויטר, עתי"ם ועה"נ)

למושב חצבה בערבה
דרושים:
1. מטפלות רווקות לגיל הרך
2. גננת רווקה לפעוטון של בני 3-2
3. מדריך/ה חברתית
בפרטים לפנות לטלפונים: 057-81475, 81511/3

שריד מתכוון לעצור „מכונת" החנינות ונוטה יותר לחומרה

„אין להחפז בהגשת בקשות חנינה לנשיא, אף על פי שעל שולחני נערמו תיקים שמגישיהם רואים אותם כדחופים" ■ שריד גם הצהיר שכנראה יבלה זמן רב יותר בישראל מאשר בחו"ל לרגל התפקיד החדש

מאת בצלאל עמיקם, כתב „על המשמר" לענייני משפט

שר המשפטים החדש אברהם שריד עומד להקטין למספר שבועות את קצב הגשת בקשות החנינה לנשיא המדינה. השר כבר נועד לפגישה בנושא זה עם הנשיא חיים הרצוג.

שריד מעיד על עצמו כי הוא נוטה לחומרה יותר מאשר לקולא וסבור, כי אין להחפז בהגשת בקשות חנינה „אף על פי שנערמו על שולחני מספר תיקים שמגישיהם רואים אותם כדחופים". שר המשפטים שקיבל את תפקידו כפיקדון עד מועד הרוטציה איננו עומד לבצע שינויים בצמרת המשרד ולמעט מזכירה אין הוא מביא עמו עובדים חדשים.

בפגישה עם הכתבים לענייני חוק ומשפט מסר השר שריד, הידוע בנסיעותיו התכופות לחו"ל כשר התיירות, כי „אשקול כל נסיעה כתוצאה מהעומס הנוסף".

הוא הרגיש כי נסיעותיו הן נסיעות עבודה אך עתה ינהג אחרת בהזמנות מחו"ל.

אברהם שריד הבריז כי יהיה פעיל מאוד בכהונתו החדשה וזאת מבלי לגרוע ממשימות משרד התיירות. למרות העובדה שסימן שאלה מרחף על משך כהונתו כשר המשפטים. „יהיה זה חמור מאוד אם אתייחס לתיק המשפטים כאל דבר ארעי".

הוא צופה כי יצחק שמיר, בשעה שירכיב את ממשלתו החדשה, יאייש את המשרד מחדש, ויתכן ויצחק מודעי ישוב למשרד.

צה"ל „יאלץ לצמצם התקציב לבניית הצוללות לחיל הים

אמר הרמטכ"ל רא"ל לוי שהודיע על סיום גיבושה של תוכנית עשור לצה"ל ■ כוחות סוריים נמצאים עדיין בעיירה משערה

מאת אבי בניהו ואלכס פישמן כתבי „על המשמר"

צה"ל עומד להתחיל השנה ביישומה של תוכנית רב שנתית לעשור הקרוב. התוכנית נמצאת כבר בשלבי גיבוש סופיים, והיא מפורטת לפי שעה לחמש השנים הבאות. הרמטכ"ל רא"ל משה לוי מסר עוד, כי אופי השינויים בצבא כתוצאה מהקיצוץ בתקציב הבטחון לא איפשר למעשה את גמר הבצוע של תכנית החומש האחרונה, שאמורה היתה להסתיים בעוד שנה.

התוכנית הרב שנתית החדשה של צה"ל מבוססת על איפיון ותרגול שדה הקרב העתידי בזירה, והשתלבות אמצעי לחימה חדישים במערך הקרב.

עד עתה הציגו כל חילות וזרועות צה"ל את התוכנית מבחינתם והעלו את השגותיהם. בשבוע הבא יקיים המטה הכללי עיון מרוכז בענין זה, ויאשר את התוכנית. בשיחה עם כתבים לענייני צבא אתמול מסר הרמטכ"ל, כי במספר סעיפים יחרוג צה"ל במודע מהתקציב שיועד לו לשנת העבודה הנוכחית. כך לדוגמא הוספו 100 תקנים להשתלמויות ארוכות לקצינים. יוחלפו יותר כלי רכב קטנים למפקדים ועוד. הרמטכ"ל ציין בסיפוק את העובדה ש־61% מקציני צה"ל הנמצאים בלימודים בחרו במסלול לימודים טכנולוגי.

הרמטכ"ל מסר, כי בשל מצוקה תקציבית, יאלץ צה"ל למצוא דרך לביצוע פרוייקט בנית צוללות לחיל הים בסכומים קטנים הרבה יותר.

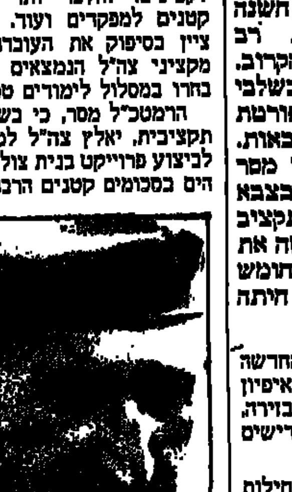

לוי: תוכנית עשור לשדה קרב עתידי

בדיון תקציבי שנערך במטה הכללי לפני זמן קצר הסתבר, כי גם אילו היה מתבטל כליל פרוייקט פיתוח ויצור מטוס הלביא, תקציב הצבא היה נשאר קטן ביחס לצרכי צה"ל והפער הכספי היה מצטמצם, אם כי לא מתחסל. בתשובה לשאלה אמר רא"ל לוי, כי לא כל מה שמבצע צבא דרום לבנון הוא בהתאם למדיניות צה"ל. „צד"ל יורה על כפרים מידי פעם כתוצאה מהתפתחויות של תקריות מקומיות. צה"ל משתדל למנוע מצב כזה, בכל מחיר. אולם אין אנו מתיימרים להגיע לשליטה מלאה על צד"ל" אמר לוי.

בהתייחסו לסוריה אמר הרמטכ"ל כי הצבא הסורי עוסק כל הזמן בהתרחבות וברכש וכי בעוד זמן קצר אמורים להגיע לסוריה מטוסים ראשונים מסוג מיג 29. הוא מסר עוד כי כוחות סוריים שוהים עדיין בעיירה משערה שבלבנון.

על פי ההערכה בצה"ל קיימת החלטה סורית חדשה להפעיל כוח צבאי כדי להגיע לביסוס ולשליטה בלבנון וכי ישנה מעורבות סורית ישירה. בלבנון המציבה סיכונים גם לישראל.

הרמטכ"ל הוסיף עוד כי הוא סבור שפינוי משרדי אש"ף בירדן לא ישפיעו בהכרח על הפסקת פעילות החבלה בשטח ישראל ובשטחים.

תת־אלוף דוד אגמון — מפקד יחידת הקישור בדרום־לבנון

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

תת־אלוף דוד אגמון מתמנה הבוקר למפקד יחידת הקישור של צה"ל בלבנון (יק"ל). אגמון בן 39 מחליף את תת־אלוף דני רוטשילד שיתמנה בקרוב לתפקיד בכיר אחר בצה"ל.

תא"ל אגמון נולד בקזבלנקה במרוקו, ועלה ארצה בעודו ילד עם הוריו. בצה"ל מילא שורת תפקידי פיקוד במערך חיל־רגלים, ושימש כמפקד בי"ס למכ"ים. קצין אג"מ של פיקוד צפון, ובאחרונה גם כמפקד אוגדה. במלחמת לבנון שימש אגמון כקצין אג"מ של פיקוד צפון.

הוא נשוי ואב לשלוש בנות, בוגר פו"מ ארוך, כיה"ס הגבוה לתורת המלחמה בצרפת, ומחזיק בתואר ראשון בהיסטוריה.

מינוי נוסף שיכנס הבוקר לתוקף, הוא מינויו של האלוף עמוס ירון לתפקיד נספח צה"ל בארה"ב ובקנדה. ירון מחליף את האלוף אורי שמחוני שישתחרר בקרוב מצה"ל.

האלוף שמחוני זכה בסיום תפקידו כנספח להוקרה ולהערכה מצד מפקד הכוחות המזויינים של ארה"ב אדמירל קראו, שהעניק לו את תואר הכבוד הגבוה ביותר בצבא ארה"ב. הנספח החדש בארה"ב, עמוס ירון שימש בתפקידו האחרון בצה"ל כראש אכ"א במטכ"ל.

● 30 צעירים אמריקנים, מהתנועה הציונית, סיימו אתמול מבצע של שבועיים בנטיעת עצים ביערות... [illegible] של 80 קשישים בלוד.

● שר התחבורה, חיים קורפו, זימן אליו אתמול לפגישה את הנהלת הארגון הארצי של בעלי המוניות, כדי להעמידם על חומרת המצב השורר בענף.

מנכ"ל האוצר: הוקצב כסף ל„זחילת שכר" — לא להעלאתו

לדברי ד"ר עמנואל שרון, העלאות שכר יפגעו ביציבות ■ המנכ"ל מתנגד גם להעלאת שכר המינימום ל־50% מהשכר הממוצע ■ קיסר: ההכרזה על ההצמדה לסל המטבעות תורמת ליציבות אך עלולה להביא להעלאות מחירים בלתי מוצדקות

מאת חיים מרגלית כתב „על המשמר"

העלאות שכר יפגעו ביציבות המשק — אמר ד"ר עמנואל שרון, מנכ"ל משרד האוצר בפגישה עם כתבים בתל־אביב שנערכה אתמול. הוא מתנגד לשחיקת שכר כפי שהיתה ביולי 85 ותעיד, כי אז היו תנאים מתאימים לכך, עתה אינם קיימים. לדבריו השכר צריך להתייצב על הרמה של 1980. שמירה על רמה זאת תאפשר הקטנת החוב החיצוני בכמה מאות מיליוני דולרים.

הוא הדגיש כי אחת הבעיות המקשות על הייצור והיצוא היא עלות גבוהה של העבודה. ההורדה של 5 אחוזים בתשלומי מיסים בעיקר ביטוח לאומי שניתנה למעסיקים על ידי הממשלה אינה פתרון. שרון סבור כי אין הזמן בשל להנהגת שכר מינימום גבוה של 50 אחוז מהשכר הממוצע, משום שהעלאות שכר לנמוכים באמת, תגיע את השכבות החזקות לדרישות לשכר הריאלי. ... [illegible]

הראשון של שנת הכספים הגיעה הגבייה של המיסים לשיעור של 25.5 אחוז מסך כל גביית המיסים השנתית האמורה להסתכם ב־15.4 מיליארד ש"ח. זהו שיעור גבייה גבוה יחסית אף כי בנושא גביית המיסים קיימת עונתיות והיא אינה מתנהגת בצורה קווית ולכן אסור להחפז ולהוציא מסקנות.

הוא מקווה כי באוצר ובבנק ישראל יהיה מעקב קבוע אחר הכנסות המדינה.

בצד ההוצאות עומדת הממשלה לדבריו בתחזית, למעט בעיית הרזרבות (500 מיליון דולר) שיועדו כולן למטרות מוגדרות גם אם טרם חולקו.

המנכ"ל סבור שאם לא יחולו שינויים בלתי צפויים יש סיכוי שהתקציב ישמר בתנאי שהמשרדים שהתחייבו להקטין הוצאות יעמדו בהבטחתם. אם זה לא יקרה יתכן והממשלה תיאלץ לפנות לכנסת לאישור תקציב נוסף.

מנכ"ל האוצר טוען כי הממשלה צריכה להקטין מעורבותה בשוק ההון, עליה להמנע מהנפקת אגרות חוב ובכך תפנה את השטח להנפקות לגורמים עסקיים וזהו מצב רצוי. הוא אינו יכול להבטיח עתה כי זאת תהיה המדיניות.

החוב הפנימי לדבריו מסתכם עתה ב־40־42 מיליארד דולר ויש לעשות הכל כדי להקטינו.

המנכ"ל התייחס בדבריו לבעיות שהתעוררו ביחס לעזרה הכספית לסולל בונה. הוא הרגיש כי אינו מתמצא די בנושא אף שהוא יודע כי נתגלו בעיות בין בנק ישראל לבנקים המסחריים שאמורים לבצע את העזרה. לפי הנתונים שבידו קנעה המפקחת על הבנקים גליה מאור שהערבויות שנתנה סולל בונה אינן עונות על הדרישות. הוא מקווה שתמצא הדרך לצאת מהסבך והבעיות יפתרו.

קיסר: הפסיכולוגיה מתחילה לעבוד

מזכ"ל ההסתדרות חיווה דעתו כי הצמדת השקל לסל המטבעות תתרום ליציבות המשק. המזכ"ל ישראל קיסר אמר, כי כדי להבריא את המשק, ולא רק ע"י צמצום האינפלציה, חייב המשק להתרחב. „משק הוא כמו בן אדם — אם אין נותנים לו לגדול — הוא קטן, והקטנה טוטלית היא לרעת המשק" — אמר קיסר, בהרצאתו אתמול בפורום איגוד חברות הביטוח בת"א. קיסר הביא פירוש משלו להצמדת השקל לסל המטבעות. „מי שמצהיר הצהרות כאלה על כך שהשקל יהיה צמוד לסל המטבעות, הרי זה כאילו נמסרה הודעה של משרד התעשיה והמסחר על הסרת הפיקוח. הפסיכולוגיה מתחילה לעבוד על האנשים ואל נתפלא אם אנשים יתפסו למעשים מיותרים".

אנשים ואירועים

נהגת ישראלית תוביל מעדני חלב מיוטבתה לאניני החיך במצרים

מאת י. גלילי, כתב „על המשמר"

יוטבתה. — המו"מ על יצוא מעדני חלב ממחלבת יוטבתה למצרים, עשוי לקבל תאוצה בימים הקרובים, בעקבות ביקורם של מומחי חקלאות ממצרים, המבקרים בארץ.

יצויין, כי לפני חצי שנה ביקר במחלבה נציג הקונסוליה המצרית באילת, אשר התרשם מהמחלבה ומוצריה. לדבריו, מייצרים כיום במצרים מוצרי חלב רגילים כגון לבן ולבניה, בעוד שמעדני חלב מייבאים מאירופה ובעיקר מהולנד. דבר המייקר את המעדנים.

לדברי הנציג המצרי, עולים מוצרי יוטבתה בטיבם ובאיכותם על המעדנים האירופיים ומחיריהם במצרים יהיו זולים יותר, מה ההובלה היבשתית הקצרה יחסית.

מעדני החלב נרכשים בעיקר על ידי בתי המלון, מסעדות היוקרה, והשכבות האמידות במצרים.

בתוכניתם של חברי יוטבתה, אם אכן יסתיים המו"מ בחיוב, להעביר את התוצרת למצרים באמצעות סמיטריילר מקורר. את תנהג חברת הקיבוץ נורית גורליק, הנהגת היחידה בישראל הרשאית לנהוג על כלי רכב ענק זה השוקל 20 טונות, כשהוא מוביל את תוצרת המחלבה מיוטבתה למרכז הארץ. (עתים)

„פדאגוגיה לבנונית": אם לא יהיו בחינות בגרות — נפגיז

מאת יהודה צור כתב „על המשמר"

משרד החינוך של לבנון הודיע אתמול שהוא יקיים השנה את מבחני הבגרות בישובים ברצועת הבטחון. בכך נענה המימשל הלבנוני לתביעה הנחרצת של הגנראל לחאד לבטל הוראה קודמת של משרד החינוך הלבנוני אשר דיברה על אי קיום בחינות הבגרות השנה ברצועת הבטחון.

בתגובה על הודעה זאת של משרד החינוך, הצהיר הגנראל אנטואן לחאד שהוא יפגיז את צידון, בעת שייערכו בעיר בחינות בגרות.

ממשלת לבנון לא הודיעה אם יש קשר בין שתי ההודעות, אך כאמור אתמול הודיע משרד החינוך הלבנוני שאכן תהיינה בחינות בגרות ברצועת הבטחון.

בפנייה של ח"כ סרטני לגורמים בינ"ל: אסיר ציון ליפשיץ — במצב קשה

ח"כ אמירה סרטני (מפ"ם) פנתה אתמול במברקים דחופים למזכ"ל ברית המועצות, מיכאיל גורבצ'וב, לשר הבריאות הסובייטי ולארגון הצלב האדום בשוויץ בדרישה לפעולה דחופה בעניינו של אסיר ציון ולדימיר ליפשיץ שהתמוטט בדרכו למקום מאסרו.

ולדימיר ליפשיץ נשלח לרצות את עונשו במחנה העבודה בקאלינין סמוך לקוטב הצפוני, למרות שהחוק הסובייטי קובע, כי מאסר ראשון ירוצה באזור מגוריו של האסיר. ליפשיץ נשלח למקום מאסור בקרון מסע, בדרך הערוכת כ־4 חודשים, ללא ליווי של רופא ופיקוח רפואי.

בסוף יוני, עת חנתה הרכבת בהרי אורל איבד ליפשיץ את הכרתו והובא לבית החולים של בתי הסוהר בסברדלובסק. רק בתחילת שבוע זה קיבלה אשתו את הידיעה והיא פנתה בדחיפות לחבריה בארץ ולח"כ אמירה סרטני בבקשה נואשת לעזרה.

ח"כ סרטני אמרה כי דרושה התעוררות מהירה של דעת הקהל הבינ"ל ופנייה דחופה של ארגונים בינלאומיים.

מועמדים לראשי ערים בשטחים מנהלים מו"מ עם המימשל הצבאי

מאת פנחס ענברי כתב „על המשמר" וסוכנות אי.פי.

מנהיגים פלשתיניים בגדה מתעניינים שוב בנטילת אחריות על המימשל בערים, 4 חודשים לאחר ההתנקשות בחייו של ראש עירית שכם שמונה על ידי המימשל הצבאי.

דוברת המימשל עליזה שור אמרה, כי נציגי המימשל נושאים ונותנים עם מועמדים לרשויות העיריות רמאללה, אל־בירה וחברון; היא סרבה למסור פרטים נוספים.

רוני קרומר דובר משרד הבטחון לענייני הגדה אמר, כי המנהיגים הפלשתינים חפצים בתמיכה מפורשת מאש"ף למינוייהם.

בשטחים הופצו היום כרוזים המבשרים על הקמת גוף פרו־ירדני ושמו „הליכוד הירדני־פלשתיני" ותפקידו להוציא את „הרוב הדומם" משתיקתו ולהביע את דעתו.

הקבוצה הזאת אומרת, כי היא מורכבת מאזרחים ירדניים אבל איך זה מקחית, מיישותם הפלשתינית, אלא מחזקת אותה. סיסמת „עצמאות החלטה הפלשתינית" היא סיסמה אנוכית וצרה ומשמיטה מהבעיה הפלשתינית את מימדיה הלאומיים. הקבוצה קוראת לבצע את הסכם רבת עמון כבכר הקמת קונפדרציה פלשתינית־ירדנית כפתרון ... ליחסים בין שני העמים. ... הקבוצה לכנס ועידה בינלאומית.

כתבנו מעיר כי הכרוז ... ניסוחים נגד אש"ף, וקורא ... סיסמאותיו.

הדיבור על „רוב דומם" ... שאין אש"ף מייצג את הפלשתינים ... ובאחרונה המלך חוסיין ... „הרוב הדומם" כמספר ...

ניסוי מוצלח למנוע הלביא שהוטס בפנטום

מאת אבי בניהו

השתלת מנוע הלביא בתוך ... פנטום שנוסתה אתמול ... בטיסה מתעשייה האווירית ... מבססי ... המנוהלות על ידי ... יצרן המנוע ... וויטני ... בחיל האוויר ... טיסת ההעברה ... פעילות ... ומערכותיו במהלך הטיסה. [illegible]

המוסף לשבת

„על המשמר"

עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

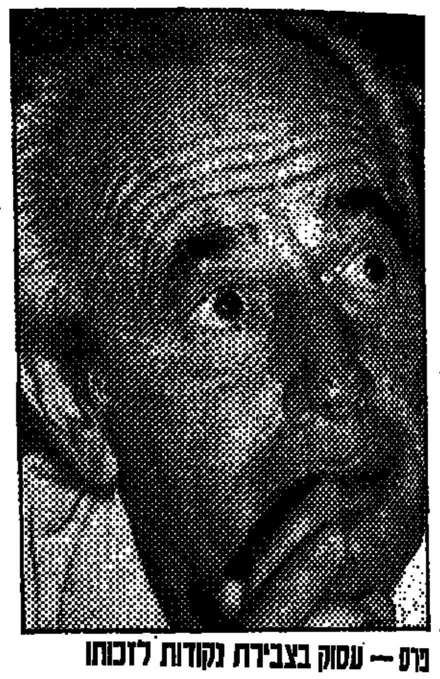

פרס — עסוק בצבירת נקודות לזכותו

שמיר — מחרחרי־מלחמה יזכו ביחר־הבנה

חוסיין — מהדק את הקשרים עם אסד

אסד — מלחמה עכשיו או מי יודע מתי

מלחמה בחזית המזרחית

עוזי מחניימי

רק שאלה של עיתוי

חוסיין אינו שש אלי קרב. יחד־עם־זאת, עקב התפוררותו של „הציר הפרגמאטי" ועם הידוק הקשר בין סוריה לירדן, קרוב חוסיין למלחמה יותר מאי־פעם. עלייתו של שמיר לשלטון לא תסייע להרגעת הרוחות בעולם הערבי

את הקיץ נעבור ככל הנראה בשלום. אלי המלחמה לא אוהבים להילחם בחמסינים, וההיסטוריה הוכיחה כי דווקא עונות המעבר הן החביבות על מתכנני־המלחמות. שתי מלחמות ביוני, ושתי מלחמות באוקטובר. פעמיים אחרי הגשמים ופעמיים לפניהם. באוקטובר הקרוב תהיה גם רוטאציה, ורמת המתח באוויר תעלה. כיצד נערכות מדינות האזור לקראת אפשרות של „חידוש מעשי האיבה" בפתח הקרוב? מי דוחף למלחמה מי מנסה למנוע ואיזה אופציות מלחמתיות התגבשו בשנה האחרונה?

מטבע הדברים ראשיה של כל מערכת צבאית הן רוצים להפעיל מדי פעם את המערכת המשומנת עליה הם מופקדים. מכיוון שקיימת במערכת הביטחון ובצה"ל הערכה שמלחמה עם הערבים היא לא שאלה של „אם" אלא שאלה של „מתי", יכולה לעלות הטענה (והדברים לא נאמרים בעלמא): אם נגזר עלינו להילחם מדוע לא לעשות זאת עתה? מדוע למשל לא לנצל את המצב שסוריה עומדת למעשה בודדה מולנו ולא להקדים תרופה למכה? בעת המתיחות האחרונה בבקעת הלבנון, כשהסורים חפרו דיפונים לטנקים עם סוריה, היה מישהו בהחלט לא זוטר שהציע לפעול נגדם מיידית.

הטענה שמשמיעים גורמים „יודעי דבר" כי בהרכב הנוכחי של הממשלה עם „רבין" ו„ברילב" ו„מוטה" לא יינתן אישור לפתיחת מלחמה, אינה נשענת על קרקע מוצקה דיה. מלחמה, כמובן אינה בהכרח פועל יוצא של החלטת ממשלה מסודרת. היגררות למלחמה היא, לצערנו, די פופולארית באזורנו (בין אם היגררות כמו במלחמת „ששת הימים", ובין אם היגררות כמו במלחמה לבנון). החשש מאלה הדוחפים אצלנו למלחמה רב. אלה אינם מעטים, בינתיים יש מי שבולם אותם, אך עד מתי?

חשש משיתוף פעולה צבאי

אצל שכנינו המצב אינו פשוט יותר. במחצית השנייה של השנה האחרונה, התגבשה מערכת יחסים חדשה בין המלך חוסיין לירדן והנשיא ...

מכבר, אסד נשיא סוריה. השבוע הסתיים ברמשק המפגש הרביעי בין שתי המנהיגים. החשש הוא כי במקביל להידוק היחסים הפוליטי, פועלים השניים לשיתוף פעולה צבאי. הירדנים שוקדים ומטפחים זה שנים את אחד הצבאות היעילים במזרח־התיכון. ההגנה האווירית הירדנית מבוססת כיום על מערכות נשק סובייטיות המשולבות עם סוללות הוק אמריקניות. חיל השריון הירדני מצוייד במיטב הטנקים המערביים הכוללים אמצעי ראייה לילה ואמצעים נוספים באיכות מעולה. יחידות הקומנדו הירדני מאומנות היטב, וטייסי חיל האוויר נמצאים במרחק של דקות טיסה מ„הבטן הרכה" של ישראל. הארטילריה הירדנית מכסה חלק משדות התעופה החדשים שבנגב, ובזמן מלחמה יש לדבר משמעות רבה. את המערכת הצבאית המשוכללת הזאת לא יפעילו כמובן רק בשל היותה קיימת ומוכנה לפעולה. השיקול הממלכתי או המלכותי הוא המכריע, וזו לדעתי הבעיה והמורה שאנו עומדים היום בפניה מול הירדנים.

המלך חוסיין נמצא בעצם ימים אלה במצוקה. לכאורה, מעולם לא היה מצבו בעולם הערבי טוב יותר. משליט של מדינה שמעולם לא היתה ב„שורה הראשונה" של העולם הערבי, משליט ששנים איימה עליו התנועה עיראקית־סורית, הפך המלך הירדני לבא ויוצא כמתווך מכובד בכל העולם הערבי. המלך הירדני פתח בספטמבר 84 במתקפת שלום ופיוס. הוא חידש את היחסים הדיפלומטיים עם מצרים, ובסיועו של הנשיא מובארק החל להקים את האגף המתון והשפוי בעולם הערבי, שכלל מלבד ירדן גם את מצרים, אש"ף של ערפאת, ואפילו עיראק שתמכה בחוסיין, וחידשה אז את יחסיה הדיפלומטיים עם ארה"ב.

על מוקדה טפחה המציאות על פניו של המלך...

חוסיין. מצרים התגלתה כבן־ברית נחוש בדעתו למען השלום, אך בעל משקל מועט. מצרים נדחקה מכסא מנהיגת העולם הערבי הצידה ועתה בעיות־פנים כבדות־משקל אינן מאפשרות לה לתפוס שוב את המקום הראוי להם בעולם הערבי. אש"ף התגלה למלך חוסיין למרבה הצער כחבורה לא רצינית של מנהיגים נטולי שארדות: מה שאילץ את המלך להפנות לו עורף ולמעשה להתנתק ממנו חרף כל הרצון הטוב.

המציאות טפחה על פניו

ההתקרבות בין סוריה לירדן החלה בעצם מאז אפריל 85', עת מונה ידידו של המלך זיד אל־רפאעי לראש־ממשלה. במקרה או לא במקרה, התחזקותו ההדרגתית של „הציר הפרגמטי" בראשותו של חוסיין החלה במקביל.

כך קורה שהיום, קרוב לשנתיים לאחר חידוש היחסים עם מצרים והתחלת גיבושו של „ציר המדינות הפרגמאטיות, מוצא עצמו המלך חוסיין ללא תמיכת אש"ף, בתמיכת צל בדמות מצרים ועם ברית הולכת ומתהדקת עם סוריה הלוחמנית. המלך חוסיין התבטא אין ספור פעמים כי „הציר הפרגמטי" הוא ההזדמנות האחרונה, והאלטרנטיבה היא איומה.

המלך הירדני אינו שש אלי קרב. הוא הוכיח זאת כמה פעמים בעבר והדבר נכון גם כיום. יחד־עם־זאת, עקב התפוררותו של „הציר הפרגמאטי" והסתה לכיוון סוריה, קרוב יותר המלך הירדני להסתבכות במלחמה, יותר מאי פעם בעבר.

סוריה יושבת כיום יושבת על הר געש העומד להתפרץ בכל רגע. המצב הכלכלי החל לאחרונה לפגוע גם בשכבות נרחבות של בני הכת השלטת העאלויים, דבר שמצא את ביטויו בגילויי התמרמרות כלפי אסד. המצב הכלכלי עומד להשפיע על התעצמות הצבא הסורי, או כפי שהסורים קוראים לכך ההליכה לקראת השגת „האיזון האסטרטגי" עם ישראל. כבר עתה עומדים הסורים בפני התלבטות לא פשוטה: צעירתם לקראת „האיזון האסטרטגי" המיוחל עומדת להיעצר עקב המצב הכלכלי, ועליהם להחליט: האם לצאת עתה לאחר ארבע שנים של גיבוש הכוח הצבאי למלחמה נגד ישראל, או להמתין מי יודע עוד כמה שנים שהמצב הכלכלי יאפשר להם להמשיך את מגמת הצמיחה לקראת אפשרות של התמודדות עצמאית נגד ישראל.

לקראת „האיזון האסטרטגי"...

בנוסף להתלבטויות לא פשוטות אלו, מרחפת מעל כבר כמה שנים האפשרות שהנשיא הסורי ילך לעולמו, ואז כל מערכת החישובים תשתבש.

החודשים הקרובים עלולים להיות קריטיים באשר לאפשרות של פתיחת מלחמה בחזית המזרחית. עלייתו לשלטון של מנהיג כדמותו של שמיר לא תסייע להרגעת העולם הערבי, ויש להניח כי אצלנו מחרחרי המלחמה יזכו ליתר הבנה. באין תהליך פוליטי, כשעה שראש ממשלה עוסק בצבירת נקודות לזכותו בסגנון של „להיות בסדר עם כולם", העתיד אינו צופן טובות. כשתפרוץ המלחמה ואם לצטט את שר הביטחון רבין — מלחמה עם סוריה היא שאלה של עיתוי — אז, ירעו כולם להסביר מדוע פרצה, אבל או זה יהיה כבר מאוחר מדי, ושוב כמו לפני ארבע שנים וכמו תמיד יספקו הפוליטיקאים פרנסה לחופרי הקברים בקריית שאול. ■

ביקור פרס במרוקו/משאל רחוב

ורד לוי צילומים: מאיר פרטוש

לעשות שלום הוא נסע? לאכול קוסקוס הוא נסע!

ביקור פרס במרוקו. האוהדים המושבעים אומרים: צעד היסטורי. פתח לתקווה. מעשה גדול. המקטרגים המושבעים אומרים: תעלול תעמולתי. אירוע ריק מתוכן. נסיון אחרון להרשים לפני הרוטציה. מי צודק יותר — ימים יגידו ובינתיים, מה אומר האיש הקטן ברחוב? מבחר תגובות של אלה, שאינם משוייכים אוטומטית למחנה זה או אחר — בכתבה זו. אבל לא סתם רחוב אלמוני כי אם שכונת נווה־צדק („שבזי") שבתל אביב וגם לא סתם אנשים כי אם יוצאי מרוקו בלבד. ביקור פרס במרוקו — משאל רחוב ספונטאני. יולי 86'

יש לו את כל המניות

פרץ ארנולד. 47. יליד קזבלנקה. מרוקו. נהג. 5 ילדים. עלה לארץ ב־55'.

מה שפרס עשה הוא צעד גדול וחשוב ואני לא מבין את אלה שאומרים אחרת. בעיני, פרס הוא איש נהדר ומיוחד ואני אוהב אותו. אני מקווה שיתנו לו יד בעניין הזה ויילכו לקראתו ולא ינסו להכשיל אותו. הוא אדם ישר. יש לו תשובות על המקום לכל שאלה. והוא מקיים את כל ההבטחות שלו. ואני רוצה להגיד לך שתמיד חשבתי עליו ככה גם כשהייתי ליכודניק. תמכתי בליכוד עד הבחירות האחרונות. היום אני מצביע מערך. למה? כי התאכזבתי קשות מהליכוד. מלחמת לבנון, המשבר הכלכלי וכל זה, לפי דעתי כל מי שאומר על פרס שהוא תכסיסן, אז הוא בעצמו תכסיסן. הנה למשל, גאולה כהן, רק שמעה שהוא נסע ישר אמרה שהוא מנסה להשיג קולות בעזרת הנסיעה. זה לא נכון. זו היא שמנסה להשיג קולות בעזרת השקרים האלה. אני מאמין ששמעון פרס רוצה שלום, שזה חשוב לו מאוד ושזה מה שהניע אותו בצעד החשוב הזה ולא כל השטויות שמנסים להלביש עליו.

הנסיעה למרוקו לא הוסיפה אצלי מניות לפרס כי כל הזמן יש לו את כל המניות אצלי... הוא ראש ממשלה נהדר. אם הביקור הזה היה נדחה בכמה חודשים והיה נופל על שמיר — לא הייתי נותן לו שום קרדיט על הצעד הזה. למה? כי זה לא משהו שהוא התחיל אותו. וכי כל התהליך הזה שייך למערך ולא לליכוד.

אז שיצחק שמיר לא ייהנה מהפירות של מישהו אחר. היום אני מאוד לא אוהב את הפוליטיקה שלו ובכלל של הליכוד. אני גם לא מעריך אותו. את בגין הערכתי הרבה יותר. חשבתי שהוא מנהיג גדול עד שהוא נטש את הסירה. למה אני מתכוון? לבריחה שלו. בשיא הבלגן, בשיא הבעיות, ברח. ככה לא מתנהג מנהיג אמיתי. מאז אני לא סומך על הליכוד ועל אף אחד ממנו. אני לא חושב שהביקור של פרס במרוקו ישנה הרבה ליהודי מרוקו. כי בין כה וכה מצבם מצוין. אחותה של אמא שלי עדיין חיה שם. אבא שלי חזר מביקור שם רק לפני שבועיים. היה לו טיול מוצלח. כולם קיבלו אותו כל כך יפה. אין שום בעיות. שום דאגות. הלכו ברחובות ושרו בעברית.

גם הדודים שלנו מארה"ב מגיעים לשם לביקורים כל שנה. וכל המצב הזה הוא בזכות חסן מלך מרוקו. הוא מלך מצוין. הוא דואג ליהודים. במלחמת לבנון אף אחד לא יכול היה לנגוע באיזה יהודי. עם טנקים הוא שמר על הבתים שלהם. אם, חס וחלילה, המלך חסן לא יהיה — ישחטו אותם שם כולם. תשמעי מה אני אומר לך — רק בזכותו הם חיים וחיים טוב. אבל בכל מקרה, אם מהנסיעה הזאת ייפתח פתח לשלום עם ירדן, כולם יצאו נשכרים מזה. אנחנו והם וכל הערבים. בגלל זה אני מחשיב כל כך את הנסיעה הזו ואת שמעון פרס שעשה אותה.

לאכול קוסקוס הוא נסע

רוזה מויאל. 47. 8 ילדים. ילידת קזבלנקה. מרוקו. עקרת בית. הבעל — צבע בתעשייה האווירית. עלתה לישראל ב־45'.

שטויות. הכל שטויות במיץ עגבניות. מה הוא עשה בזה? מה יצא לנו מזה? אפסו מה החוכמה ללכת למלך מרוקו ולהציע לו את כל האדמות שלנו ואת ירושלים ולהכיר באש"ף? אז מה הוא חידש פה? אם הוא היה חוזר עם איזה הסכם שלום אחר. בלי שום תנאים מצידם — הייתי שמחה. הייתי אומרת דברים אחרים. אבל מה הוא בכלל עשה שם? לעשות שלום הוא נסע? תאמיני לי — כמו זה שאמר בטלוויזיה — לאכול קוסקוס על השולחן של חסן הוא נסע...

בכלל מה הוא עושה הפרס הזה? רק הורס. את כל המדינה הוא הרס. תראי איזה אבטלה. איזה מיתון. בזמן של בגין הייתי מבלה בשוק ביום שני, שלישי, רביעי, חמישי. ממלאה את הסלים. מביאה להם כל טוב לאכול. עכשיו בקושי פעם אחת בשבוע. בקושי יש מה לאכול. אח שלי בירוחם. נשוי עם שלושה ילדים. מובטל כבר שנה וחצי. בזמן של בגין עבד, הרוויח יפה. הכל היה בסדר. בכלל, בגין היה נהדר. אח, איפה הימים של בגין. היה אוכל. הכל היה ולכולם. גם לנו וגם לכל מי שהכרנו. תראי אותנו — עשר נפשות בשני חדרים. אי אפשר לקנות אפילו נעל. אז שאני עוד יגיד עליו מלה טובה. למרוקו הוא נוסע. לטייל. לעשות רושם לפני הרוטאציה.

תאמיני לי — אני רואה אותו בטלוויזיה — מהר אני סוגרת. אפילו באמצע חדשות. לפי דעתי זה היה הכל בשביל הרושם. הנה. בבקשה. תראי את בגין — אמר שלום עם מצריים. ועשה שלום עם מצריים. לא רק דיבר. הוא הביא אותו ממש. ופרס, מה הוא הביא? אני יודעת מה הבעיה העיקרית. הבעיה שהוא אוהב אותם. את הערבים. הוא יתן להם את ירושלים גם. הוא ימכור את כולנו. כי הוא אוהב אותם. תראי את תל־אביב — מגיפה של ערבים. איפה שלא הולכים — ערבים, ערבים, ערבים. איפה בזמן של בגין היית רואה דבר כזה? בחיים לא! אז זה מה ששמעון פרס יודע לעשות. להביא לנו ערבים הביתה. והוא גם לא ישר. הוא שקרן. ואני לא מאמינה לאף מלה שלו. שיעשו לנו טובה ויחליפו אותו כבר. שיבוא שמיר. לא שאני כל כך מתלהבת מהגמד הזה. אבל מי יודע. אולי הוא יהיה טוב יותר. בכלל לדבר על פרס — חבל על הזמן שלי. הוא לא שווה את זה. וזהו. מספיק.

חשוב מה עושה לי טוב

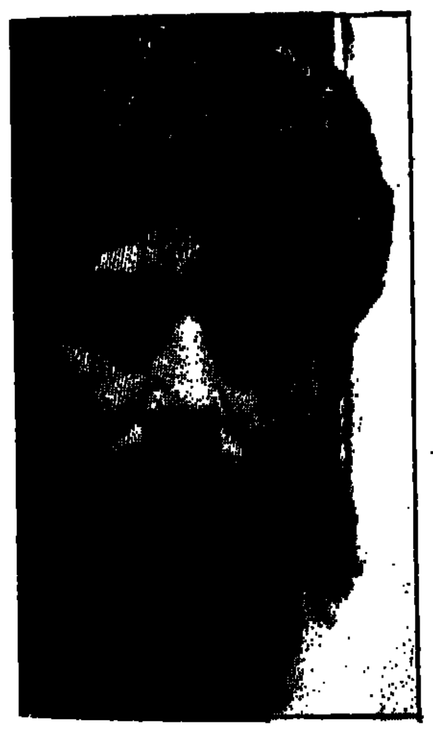

ניסים לוי. 19. חייל. חיל תחזוקה. צבר. ההורים ממרקש. מרוקו. אבא שמש בבית־כנסת. 8 ילדים.

האמת — אני עוד לא החלטתי סופית על מי אני הולך. הייתי די מופתע כששמעתי שפרס נסע למרוקו. אבל עוד אי אפשר לדעת אם זה היה משהו חשוב או לא. אם יצא מזה שלום, אז נכון שאני אזקוף את זה לזכותו. אבל בינתיים, זה לא השפיע עלי באופן מיוחד ולא שינה את הדיעות שלי עליו. כללית, שמעון פרס נראה לי בסדר. הוא עושה הרבה תכסיסים וטריקים אבל מי בפוליטיקה לא עושה את זה? הוא כמו כולם. יכול להיות שאם שמיר היה זה שנוסע למרוקו, אז הייתי מקבל את זה יותר בהתלהבות. למה? כי אני נוטה יותר לכיוון הליכוד. הייתי נותן לו יותר קרדיט על צעד כזה ממה שאני מוכן לתת לפרס. אבל אני רוצה להסביר משהו — לפי דעתי זה בכלל לא כל כך משנה ליכוד או מערך או מישהו אחר. זה סתם שמות. מה שחשוב זה מי עושה טוב לי. מי עושה טוב לעם. ואני מאמין שככה חושב כל אחד, וזה מה שבסופו של דבר קובע לאנשים. אז אם צעד כזה יביא לשלום או יזרז את התהליך — בטח שזה יעשה טוב לכולם ובטח שפרס יהיה על הגובה.

לגבי היהודים שחיים במרוקו — לא נראה לי שזה מאוד ישפיע עליהם. ממה שאמא שלי מספרת הבנתי שמצבם מצויין בכל מקרה. יש מלך טוב שאכפת לו מהיהודים ומהדת שלהם. הם שומרים שבת. הם חוגגים את כל החגים. יש להם חופש ואף אחד לא פוגע בהם. ההורים שלי מאוד מעריכים את חסן ומחבבים אותו. לאמא שלי יש בבית תמונה שלו. יש לנו שמה קרובים, אז חשוב לנו לדעת מה קורה שם, ושיש מישהו ששומר עליהם ודואג שיהיה להם טוב. אז כמו שאמרתי, הנסיעה של פרס תהיה חשובה בעיני רק אם יצא ממנה משהו אמיתי. כמו שלום. אם זה יקרה, זה בטוח ישפיע על דעתי ויעזור לי להחליט מי היום אני בוחר לליכוד או מערך. כל צד מנסה לעשות רושם. מרשימים ותרגילים בשביל יחסי ציבור. אני לא הולך אחרי מה שהחוגים אומרים. או אנשים אחרים. מסתכל על כל צד בזהירות. פעם הייתי יותר שרוף על הליכוד. בעיקר בגלל בגין. היה מנהיג גדול. אבל מאז שהוא הלך השתנו מאוד הדברים ואני מחכה לראות מה קורה עד שאחליט.

ארנון גבאי. 33. בעל מיני־מרקט בנוה צדק. נולד בארץ. ההורים יוצאי מרוקו. נשוי בלי ילדים.

אנחנו צריכים פה איש חזק, כמו...

אני לא רואה בביקור פרס במרוקו שום פריצה לשום מקום. תהליך השלום לא התחיל מעכשיו והוא לא המציא אותו. פרס בונה לעצמו יחסי ציבור מצויינים. הוא עובד על זה כבר הרבה זמן. הנסיעה הזאת היא תרגיל הכנה לבחירות הבאות. נכון שביחסי ציבור הולך לו לא רע, אבל הוא לא מנהיג. אין לו מלה. בדיוק כמו בתשדירי בחירות שירדו עליו — „כן ולא. כן ולא". ממש ככה. ולא צריך ללכת רחוק — תראי איך הוא התנהג בפרשת השב"כ — לא חקירה. כן חקירה. זה ראש־ממשלה זה? אנחנו צריכים פה איש חזק. שיש לו מלה. שיפחדו ממנו. כמו מי? כמו אריק שרון, כמו יצחק מודעי. ולא איזה אחד כזה שלא יודע מה הוא מדבר ואין לו מלה. בשבילי הוא לא אדם אמין.

אני לא הייתי מתלהב יותר או פחות אם יצחק שמיר היה עושה את הנסיעה הזאת למרוקו כי היא בכלל לא חשובה בעיני. הרי ממילא אין אפשרות לעשות שלום. אז מה זה משנה לי מי נוסע? תמיד הם ירצו את השטחים ואת ירושלים ואת יפו ואולי עוד כמה ערים תמורת שלום. אז מבחינתי האפשרות הזו בכלל לא קיימת. ההשקפות שלי בעניינים האלה הן עוד יותר קיצוניות מהליכוד. אני בעד ארץ ישראל שלמה. כמו שאומרת התחיה. לא כמו שאומר הליכוד. על יצחק שמיר אני לא מת במיוחד. הוא אולי הרע במיעוטו. בעיקרון אני אוהב את הכלכלה של הליכוד יותר מהכלכלה של המערך. כשהליכוד היה בשלטון לעולם היה הכל ושלא יבלבלו לנו את המוח עם משבר כלכלי. עכשיו זה משבר כלכלי, לא אז. גם אם פרס היה נוסע מאה פעמים זה לא היה משנה את דעתי על הכלכלה ועל הערבים. אני אומר — צריך לתת להם מדינה בתוך השטחים שהם נמצאים בהם עכשיו. ושתהיה להם אוטונומיה. שיעשו מה שהם רוצים, אבל שהצבא שלנו ישגיח וישמור. ערבי זה ערבי. אי אפשר לסמוך עליו אף פעם. זה עניין של בטחון. זה לא צחוק. את השנאה שיש לערבים אלינו אף אחד בעולם לא יצליח לעקור. זאת קללה שה' קילל את העם היהודי כנראה. בטח שהייתי שמח אם היה שלום. הייתי מאושר. אבל זה לא יכול לקרות. לעולם. ואני אגיד לך עוד משהו — גם אם היה קורה פתאום משהו וכן היינו מצליחים להגיע לשלום עם כל הערבים, אז היינו נלחמים בעצמנו. היינו הורגים אחד את השני. זאת הקללה. אין מה לעשות. אנחנו עם שוחר קרבות.

על הפרק

מארק גפן

המפתח מאיפרן והמנעול הפלשתיני

שמעון פרס טוען תמיד שבמדיניות חובה לחשב לפחות שני מהלכים קדימה, על אילו מהלכים חשב בלכתו למרוקו?

מפגש פרס־חסן באיפרן שבמרוקו, ראוי להערכה חיובית במקום את תהליך השלום בין ישראל לבין העולם הערבי ללא התנייה בתוצאותיו. אלא מעצם קיומו. המלך חסן השני הוא המנהיג הערבי השני, אחרי סאדאת, שהעז לקיים פעולה גלויה עם מנהיג ישראלי. בהבדל אחד — סאדאת בא לירושלים, כאשר במגעים חשאיים כבר הובטחה לו החזרת סיני, ואילו המלך חסן שאינו בר־פלוגתא ישיר עם ישראל, ביקש להשיג על־ידי המפגש הדרמטי רק דבר אחד — לשבור את המחסום הפסיכולוגי בעולם הערבי נגד משא ומתן ישיר עם ישראל ואת המחסום הפסיכולוגי בישראל נגד הנכונות לשלם מחיר לערבים תמורת השלום.

איני נמנה עם אלה הסבורים, כי „העמדה קודמת למידע" ועל כן לא קניתי את הביקורת שליוותה את שיחותיו של פרס באיפרן בטרם נודעו פרטיה. הימין הקיצוני בדמותה של ח"כ גאולה כהן לא היה זקוק כלל לדיווח על מהלך השיחות במרוקו. גאולה כהן ידעה מראש, כי פרס הלך „למכור את אדמת המולדת", בעיניה עצם הדיבור על השלום פירושו כניעה ומסירת המולדת לאויבים. היא מודאגת, כרבים, מפרס לא רק בעת שיחותיו במרוקו, אלא גם בשבתו בירושלים. שכן פרס מגלם בעיניה את התבוסתנות, את ההתקפלות בפני האוייב. השלום האמיתי עם הערבים לפי האסכולה שלה, זו המלחמה הנצחית לאבטחת ארץ ישראל השלימה. שום דיווח של ראש הממשלה, שממנו משתמע שלא חרג במאומה ממדיניותה המוסכמת של ממשלת האחדות, לא ישפיע על עמדתה של מנהיגת „התחייה".

ומן הצד השני, מן השמאל, נשמעו דברי ביטול כלפי המפגש כמו, „כי פגישת ראש הממשלה עם ראש עירייה נבחר של חברון, משמעותית יותר מאשר פגישה עם מלך מרוקו". איני יודע מה אפשר היה להשיג מפגישה כזאת (אגב בעבר, כאשר כיהנו כמה ראשי עירייה נבחרים בגדה קויימו פגישות איתם ולא שמעתי על „התוצאות הדרמטיות" של מפגשים כאלה...), ובשם מי יכול ראש עירייה כזה לדבר? אך ההשוואה הזאת באה כנראה לבטל כל חשיבות של המפגש עם המלך חסן.

למתוח את גבולות התמרון

עתה כשיש בידינו כמעט כל המידע (בוודאי נותרו עוד פרטים חשאיים שלא נמסרו לפרסום) על מה שהתרחש באיפרן, על מה שקדם למפגש הזה, ובעיקר מה דעתו של המלך חסן, כפי שבאה לידי ביטוי גלוי בנאומו בטלוויזיה, אפשר להעריך את המאורע. ובכן ברור, כי שני הצדדים, פרס והמלך, רצו מזמן בפגישה זו ושניהם הלכו אליה ביודעם היטב ומראש את מגבלותיו של הזולת. ראש הממשלה שמעון פרס ידע, כי המלך חסן ידבוק בשיחותיו בהחלטות ועידת פאס ואילו חסן ידע, כי פרס לא יחרוג מהחלטותיה הרשמיות של ממשלת האחדות שהוא עומד עדיין בראשה. מכיוון שהמפגש מטיבו לא נועד למו"מ, אלא לקיום הדיאלוג, הרי שני הצדדים ידעו, כי הצלחתו תלויה ביכולתם של שני האישים למתוח את גבולות התימרון שלהם עד כדי יצירת הכנה שתאפשר לסיים את הפגישה בפרסום הודעה משותפת, שאין בה ויתור משום צד, אך יש בה הסכמה להמשך הדו־שיח.

ואמנם יש לומר לזכותם, כי שניהם עשו זאת, במידה רבה של הצלחה. ניקח לדוגמה את עמדותיו של מלך מרוקו, עוד בימי השיחות סומנה הידיעה, כי חסן תבע מפרס הכרה באש"ף ובזכותם של הפלשתינים למדינה עצמאית ונסיגת ישראל מכל השטחים הכבושים. קשה לומר, כי התביעה הזאת היתה חידוש מפתיע מצד המנהיג הערבי. אך את התביעה הזאת חייב היה חסן להעלות מתוך הצמדות להחלטות ועידת פאס. שלפי דבריו, היא היחידה אשר מחייבת את כל מדינות ערב. אך מעבר לתביעה זו, באו דברים שהשמיע חסן גם באוזני פרס ובעיקר באוזני עמי ערב, בנאומו הגלוי בטלוויזיה המרוקנית. חסן לא התגונן מפני מבקריו בעולם הערבי כאילו „בגד בעניין הערבי" בגלל הפגישה עם המנהיג הישראלי, אלא להיפך, ביקש לתת לגיטימציה מוצקה למגעים גלויים כאלה. בהחלטות פאס — טען חסן — לא נאמר שהקשר עם ישראל במסגרת החלטות או מחוץ להן „אסור". ועוד הוסיף בפנותו לעולם הערבי: „האם לא הגיע הזמן שמנהיג ערבי ייפגש עם מנהיג ישראלי כדי להיוודע על עמדתו במישרין ולא באמצעות מתווכים, עם כל הוקרתי והערכתי למתווכים... הלא אין טוב יותר מדו־שיח ישיר... הרשו לי לומר לכם, כי יש כאלה שהריר נוזל מהם מרוב תשוקה להיפגש עם שמעון פרס. אך לא רצו ללכת אליו ופחדו ללכת אליו בפומבי..."

לעקוף את בעיית אש"ף

אפילו אם לא יהיה למפגש פרס־חסן תוצאה נוספת, הרי עצם ההתקפה של מלך מרוקו על חומת החרם ועל האיסור לדו־שיח גלוי עם ישראל מהווה נדבך חשוב בקידום תהליך השלום. מתי בכלל שמענו קריאה כזאת של מנהיג ערבי חשוב בזכות דו־שיח גלוי עם ישראל?

ראש הממשלה שמעון פרס חייב היה לגמול בתחום אחר, שהרי ישראל תובעת מאז ומתמיד קיום משא ומתן ישיר. פרס ניסה לבנות תכנית בת עשר נקודות, שתתבסס על החלטות הממשלה המחייבות אותו — הרי פרס ידע שעליו לשוב לירושלים ולהוכיח שלא סטה ממדיניות זו ולהלבישה בניסוחים גמישים ומתונים, שעליהם היו לו קבלות מן הממשלה. על כן נכללו במסמך עשר הנקודות ניסוחים כמו: „עיקרון של פתרון לבעיה הפלשתינית על כל היבטיה", או „שעד לחידוש תהליך השלום וכל זמן שיימשך המו"מ ישראל לא תרחיב את ריבונותה ליהודה ושומרון ועזה. שאלת הריבונות תוכרע בדרך של מו"מ". פרס גם הבטיח במסמך ש„מיד עם שובו הוא יבדוק אפשרות למפגש עם משלחת של נציגים פלשתינים אותנטיים על מנת לפתוח בדו־שיח אמיתי. וזאת במסגרת המאמצים המכוונים למציאת פתרון, בהתחשב בשאיפות הפלשתינים מצד אחד — ובבטחון ישראל מצד שני". עוד דיבר פרס במסמך זה על מו"מ „בהקשר בינלאומי" (מלת קוד לוועידה בינלאומית) וגם הגדרה זו זכתה בזמנו — אחרי ויכוח גדול — לאישור הממשלה.

ובכן שמעון פרס לא הציג בפני מלך מרוקו את עמדותיה של מפלגת העבודה. הוא לא דיבר על פשרה טריטוריאלית ולא על אופציה ירדנית־פלשתינית. הוא ייצג נאמנה את עמדת הממשלה, תוך שהוא מגלה כשרון רב במציאת ניסוחים גמישים. למשל המושג „נציגים אותנטיים" של הפלשתינים בא לעקוף את בעיית אש"ף. פרס רמז שאין כוונה לדבר עם נציגים פלשתינים שיהיו מעין קוויזלינגים שיסכימו לכל הצעה ישראלית, אלא עם פלשתינים שיעמדו על זכויותיהם, אולי יבטאו עמדות של אש"ף, אך לא יהיו נציגים רשמיים של אש"ף.

שני המנהיגים השיגו, איפוא, את המירב שניתן להשגה בתנאים שהגבילו אותם, את המלך חסן כבלו החלטות ועידת פאס, ואת פרס החלטות הממשלה שהוא עומד בראשה. השאלה שחובה להציגה עתה היא כיצד מתורגם הישג של מפגש איפרן לאותו „סיכוי נוסף של המפתח" שעליו דיבר המלך חסן, כאשר התכוון להתקדמות התהליך המדיני בשלבים. אנשי הליכוד בממשלה קיבלו בלי ביקורת (פרט לשר ארנס) את מהלכיו של פרס במרוקו. אך זהו הגבול הניסוחי וגם המעשי שהם מוכנים להשלים עימו, שהרי עניין השלום יוכרע בסופו של דבר לא לגבי ניסוח כזה או אחר, אלא לגבי נושאים מעשיים ביותר כמו עתיד השטחים, הכרה בזכויות הפלשתינים להגדרה עצמית, עניין הגבולות וכו'.

חוסיין נוסע לדמשק במקום לירושלים

שמעון פרס בונה על הניתוק בין המלך חוסיין לבין ערפאת. אך חוסיין נוסע בינתיים לדמשק במקום לירושלים. אין צורך לחזור כאן על דברי הביקורת שהשמענו לא פעם על אש"ף ועל מנהיגו ערפאת, שבעיוורונם המדיני חוסמים את הדרך לשיתופם במהלך המדיני. עם־זאת, גם כאן מוטב לצטט את דברי מלך מרוקו: „אני אישית סבור כי אדם שאינו מנהל דו־שיח עם אויבו — הוא מפחד". עדיין אין לפלשתינים „נציגים אותנטיים" שעליהם דיבר שמעון פרס. ערפאת וארגונו עדיין אינם בני־שיח עם ישראל. אך אם יפקחו את עיניהם וינטשו את דרך הטרור, הרי זהו האוייב האמיתי שעימו יש לנהל מו"מ לחיסול הסכסוך.

עשיתי חשבון אמת עם ועידת איפרן. אך זו עלולה להיהפך לאפיזודה בלבד במאמצי השלום אם בעקבותיה לא יבואו שינויים בעמדות הצדדים. הצד הערבי חייב ללמוד מאומץ־לבו של חסן מלך מרוקו ולהפסיק את החרם על ישראל ועל ההידברות הישירה עם נציגיה. אשר לישראל הרי ברור, כי בלי תפנית במדיניותה הרשמית לא תהיה גם תועלת בנכונותם של הערבים לקיים איתנו מגעים ומו"מ ישיר. נקודת־הכובד של הסכסוך היא הבעיה הפלשתינית. כל עוד לא תבוא מצד ישראל הכרה בזכותו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית, לא יימצא שום בסיס להידברות במסגרת זו או אחרת. במפלגת העבודה נשמעו שוב הקולות של „היונים" התובעים דיון מחודש במפלגתם בנושא הפלשתיני. אך „היונים" הללו הם מיעוט במפלגתם וטבעם להתעורר מחדש מדי פעם ולהירדם שוב לאחר ששמעון פרס מטיל את מרותו ומונע כל חידוש אמיתי ביחסה של מפלגת העבודה לבעייה הפלשתינית ופתרונה. פרס מוכן להשתעשע בניסוחים כאילו־חדשים ומבטיחים כמו „נציגים אותנטיים של העם הפלשתיני". אך הוא לא נותן למפלגתו להרחיק לכת עד כדי אמירת דברים ברורים בשאלה זו. כמה מן „היונים" מדברים היום בזכות הניסוח של „יריב־שם־טוב" כדבר נכונות לנהל מו"מ עם כל גורם ערבי שיוותר על הטרור ויכיר בישראל. הם הגיעו אל הנוסחה של מפ"ם באיחור של שנים. אך גם הנוסחה הזו אינה מספקת היום.

המלך חסן נימק בין השאר את עיתוי הפגישה עם פרס בכך שבעוד שלושה חודשים יגיע לראשות הממשלה בישראל יצחק שמיר, „ראש המפלגה הימנית הקיצונית". ואמנם זוהי שאלת המפתח לגבי הסיכוי „לסיכוי נוסף של המפתח" בתהליך השלום. למה מצפה פרס לאחר שייעשה שר החוץ בממשלתו של שמיר? כיצד יצליח לקדם את אשר הושג במרוקו? תשובתו של פרס — שהוא „לא יהיה סתם פונקציונר במשרד החוץ" אלא שיעמוד בראש המחצית של הממשלה — אינה מותירה מקום לתקוות רבות. ממשלת שמיר תחתור, על פי המדיניות הרשמית שלה, להנצחת הסטאטוס־קוו והמערך ופרס, שהוא עומד בראשו, לא יוכל לעשות דבר, פרט לפירוק השותפות עם הליכוד. אך פרס שנמנע מלהיפרד מן הליכוד במשך שנתיים רצופות משברים, לא יעשה זאת בשנתיים הבאות, שנתיים של שלטון הליכוד בממשלת האחדות.

הצלחתו של המפגש במרוקו ללא המשך במדיניות ישראלית נועזת, תתמסמס בקרוב, ותיהפך לזכרון נוסטלגי בלבד, וזכרון של סיכוי נוסף שהוחמץ בגלל העיוורון. נחישות ישראלית לראות נכוחה את המציאות האזורית ובמיוחד את המציאות בגדה, כפי שתוארה בידי חסן במגעי פרס וגם בנאומו הטלוויזיוני. שמעון פרס טוען תמיד, כי במדיניות חובה לחשב לפחות שני מהלכים קדימה. על אילו מהלכים חשב בלכתו למרוקו? על כך לא שמענו מפיו דבר, ואם יש ביקורת סביב המפגש הדרמטי באיפרן, הרי זה דווקא בנקודה זו. שמעון פרס לא השכיל לסלול שבילי גישה מאיפרן אל הבעיה החיונית שבה מתמקד הסכסוך באזורנו — אל הפלשתינים.

האינפלציה הישראלית

פ. סבר

אירופיזציה

במגירות התודעה של מחוללי המדיניות הכלכלית מונחת הקופסה השחורה של צ'ילה. אחד מהם, מן הבכירים, שחרר מקצת הפתרים בשיחה שלא לרישום היסטורי. בשיטות פסולות לגמרי, אמר האיש, הורדה בצ'ילה האינפלציה ממאות אחוזים בשנה לעשרות אחוזים בשנה, והתייצבה. שנתיים הם חיו איתה, ואז הלכו ילדי שיקאגו, שניהלו אז את המשק הצ'יליאני, אל המומחים בכור מחצבתם ושאלו, אולי אפשר לעשות עוד מאמץ אחד קטן ודי, לרדת לרמת הייקור האירופית. אפשר ורצוי, השיבו המומחים השיקאגויים, והציעו מרשם של מהפך אנטי־אינפלציוני נוסף. התוצאה: האינפלציה בצ'ילה שבה והתפרצה לקצב של מאות אחוזים.

כשל־צ'ילה רובץ לפתחנו וחושף שיניים. לפחות הכלכלן הבכיר שעמו שוחחתי, רואה את חרותו ושוקל את הכדאיות. לא שאני נגד לרדת מאינפלציה של אחוז וחצי לחודש לאינפלציה של חצי אחוז לחודש, הוא אומר, אדרבא, כולי שמחה לקראת זאת. אבל זכור שמאגר המרץ הפוליטי שלנו מוגבל. רוב המכניזמים הכלכליים מותאמים ומגנים עכשיו אינפלציה חזויה בסביבות של אותו האחוז וחצי החודשי, ואם נרצה לדכא אותה עוד, נצטרך לשנות אותם מן היסוד. שוב להשקיע משאבי אנרגיה לאומית גדולים מאוד, כדי לבטל את הסכמי תוספת היוקר הנוכחיים ואת הסכמי ההצמדה הנוכחיים ועוד. שוב יהיה זה מהפך בכללי המשחק, בכולם. אין לי מכך רתיעה מקצועית ועניינית; הוא אפשרי, אובייקטיבית הוא רצוי, אבל איננו הדבר החיוני ביותר. היום יש איזו יציבות רציפה במשק, וצריך קודם־כל להתמיד בה, לשמור עליה בשבע עיניים. ערעור התוואי, גם כדי לשפרו, הוא הימור ומאמץ, הבאים על חשבון השקעה של אמצעי־המדיניות בחיזוק הדרך הקיימת. אינני מאלה, סיכם הכלכלן, החרדים מדי בוקר מקלקלתו הבלתי־נסבלת של המעבר מאינפלציה של אחוז וחצי לחודש לאינפלציה של שלושה, ארבעה, חמישה אחוזים לחודש. בשוט הזה אנו מנפנפים יותר מדי.

איפוס השכר

כשציטטתי דעות אלו באוזניו של אחד המטיפים המובהקים למען אירופיזציה של האינפלציה הישראלית, קפץ האיש מעורו המתוח, ולא נרגע. אל תפיץ כפירות, ביקשני, ולפחות לא בשמם של הכוהנים. ממרומי הרוכן הכנסייתי אנו מחוייבים להטיף הקיץ, להטיף וגם לעשות, להמתתה הסופית של האינפלציה, לטיהורו המלא של שמנו. אנו חייבים לעשות כך, גם אם בשיחותינו הסגורות, מאחורי וילונות ותריסים מוגפים, מוכנים אי־אילו בינינו להחליף ביניהם דעות של ספק מרענו. אך זו זכותם של ממתיקי־סוד בלבד. כדי להמשיך ולהחזיק את המשק בתוואי האינפלציה של עשרים אחוזים לשנה, מוכרחים מחוללי המדיניות, והמדינאים הכלכ־ליים, להתכוון בפומבי, בפרהסיה ובמלוא הרצינות לאינפלציה שנתית של שישה אחוזים.

עד כדי כך, שאלתי.

אסור לנו להשלים עם יותר, אמר המטיף. הממשלה ובנק ישראל, הוסיף המטיף, צריכים להקרין אל המשק, אל המשחקים על במותיו, את נחרצותם המוחלטת להגיע ליעד אירופי. רק באור קר כזה לא יעלה על דעתם להשתעשע שוב בייקורים מיותרים.

המטיף אומר, וגם מניע עשייה. בשבועות האחרונים ננקטו כמה אמצעי־מדיניות כלכלית שלא יכלו להתפרש אחרת, אלא כאותות ברורים של כוונת הממשל להמשיך במסע לכיבוש האינפלציה, עד לחיסולה המוחץ בבסיסיה.

והאות הראשון: הלאו המוחלט לתביעותיהן הכספיות של אחיות בתי־החולים, אשר חסם מלכתחילה זרם מצטבר של דרישות דומות במגזר הרפואה הציבורית, ואף הרחק ממנו: זה היה מסר של עמידה תאצ'רית מבורזלת של ממשלה, הנכונה להשלים עם סכל כדי לסגת מיעדיה. ומשם לאות השני: השכר בכללותו. בדיונים על ההסכמים החדשים נעמד המעסיק, הפרטי והציבורי, על רגליו האחוריות, בעמדה של אפס תוספת. עמדה זו איננה סבירה במשחק רגיל של תן וקח, אלא שהקיץ היא משקפת אסטראטגיה ברורה של איפוס האינפלציה. כדי להקשות על המעסיקים הפרטיים להסכים להעלאות שכר, מרבים גורמי ממשלה, שהעוצמה מקובצת בידיהם, להודיע, לְמי שאוזנו כרויה להאזין לרחש רוגזם, כי לא יהססו אף לא רגע להחזיר את הקפאת המחירים לכל אותם הענפים, שבהם בעל הבית ישתגע וייתן שכר נוסף, וכי יעשו כך בברוטאליות רבה. „המפעלים שמעו מאיתנו את הבשורה", אמר לי המחזיק באחת המושכות, הנראות כקצה שוט, „שלא נרשה לגלגל תוספות שכר על העלאות מחירים. ייתנו — על חשבון רווחיהם יתנו". המסע התקשורתי לתוספות־שכר בשיעור־אפס, כפי שמתנהל מעל לפני השטח על־ידי הרשאים לדבר בקול הממשלה, מחוזק מתחת לפני השטח על ידי איומים ישירים.

האות הנוסף לקרב אינפלציה אחרון היה הסכמת האוצר להפחתת דמי הביטוח הלאומי, שמשלם המעביד עבור העובד, כתחליף להתרת יקורים ופיחותים. מהלך כזה כשלעצמו לא היה בעבר זוכה לשבחי הכלכלנים — הלא הם היו נזעקים זהו סיבסוד הוצאות העבודה על־ידי הקופה הציבורית, אולם כרכיב בפסיפס מלא של מדיניות המכוונת להוריד את האינפלציה הישראלית לרמה אירופית, הוא מחוזק כתרומה חיובית, משלבת ומחזקת הרבה עוגנים.

אם יירד הדולר בעולם — והוא יירד —

בסוף השבוע בא האות האחרון לכוונת האירופיזציה והוא ההודעה על ייצוב שער החליפין של השקל במונחים של „סל מטבעות", הכולל לצד הדולר גם יין, מארק, פראנק ושטרלינג. ייצוב כזה משמעותו העיקרית היא בתחום הכלכלה המדינית: מחירי המוצרים המיובאים מאירופה יתייקרו מעתה בשיעור יותר נמוך מבעבר, ומוצרים המיובאים מארה"ב אף יוזלו. זהו שימוש מורגש במכבש היבוא כאמצעי לחץ על היצרנים המקומיים. כאשר חקר הנגיד החדש של בנק ישראל, פרופ' ברונו, את הסיבה לאינפלציה בשיעור של כ־8.5% במחצית הראשונה של השנה הוא נתקל בגורם אחר, מודקר לעין: פיחות השקל ביחס לכל המטבעות, מלבד הדולר שמחירו נשאר מוקפא. במונחים של „סל מטבעות" פוחת השקל במחצית השנה שחלפה בשישה אחוזים, ובבדיקה אקונומאטרית מתוחכמת לאחור מסבירים השינויים במחירו של „סל מטבעות" את רובה המכריע של האינפלציה הישראלית (מסבירים לא במובן סיבתי, אלא במובן של קשר סטאטיסטי בלבד). הקפאת מחיר „הסל" של המטבעות הזרים אין משמעותה שמרימים את עוגן הייצוב, אלא להפך — שמטילים הימה חמישה עוגנים מכל צדדיה של הספינה, כדי לבלום תנודות מסוכנות. וזאת אפילו במחיר של הכבדה על היצוא. יצדקו היצואנים אם יטענו, כי המעבר מהקפאת מחירו של הדולר בלבד להקפאת מחירו של „סל מטבעות" כולו תפגע, בחודשים הקרובים, ברווחיותו היחסית של היצוא. כאשר ייחלש הדולר בפראנקפורט ובטוקיו, הוא ייחלש גם בתל־אביב, והמייצאים לארה"ב לא יקבלו עוד תמורתו אפילו את השקל ומחצית השקל שקיבלו עד כה. המייצאים לאירופה יהנו במקביל, פחות מבעבר — מהתחזקות המטבעות האירופיים — אם יתחזק השקל מול הדולר, הוא לא יצטרך להחליש כל־כך מול המארק. גם כאן דבר הממשל לנתיניו ברור: אל תוותרו בהוצאות הייצור, אל תסכימו לניפוח עלויות, כי אנו מצידנו לא נאפשר לכם לאנפלץ את המשק כדי להבטיח הכנסות לכיסוי ההוצאות.

לא זבאנג ובאנג

אפשר אולי לרדת בסתיו הקרוב לאינפלציה אירופית על־ידי זבאנג ובאנג מרעישים, שבירת כלים חד־פעמית נוספת. מעטים ממליצים על שיטת השוק הזאת; רוב הכלכלנים תומך בשיטת השוק המתודרך והמאותת. השחקן הממלכתי אומר ועושה דברים נחרצים כדי לאמת את כוונותיו, וכל השחקנים האחרים צריכים לבחור בעצמם את האסטראטגיה הטובה ביותר, תחת האילוצים שהוא מכתיב להם. „אם נכתיב למשק תוואי אינפלציה המתכנס לחצי אחוז לחודש", אומר, בתקיפות והירה, אחד שיש בכוחו להפעיל אילוצים, „הוא כמו פר צעיר, בתחילה יבעט ברגליו ויכה ראשו בקירות, אבל אחר כך ילמד את גבולות ההתפרצות, וילך כנדרש בדיוק בדרכנו. אנחנו לא מסתירים את קלפינו. מצידנו", הוא מוסיף, רגוע במלוא מתיחותו הפנימית, „שם המשחק הוא אי־התאמה. באסטראטגיה החדשה, שננקטה מאז יולי אשתקד ותתחזק עכשיו, אנחנו כבר לא מוכנים להתאים את המדיניות המאקרו־כלכלית לאינפלציה, אלא אומרים שזו האחרונה תתאים את עצמה למדיניותנו".

אם הבנתי נכונה, שאלתיו, אתם מעוניינים להנהיר לציבור, חד־משמעית, כי חלים עליו עקרונות הפיצוי האקולוגי.

כלומר? שאל הנשאל.

כלומר, אמרתי, עיקרון שלפיו המזהם משלם.

נכון מאוד, אמר בשמחת־הסכמה המדינאי הכלכלי, העיקרון האסטראטגי שלנו בלוחמה האנטי־אינפלציונית בשטח המיקרו כלכלי הבנוי יהיה, שהמייקר ניזוק מהר.

(רשימה ראשונה)

הדולר לסל — וחסל?

בתוכנית יולי 1985 הוקפא מחירו של הדולר האמריקני בשוק הישראלי (ברמה של 1.5 שקל לדולר); קראו לזה „קיבוע שער החליפין". ההקפאה נמשכה 13 חודשים, אולם בפרק זמן זה לא שמר הדולר על יציבותו מול המטבעות האחרים בעולם הגדול. משום שהמחיר היחסי של הדולר מול המארק הגרמני בתל־אביב צריך להיות בדיוק כמו בפראנקפורט (עיקרון ששכחו אותו אחדים מן הפרשנים ועושי־החישובים ביממה האחרונה) לא יפלא כי מחירי המארק הרקיעו אצלנו שחקים: בין ראשית יולי 1985 ועד סוף יולי 1986 עלה מחירו של המארק ב־42% (!); מחירו של היין עלה ב־58% (!)

מה היה קורה לו החליטה הממשלה ביולי אשתקד להקפיא את ה„סל" (לפי ההרכב היחסי הנוכחי) והרשתה את משחק־המחירים החופשי בתוך המסגרת הקפואה? הדולר היה מוזל בשיעור ניכר, בכ־10.5%, ומחירו בימים אלו היה רק 1.34 שקלים חדשים. לירה שטרלינג הייתה נמכרת תמורת שני שקלים חדשים והמארק תמורת 63.5 אגורות וכך היתה נראית טבלת שערי המטבע ההיפותטיים:

מה היה קורה אילו הוקפא סל המטבעות החדש ביולי 1985 (בשקלים חדשים, מעוגל)

המטבע	השער ב־1.7.85	השער ב־31.7.86	אחוז שינוי	שער היפותטי ב־31.7.86	אחוז שינוי
דולר ארה"ב	1.500	1.493	−0.5%	1.34	−10.5%
מארק גרמני	0.496	0.704	+42.0%	0.63	+27.5%
לירה שטרלינג	1.974	2.230	+13.0%	2.00	+1.5%
פראנק צרפתי	0.136	0.217	+33.0%	0.20	+19.5%
100 יאן יפאני	0.605	0.955	+58.0%	0.86	+41.5%

שער היפותטי: בהנחה של הקפאת „סל המטבעות" החדש מ־1.7.85 ועד היום.

הקפאת מחיר הדולר הגנה על חוסכים צמודי הדולר מפני המפולת בשערו, ובמקביל העניקה תשואה גבוהה מאוד, במונחים שקליים, לחוסכים צמודי המארק והיין. כמובן, שהכדאיות היחסית של החזקת דולרים מול מארקים, או כל מטבע חוץ אחר, איננה משתנה בהתאם להחלטות תחשיביות של בנק ישראל בירושלים, אלא מבטאת אך ורק את מערכת שערי החליפין השוררים בבורסות העולם. לפיכך, מחזיקי הדולרים לא „הרוויחו" בהסדר הקודם, ולא „יפסידו" בהסדר הנוכחי, מול אפשרויות ההשקעה האחרות במטבע חוץ — אך בחישוב כלכלי מקומי, בשקלים ריאליים, המשך הצמדות לדולר הופך מהיום להיות הרבה יותר מסוכן מבעבר. מראשית אוגוסט אפשר כבר גם להפסיד עשרות אגורות על כל דולר — ולא רק להפסיד תשואות אלטרנטיביות. כל החישובים ההיפותטיים הללו מתעלמים מן השאלה האומנם אפשר היה להחזיק את שערו של סל המטבעות קפוא, כפי שניתן היה להחזיק קפוא את שער הדולר, ומה היו ההשלכות הכלכליות של הצעד הזה על המשק (מיתון נוסף באינפלציה? פגיעה ביצוא?).

מזה שנה מייעץ עיתוננו למי שרק מעוניין לשמוע זאת לא להצמיד את כספו, חס ושלום, לדולר: כל אפיק אלטרנטיבי כדאי יותר. על עצה זו אפשר לחזור עכשיו באותו התוקף, אך לא במשנה תוקף, וזאת משום שהדולר עשה כבר כשני שלישים מדרכו כלפי מטה, לפחות כלפי יין.

המעבר מהצמדת השקל לדולר להצמדתו ל„סל" (כולל דולר) מפחית גם את הכדאיות של חיסכון צמוד במטבע מערב־אירופי כלשהו, ומגדיל את כוח המשיכה של חסכונות צמודים למדד המחירים שלנו. מדוע? משום שנפילות נוספות של הדולר יתחלקו מעכשיו כמעט שווה בשווה בין המפסידים, הצמודים למטבע ארה"ב, לבין המרוויחים הצמודים למטבעות חוץ אחרים. עד כה רק המרוויחים הרוויחו, וגרפו קופה גדולה, ועל המכורים לדולר שמרה הקפאת שערו.

האפשר להניח, שתיבלם נפילת הדולר? לא, אי־אפשר להניח זאת. הגרעון בחשבון השוטף של ארה"ב ממשיך עדיין לגדול, וכן גם הגרעון התקציבי שלה. לפיכך מומלץ לברוח מן הירוקים, ובמיוחד מן הירוקים שבבלאטות. אחרים מידידי הטובים ביותר הפסידו כך אלפי דולרים: הם שברו תוכניות חסכון צמודות למדד באפריל אשתקד, רכשו דולרים שחורים במחיר אסטרונומי, ועכשיו ירוצו לבנק להמירם חזרה לשקלים במחיר הפסד, ולהפקיד את התמורה בתוכניות חסכון, שאת מחיר שבירתם כבר שילמו. מי שאינו מאמין לעיתונים, משלם פעמיים.

(פ. סבר)

עוד הרהור

יעקב רבי

5 מיליארד פלוס

החודש הגיעה אוכלוסיית העולם לחצי־מניין מיליארדים ● הפרייה ורבייה של עם ו„זמן־ההכפלה" של מדינה בתור נתונים תרבותיים

ביום ב', 7 ביולי, בישר המחשב הגדול במכון האוכלוסיה בוושינגטון על הולדת התינוק שמיספרו עגול מאין כמוהו: ה־5,000,000,000 במניין תושבי כדור־הארץ. אותו תינוק הוא כמובן מושג סטאטיסטי גרידא: לא המחשב המתוחכם בבירת ארצות־הברית ולא שום אדם בשר־ודם אינם יכולים לנחש אם זכר הוא או נקבה, ומה מוצאו הגזעי, האתני, הדתי, ובאיזה קו־אורך וקו־רוחב יצא מרחם אמו, ומה סיכויי ההישרדות שלו.

ולא זו אף זו: למרות תיחכומו המופלג של המחשב בוושינגטון, ואף־על־פי שהסטאטיסטיקאים והדמוגראפים המפעילים אותו עושים מלאכתם בזהירות יתירה ומשווים את פליטת הצגים של מסופיו עם אומדנים מעודכנים מ־156 ארצות שנציגי המכון לאוכלוסיה מצויים בהן — אין שום אפשרות להמר בדיוק נמרץ מתי בא לעולם התינוק ה־5 מיליארד במניין: האומנם בשני בשבת, ה־7 ביולי 1986, או יום אחד קודם, או שישה חודשים לפני כן או למחרת היום, או שמא התינוק העגול ההוא, המיליארדר־כפול־חמישה, עודנו חזון למועד, ושעתו להיוולד תגיע רק בסוף שנה זו או בתחילת השנה הבאה.

אכן, סטאטיסטיקות של אוכלוסיות בני־אדם ובעלי־חיים וצמחים — של ישויות אורגניות הנולדות וכלות — מטבע הדברים אינן מדוייקות. עד שיחידות אלו באות לעולם, יחידות אחרות מאותו המין, באותו שיעור או בשיעור מופחת או עדיף — נקפדות מן העולם בלי הרף, ואין דרך למוד בהרף־עין מסויים את ההפרש בין מיתות ולידות במונחים מיספריים מדוייקים. בעצם, כל מי שנולד בקיץ זה, יש לו יומרה לשאת את כתר החמישה מיליארד, כגון התינוקת שמצביעים עליה כתבי „סאנדיי טיימס" הלונדוני: „היא נולדה בשבוע שעבר בבית־החולים סנט־ליוק שבגילדפורד, אחת הקהילות המשגשגות בבריטניה. היא באה לעולם בשעה שחמישה מיליארדים בני־אדם (ומה ממנו יהלוך אם מיליון אחד יותר או מיליון אחד פחות) מתמודדים על בריאות טובה, על עושר ואושר, ובמרבית המקרים — על כושר הישרדות. בשלהי המאה הבאה, כשתקרב שעתה של אותה ילידת גילדפורד למות, אוכלוסיית העולם כבר תמנה 10 מיליארד נפשות או יותר".

ממין נקבה וממוצא סיני או הודי

אבל התינוקת מגילדפורד, בריטניה, לא תפסה מקום בולט במירוץ חמשת המיליארדים של מחשבי־האוכלוסין הוושינגטוני. כפי שאומרים כתבי עיתון יום א' הלונדוני, אמו של התינוק מס' 5,000,000,000 יכולה להיות בת כל אומה ולשון — „בנקאית שווייצית, פליטה מקאמבודיה, אשתו של לוחם־חירות אפגאני, דיירת של בית פאריסאי, או אתיופית ממחנה של מוכי־רעב. אולם רב ביותר הסיכוי שהילוד שמדובר בו הוא ממין נקבה, ממוצא לאומי סיני או הודי. שכן, עד סוף שנת 1986 ייתוספו כעשרה מליונים לעם הסיני ולמעלה מ־13 מיליונים לאוכלוסיית הודו".

ואמנם, גם מי שאינו סטאטיסטיקאי יודע, כי שתיים מכל חמש נפשות בעולמנו הן סינים והודים. אין זה חידוש: כך היא חלוקתן של בריות־בני־אדם זה כמה מאות שנים. השאלה היא אם פרופורציה אוכלוסייתית זו עתידה להשתנות במאה ה־21 — אם בעוד חמישים שנה ימנה העולם, יחסית, פחות סינים ופחות הודים ויותר בני עמים אחרים.

אילו עמים אחרים? שיעור האוכלוסין של כל אומה ומדינה בפני עצמה ושל כדור־הארץ בכללותו, הוא נתון תרבותי — אבל אין זאת עובדה חד־משמעית, אלא הגידול והירידה נעים בקו עקלתון; ככל שעולה רמתה התודעתית, השכלתית, הכלכלית, המדעית והטכנולוגית של אומה, כן גדלה ההסתברות שמיספר הנפשות לקילומטר־מרובע בארץ מושבה של האומה ומיספר תושבי הארץ כולה, יעלו בקצב מואץ.

ואכן, בזה היה גורלן הדמוגראפי־סטאטיסטי של ארצות מערב אירופה ומרכזה ושל אמריקה הצפונית, מאמצע המאה ה־19 עד אמצע המאה העשרים. התחוללה בהן מהפיכה תעשייתית ותקשורתית, שבעקבותיה אירעה התפוצצות־אוכלוסין אדירה. אבל צא וראה שכיום נמוגה לגמרי ההתפוצצות ההיא, אף־על־פי שרמת התרבות, המדע והטכנולוגיה של שני חלקי היבשות שמדובר בהם, מוסיפה לעלות בהתמדה. המוסר החברתי עולה, בייחוד אצל העשירונים האמידים, ושם סייג לפרייה ורבייה. היום קל יותר לפתח ולייצר אמצעי־מניעה יעילים, וקיימת מוטיבאציה גבוהה להשתמש בהם: לפרות ולרבות — כן, אבל רק במידה שמספיקים מזונותיו של אדם, בשביל קיום הוגן לו ולבני־ביתו, ובמידה שעורף הכנסותיו יבטיח להם רמת־מגורים נאותה, חינוך, בריאות וסיכויי הישרדות כיאה למושגים ולציפיות בארצות המפותחות של זמננו. תיכנון המשפחה בפרט ותיכנון אוכלוסיית המדינה בכלל — הם בימינו מצוות־עשה תרבותיות (בוודאי לא מצוות־עשה דתיות; דתות כמו הנצרות הקאתולית, היהדות האורתודוקסית והאיסלם של הסונה והשיעה כאחד שוללות הגבלת ילודה).

הלוחות הסטאטיסטיים המובאים בשנתון 1985 של האנציקלופדיה בריטניקה מעידים על שחיקת אוכלוסיה בארצות מערב־אירופה. מיספר התושבים של הרפובליקה הפדראלית הגרמנית (מערב־גרמניה) היה 61 מיליון ו־300 אלף בשנת 1984; התצפית לשנת 1990 היא: 59 מיליון ו־600 אלף, ולשנת 2000 — 58 מיליון ו־800 אלף. הווי אומר, ירידה המתנהלת „לאט אך לבטח". ואל נשכח שגרמניה עודנה מאכסנת „פועלים־אורחים" („גאסטארבייטר"), כלומר — זו ארץ קולטת־הגירה.

ירידה — או עלייה צנועה

גם צרפת פותחת את שעריה למהגרים, אף־כי למתי־מעט — מפורטוגאל, מספרד, מאיטליה. אף שיעור גידול־האוכלוסיה שלה היה לאחרונה צנוע — 0.4%, וההנחה היא, כי מיספר־התושבים הכללי של צרפת, שהגיע אשתקד ל־54.5 מיליון, יעלה בשנת 2000 ל־57.7 מיליון לכל היותר. בבריטניה עלה מיספר האוכלוסים אשתקד ל־56.4 מיליון, והתצפית לשנת 2000 עומדת על סך 58 מיליון: עלייה איטית ומעוטה.

ואימתי תוכפל אוכלוסיית בריטניה? מתי יהיו בחיים הבריטיים 108 או 109 מיליונים בני־אדם? גם זמן הכפלת האוכלוסין הוא מודד סטאטיסטי המעיד על תודעת פרו־ורבו של אומה־ולשון זו או זו, ובכן, לפי האומדן, יגיע מיספר תושבי בריטניה לכפל שיעורו היום בעוד 99 שנים. כלומר, כעשרים שנה אחרי הכפלת מיספר נפשות בני־האדם על פני כדור־הארץ כולו (שוב, לפי האומדן). ומהו זמן־ההכפלה הצפוי של אוכלוסיית סין, שָׂרָתִי במדינות? 60 שנה.

ועתה הבה ניתן דעתנו אל מדינות אירופיות, אך משוליה הדרומיים של היבשת — תורכיה, למשל, שחלקה הניכר כבר מצוי למעשה באסיה, במזרח התיכון, או יוון, או פורטוגאל. זמן־ההכפלה המשוער של תורכיה, לפי תצפית ב־1984, היה 28.5 שנים: משמע, כימינו התורכים פרים ורבים במהירות כפולה מן הסינים; והוא הדין, למשל, בפיליפינים. פורטוגאל, לעומת זאת, המונה כיום 10 מיליון תושבים בקירוב, תכפיל את אוכלוסייתה רק בעוד 115 שנים: כאן פועל מופת קצב־ההתרבות האיטי של מערב־אירופה. הלוח הסטאטיסטי של יוון אינו מציין את זמן הכפלת התושבים של ארץ זו, אך כיוון ששיעור־הגידול השנתי הוא 4.2 ל־1000 נפשות (לעומת ממוצע עולמי של 18 ל־1000 נפשות), ניתן לומר, שגם ליוון לא אצה הדרך להגדיל את הנדוניה האנושית שלה. המופת המערב־אירופי נותן אותותיו גם כאן.

פתחנו בציון ממדי האוכלוסים הענקיים של סין (1.1 מיליארד) ושל הודו (כ־700 מיליון). אולם זמן־ההכפלה של אוכלוסיית הודו, לפי התצפית דהשתא, הוא 33 שנים, לעומת — כזכור — 60 השנים של סין. שתי המדינות הללו, המופלגות במניין תושביהן, מודרכות על־ידי תודעה דמוגראפית חריפה: שתיהן מודעות לכך שמחובתן לרסן את יצר הריבוי הטבעי, שאם לא כן, תביא התפוצצות אוכלוסייתן לפירוק גמור, לרעב, להתמוטטות חברתית, לתוהו ובוהו. אבל מה שיש לאל ידה של סין לעשות, שמישטרה אוטוקראטי, רודני, נבצר מהודו לעשות, שחוקתה ומישטרה דמוקראטיים.

מדינות מערב־אירופה וכן ארצות־הברית (וזמן־הכפלתה 78 שנים) הצליחו לצמצם באופן דראסטי את שיעור התרבותן ואף להורידו (באירופה) אל מתחת לאפס, לא רק בגלל מישטריהן הדמוקראטיים, אלא גם או בעיקר — בזכות תודעתן או תרבותן הדמוקראטית, שהיא פחות או יותר נחלת כל אדם ואדם. גם ברית־המועצות, שמישטרה רודני אך מורשתה אירופית, והיא שוקדת (אם־כי בדי־עמל) על העלאת רמתה המדעית־טכנולוגית והכלכלית — גם בה מסתייע הריסון של גידול האוכלוסיה.

ואילו במה שנקרא העולם השלישי, ברבות מארצות אסיה, באפריקה, באמריקה הלאטינית — הגדר פרוצה: זמן הכפלת האוכלוסיה במקומות ההם נע בין 40 ל־20 שנה ואף למטה מזה. אין הבריות מתים מרעב, חוץ מאשר במגיפות־כפן הפוקדות מפעם לפעם אזורים באפריקה המרכזית, ואף יש אחוז לא־מבוטל של עשירים הנהנים מטוב הארץ, ומקצת ארצות אלו משופעות באוצרות־טבע — אולם התודעה הדמוגראפית מפגרת. המצוקה קשה והאוכלוסיה „מתפוצצת". וכך, זמן־ההכפלה של אקוואדור הוא 28 שנה ושל בראזיל הגדולה, שנהר אמאזונאס, המשקה את חלקה הצפוני, משפיע לטוב ולמוטב על אקלימו של כדור הארץ כולו — הוא 30 שנה. מניין תוציא בראזיל את לחמה אם בשנת 2016 יהיה עליה לכלכל 260 מיליון נפשות?

אלא שכל הנתונים המיספריים שהבאנו אינם מוחלטים ואינם אמינים. הם מעידים על ההווה ולא על העתיד לבוא. אוכלוסיית בריטניה תוכפל בעוד 99 שנה, וזו של הודו — בעוד 33 שנים, רק אם תנודות הפרייה והרבייה בשתי הארצות יישארו יציבות, בלי שינוי משנה לשנה. אבל תמורות מדיניות, כלכליות ותרבותיות בכל אחת מארצות אלו עשויות לשנות את המודד הנקרא זמן־ההכפלה, אם לתוספת ואם לגריעה. ככלות הכל, אפשר שהסינים יגיעו למניין של שני מיליארדים רק בעוד 100 שנה, והדבר ייחשב להם לברכה. מאידך גיסא, קאטאסטרופות טבעיות (מידי אדם), כגון עלייה חמורה של טמפראטורות כדור־הארץ בשל פליטות דלקים מזיקים בתעשייה ובתחבורה, או שואה גרעינית חלילה — עלולות חלילה לצמצם את אוכלוסיית העולם, הס וחלילה וחס.

הקמת המשדרים בערבה

שלי יחימוביץ'

„והקול קול אמריקה"

את „קול אמריקה" רצה פרס לתת לסגן־נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש, בעת ביקורו של זה בארץ, כמתת־פיוס, ללא תנאים וסייגים. בישובי הערבה לא עשו לפרס את החיים קלים

במאי 1985 שיגר ראש־המועצה האזורית ערבה, אילן אורן, מכתב לראש־הממשלה שמעון פרס. אורן בירך במכתבו את ראש־הממשלה על ההחלטה להקים בערבה את משדרי תחנות „קול אמריקה", וגם ציין שבע נקודות שלדעתו צריכות להילקח בחשבון בעת ההבנות להקמה. אורן ציין את התרומה לאיכלוס הערבה; העסקת עובדים ישראליים בתחנה; השלכות על איכות הסביבה; קליטת שידורי רדיו וטלוויזיה וקשר אלחוטי; השפעת עוצמות השידור על אנשים ובעלי־חיים; השלכות בטחוניות מעצם היותו מתקן המהווה מטרה בזמן מלחמה; פגיעה בתוכניות הפיתוח של הקמת ישובים בעתיד; ומתן שירותים שונים למקימי התחנה.

על המכתב ההוא לא קיבל אילן אורן תשובה, כמו גם על מאות פניות אחרות שיזמו הוא וחבריו לראש הממשלה. מה שבמכתב הראשון, במאי, היה חשש סתום ורצון להבטחת המובן מאליו הוא היום עדות מוגמרת לשלומיאליות ישראלית. „קול אמריקה" תינתן לאמריקנים כמעט על מגש של כסף. ישראל, היום, אחרי פולארד ושאר פרשיות לא סימפטיות, איננה בעמדת דרישה ומיקוח. את „קול אמריקה" רצה פרס לתת לסגן־נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש, בעת ביקורו של זה בארץ כמתת פיוס, ללא תנאים, ללא סייגים. בישובי הערבה, תוך מתקפה תקשורתית נמרצת — לא עשו לו לפרס, את החיים קלים.

ישראל בעמדת נחיתות

בנגב ובערבה היו תקדימים לתקוות גדולות שנגוזו באופן דומה. שדות־התעופה החדשים בנגב, שנבנו לאחר פינוי סיני, הוקמו בחלקם הגדול על־ידי האמריקנים. שפע מקורות התעסוקה והרחבת התשתית שחזו בנגב לקראת הקמת שדות התעופה היו כלא היו. הפעם החלו פעמוני־האזהרה לצלצל קצת קודם. בערבה התגייסו למאבק. אילן אורן החל להיפגש עם שרים; במועצה האזורית החלו לשחרר הודעות לתקשורת; התושבים דיברו על חסימת כבישים. הרבה מאוחר יותר התעורר גם „פורום חבל שנות האלפיים" — ארגון הכולל נציגי ישובים ומוסדות בנגב. „כדי שהקמת „קול אמריקה" תהפוך למנוף לפיתוח הנגב והערבה", כתבו לראש־הממשלה, „יש לחתום על חוזה עם האמריקנים, רק תוך הבטחה שתכנון והקמת הפרוייקט יתבצעו על־ידי חברות מישראל, והאמריקנים ישלמו רק תגמולים".

הסירוב העקבי של פרס להיפגש עם נציגי ישובי הערבה גרם להם לחשוב שאולי, בכל־זאת, הם טועים. אולי דרישותיהם הן בגדר חוצפה גדולה. נציג הישובים נשלח לגרמניה ולאנגליה, שם הוקמו תחנות דומות של קול אמריקה. ממה שראה הנציג שם, הבין שאנגליה וגרמניה ידעו לעמוד יפה על זכויותיהן, ושטיוטת ההסכם בין ישראל לארה"ב — כפי שדלפה לאנשי ישובי הערבה — משאירה את ישראל בעמדת נחיתות מוחלטת, ביחס למה שהשיגו ארצות אחרות.

בגרמניה הוקמה התחנה על־ידי הגרמנים והיא מופעלת על ידם. ההסכם עם האמריקנים הוא ל־15 שנה, ולפיו משלמת „קול אמריקה" עבור השימוש בתחנה סך של 485,000 דולר לחודש למשרד. התכניות המשודרות מועברות ישירות למשרד מאולפני „קול אמריקה" בוושינגטון; האחראים לתוכן השידור. באנגליה פועלת התחנה על־פי הסכם בין קול אמריקה לבין הבי.בי.סי. השקעות התשתית לתחנה נעשו במימון אמריקני, ובנוסף לכך משלמים האמריקנים עבור השימוש במשדרים סכומים המכסים את הוצאות התיפעול והאחזקה.

ככל שקרב מועד ביקורו של בוש בארץ, נכנסו בישובי הערבה ללחץ. בוש אמור לחתום על טיוטת ההסכם לבניית המשדרים בראשי תיבות. פרס המשיך לסרב לפגישה. לפני שבועיים שיגר אילן אורן לכל שרי הממשלה מברק, ובו כתב כי החוזה במתכונתו הנוכחית אינו מבטיח השגת המטרות שקבעה הממשלה. יש לדחותו, כך נכתב, ולנסחו כך שיבטיח השגת שני יעדים מרכזיים, והם מתן תעסוקה לחברות ישראליות, והבטחת פיתוח ואיכלוס הערבה בעקבות הקמת המשדרים.

רק דגלוני אמריקה

תושבי הערבה הציעו כי בהסכם המתוקן יצויינו הסעיפים הבאים: התחנה תוקם במימון אמריקני על־ידי גורמים ישראליים; הבעלות תהיה ישראלית, הפעלת התחנה תתבצע בהשתתפות חברה ישראלית, שתוכל לשרת גם עבור גורמים אחרים; יחתם חוזה הפעלה עם האמריקנים לטווח ארוך, עם אופציה להארכה; התשתית למגורי העובדים ורווחתם תהיה כלולה בעלות מימון התחנה.

בינתיים קיבלו תושבי הערבה ידיעות מיותר משרי הממשלה, שאמרו — אנחנו איתכם, אבל פרס שתק, ובוש כבר היה בארץ. השבוע אחרי ישיבה סוערת, החליטו התושבים, בישיבת חירום, „לנקוט צעדים קיצוניים מיידיים" כדי „לעצור בעד הממשלה מלאשר את טיוטת החוזה עם האמריקנים". המתיישבים אמרו, שנקיטת הצעדים הקיצוניים נכפתה עליהם על־ידי שנכנעו ללחצים שהפעילה ארצות־הברית. המתיישבים הודיעו שביום ג', יום ביקורו של בוש בנגב, יחסמו כביש הערבה, ויופרע ביקורו של בוש על ידי הפגנות.

ביום ג' ביקר בוש בשקט וברוגע בשדה בוקר, בחצרים ובלהב. שום מפגין לא השבית את חדוות הביקור, ומה שהתנפנף לא היה כרזות מחאה, אלא דגלוני ארה"ב שהונפו בידי הפעוטות בשדה בוקר. מה שקרה הוא, שיום לפני ההפגנה המתוכננת, הגיע יורם אלסטר, מנכ"ל משרד התקשורת, לפגישה עם התושבים, הבטיח להם שפרס יפגש עימם וגם הוסיף איום מרומז: „רעש מיותר, הוא אמר, יביא למצב שארה"ב תשקול מחדש את כל העניין". טענה מופרכת ביסודה, משום שמשדרי קול אמריקה במזרח התיכון הם נכס יקר מדי לארה"ב. נכס בעל חשיבות פוליטית ואסטרטגית, העולה על כל הפסד כלכלי בינוני.

ממשרד ראש הממשלה שלחו איש פחות מרומז. לא ניתן לכם להתקרב, אמרו לתושבים, נעיף אתכם משם מיד. כל העסק לא ישתלם לכם. בערבה נכנעו וויתרו על „צעדי המחאה הקיצוניים".

בינתיים תרם הלחץ את תרומתו הצנועה. ובישיבת שרים הנוגעים בדבר הוחלט כי בנספח שיתווסף לטיוטת ההסכם, ייכתב כי 60% — 50% מכלל העבודות ישארו בידי ישראל. מדובר בטיוטה, יש לזכור, ולא במסמך מוגמר. בישובי הערבה שמחים שמחת־עניים, ואומרים — לא הבטח לנו דבר בכתב, אבל אנחנו מברכים על שינוי היחס. בדרום מקווים ש„שינוי היחס יביא, כמובן של דבר, גם לפיתוח הערבה והנגב. את המתנה הזו, על כל פנים, לא יוכל פרס להגיש לאמריקנים כשי נטול קוצים. תושבי הערבה מבטיחים שלא יתנו לו.

ערביי יפו

נרקיס טל־וינברג

גטו ערבי בלב תל־אביב

כ־10,000 ערבים מתגוררים ביפו־של־היום, רובם בשכונת עג'מי, הפרוצה לסמים ונרקומנים ● טענות לעירייה שהורסת את בתיהם ואיננה דואגת להם כמו ליהודים ביפו, העירייה: להד"ם! ● מריבות פנימיות בין ערביי יפו מונעות מהם להתאחד תחת מנהיגות מוסכמת ● בעיית הבעיות — הנוער ברחובות והחינוך הירוד בבית הספר

בשעות בין הערביים חם ולח בדירתו של נחלה שאקר. סלון קטנטן, צפוף, מרוהט בסגנון מזרחי, גובל במטבח המצוייד בכל השיכלולים החשמליים; אלו, בתוספת מכונית ומשרה מכובדת, מספקים אותו.

לנחלה שאקר טענות רבות נגד היהודים, ולתל־אביבים במיוחד. טרבלמייקר מקצועי, חבר ה"וועד למען ערביי יפו" ("רביתה"), עושה שאקר ימים כלילות לייצג את האינטרסים של ערביי יפו, כפי שהוא תופס אותם.

ביפו מתגוררים כיום 9455 תושבים ערבים; מהם 62% מוסלמים, 37% נוצרים, ואחוז אחד תושבים דרוזים. רובה המכריע של האוכלוסיה ביפו הערבית (67%), הם צעירים עד גיל שלושים. נתונים אלה, הלקוחים מהשנתון הסטטיסטי של עיריית תל־אביב־יפו לשנת 85', לוקים בחסר: ערביי יפו מסרבים, על־פי־רוב, לשתף־פעולה בסקרים שנערכים באיזור; וכמו כן, ערבים המתגוררים שם ואינם אזרחי מדינת ישראל, לא נכללים ברישום.

לפני 1948 התגוררה ביפו קהילה ערבית מפוארת, שמנתה כמאה אלף תושבים. מאלו נותרו עם קום מדינת ישראל כאלפיים וחמש מאות ערבים. הם התרכזו בעיקר בשכונת עג'מי, ויצרו מעין גטו ערבי מקומי. דירות העזובים הועברו לרשות מינהל מקרקעי ישראל.

יפו הערבית של היום שרויה במצב קשה. תושביה מפולגים ומסוכסכים ואינם מסוגלים להתאחד תחת מנהיגות אחת בחיפוש אחר פתרון רצוי ומקובל על כולם.

נחלה שאקר עושה ביפו המון רעש. כדי להתחרות ב"רביתה", עשו גם אחרים כך. שאקר מציג את עצמו כאחד שנבחר על־ידי האוכלוסיה, על שום היותו בן־המקום שאינו שייך לממסד. גם יהודים יעידו עליו שהוא מייצג את ערביי יפו. בלשון פרובוקטיבית של שחור ולבן הוא פורש תמונת מצב עגומה של מיעוט לאומי בלב־ליבה של תל־אביב, הנאנק תחת עולן של בעיות חברתיות־קהילתיות הנובעות מהזנחה מתמשכת. לדבריו, נמנעה עיריית תל־אביב במכוון מכל פעולה באיזור. ערביי יפו אינם מהווים כוח אלקטורלי, והיו מיוצגים, לדברי שאקר, עד שנת 78', על ידי גופים שמונו מטעם הממסד.

השכונה פרוצה לסמים

"אישית לא חסר לי דבר", הוא אומר, "אוטו, דירה. אבל, אני פוחד על עתיד הילדים שלי. מערכת החינוך אצלנו מתפוררת. בני השכונה נהפכים לנרקומנים. אין נוכחות משטרתית בשכונה, והיא פרוצה לסמים ונרקומנים. מה אכפת לעירייה שערבים צורכים סמים? אבל, חס וחלילה שיהודי יעשה זאת!

מדריכי רחוב אין. מדריכי נוער אין, אף לא מרכז קהילתי אחד. את יודעת איזו מצוקת דיור קשה. יש בעג'מי? הבתים בשכונה שייכים למינהל מקרקעי ישראל, עמידר וחלמיש, וכשנגמר הצורך לדאוג לשכן בהם משפחות יהודיות, הם הורסים. את בתים, משאירים את הפסולת, והולכים".

"כן, בתים שעוד ניתן לגור בהם, נהרסים. במכוון. וכך, ערבי שרוצה להישאר בשכונה כדי לשמור על צביון חייו (שם המסגד שלו, הכנסייה, בית־הקברות, בית־הספר), אין לו היכן לגור. בכנסת נערך דיון בנושא זה, והומלץ (בשנת 82') לבנות יחידות דיור נוספות לערבים. מסתבר, כי לוועדות אלה ולהחלטות שלהן אין שיניים. כלום לא השתנה. למרות מצוקת דיור ערבית קשה, בשל הריבוי הטבעי, הורסות חברות הבנייה האלה בתים במכוון, אנחנו נאבקים נגד זה, ואף הצלחנו להשיג את הפסקת ההריסות בכמה מקרים, בעזרת צו של בית־משפט".

שאקר יודע לספר על עוד תוכניות של עיריית תל־אביב, שתפגענה קשה באוכלוסייה הערבית. תוכנית מדרון יפו ותוכנית נמל יפו. האחת מתכננת הקמת שכונת וילות וקוטג'ים באיזור, והשנייה מתעתדת לפתח את נמל יפו ולהופכו למרינה.

"הווילות והקוטג'ים יענו כמובן על צרכי הדיור של יהודים; משום שלערבים חסרים האמצעים לרכוש שם בתים", אומר שאקר. "הפיכת איזור נמל יפו למרינה תפגע במאתיים משפחות: ערביות המתפרנסות כיום מדייג. תוכנית בניין עיר צריכה לענות קודם כל על צורכי האוכלוסייה שגרה בה, ולגשת ולפתח שכונות תוך שמירה על צביונן, ביפו יפגע הפיתוח בצרכי האוכלוסייה הערבית, ולאף אחד לא איכפת. אנחנו בעד פיתוח האיזור, אך ראשית כל, יש לדאוג לשמירת הקיים, על־ידי בניית מחסנים, מקלחות, בתי־קירור, וכו'".

שכונת עג'מי: עזובה מכוונת?...

פרובוקציה, לא עובדות...

בעיריית תל־אביב טוללה של משיבים כנגד הטענות. השם נחלה שאקר מעלה חיוכים מלאי משמעות: עסקן פוליטי, חתרן. מטרותיו אינן טהורות. לא איכפת לו מערביי יפו כי אם עסקנותו ומנהיגותו הפוליטית. יש שהקצינו ואמרו שהוא ממומן על־ידי ארצות־ערב. דבריו הם פרובוקציה, לא עובדות. אף אחד לא מתכחש לכך שקשה ביפו הערבית, אך טענותיו של שאקר בשקר יסודן.

מר שמואל לוי, מזכיר העירייה, אומר ששאקר עומד בראש גוף שאינו מייצג את האוכלוסייה הערבית. לדבריו, הוועדה המוניציפלית של ערביי יפו מייצגת את תושבי האיזור, וכן הוועדה שהוקמה בעירייה במיוחד לטיפול בערביי יפו, ואשר נמצאים בה אנשים הדואגים דאגת־אמת לאיזור.

אחרים אמרו לי, שניסו לשתף פעולה עם שאקר, ואף קיימו עמו חליפת מכתבים ענפה, ללא הועיל. האיש אטום. אינו עושה דבר, רק מבקר ומתלונן. ביפו הערבית רבים הליקויים שכלל אינו מבחין בהם. הוא נטפל לנושאים שוליים, ומצטט דברים שאינם נכונים. לו לפחות היה פעיל ומראה רצון־אמת לעזור לאנשי קהילתו. המדיניות של עיריית תל־אביב, כשמדובר בערביי יפו, היא דווקא בכיוון של העדפה ופיתוח.

התמונה המצטיירת מדבריו של יחיאל מחדרון, מנהל הלישכה הסוציאלית ביפו, שונה במקצת, אף שהוא מקפיד להיזהר בלשונו בשל היותו עובד עירייה, הוא מכיר בעובדה שמצבה של האוכלוסייה הערבית ביפו קשה יותר מזה של הציבורים היהודיים בתל־אביב־יפו, ומוכן לומר ש"ייתכן וחלק מהסיבות נעוץ במדיניות שהיתה נהוגה כלפי הנושא, פעם".

המניעים לפעילותו של נחלה שאקר והרביתה, אינם מעניינים את יחיאל מחדרון כל עוד הם מסייעים לו לעזור לקהילה, והם בהחלט מסייעים. גם גם ש"הכל זה פוליטיקה" לדבריו, הנציגויות האחרות של הערבים בעג'מי פוליטיות לא פחות: "ועד הנאמנים המוסלמי" ממונה על־ידי שר־האוצר, והוועדה המוניציפלית קשורה אף היא לממסד.

מלחמות הערבים זה בזה

"יפו הערבית רוויה במאבקי כוח ואינטריגות לא רק של מימסד־תושבים, כי אם בעיקר, של התושבים בינם לבין עצמם", אומר מחדרון, "על כן, כל פלג טוען שהפלג היריב שייך לזרם פוליטי מסויים, לשם השמצה. לו הוועדות האלה היו מתאחדות במקום להאבק אחת נגד השנייה, היתה בכך תרומה של ממש לשיפור המצב הקשה השורר בשכונה".

לוי, מזכיר העירייה טוען שמצוקת הדיור הקשה בשכונת עג'מי, זו בעייה של משרד־השיכון ולא של הרשות המקומית, ושהבתים שנהרסים הם רכושה הפרטי של חברת "עמידר", ולפיכך זכותה לעשות בהם כרצונה. בכל זאת, מטפלת העירייה בנושא כמיטב יכולתה, כשחברת "חלמיש" בונה שם יחידות דיור נוספות. גבעול, מנהל מחלקת יפו והשכונות בעיריית תל־אביב טוען שהבתים שנהרסו בעג'מי מהווים סכנה פיזית לתושביהם, הוא מספר כי יחד עם הכנסייה המרוניטית ניבנו לאחרונה ארבעים ושמונה דירות, כשהחברות "שיכון־עובדים" ו"חלמיש" בונות שמונים ושש יחידות נוספות.

אשר לתוכניות הפיתוח: אמנם תוכנית מדרון יפו מתכוונת להקים שכונת וילות וקוטג'ים, אבל — על שטח שהופקע מן הים, ולא משטח מגורי הערבים, עיריית תל־אביב תשמח עם כל מי שיוכל לרכוש לו שם יחידת דיור, ולא משנה אם הוא ערבי או יהודי: אין זה נכון שלערבים אין יכולת לרכוש שם בתים. יש גם ערבים עשירים ביפו.

"ישנן תוכניות פיתוח קונסטרוקטיביות ויפות ליפו, אשר נתקלות, משום מה, בהתנגדות חלק קטן של התושבים" אומר גבעול. "נכון שכל תוכנית קונסטרוקטיבית מעוררת גם התנגדות, על רקע של אינטרסים או על רקע של אי־הבנה. אבל תוכניות מדרון יפו ונמל יפו — הן תוכניות שמתבקשות מן המצב. אם רוצים להפיק תועלת מהנמל, חייבים להכניס בו שינויים. במרינה המתוכננת יהיה, כמובן, גם מקום לדייגים, מסודר הרבה יותר. הכל נלקח בחשבון. אנחנו מעוניינים בדיג. חבל שאנשים מסויימים קושרים את תכניות הפיתוח עם כוונות שלא קיימות".

גבעול טוען שיפו היא איזור רגיש במיוחד, משום שכל נושא שם הופך מייד לבעייה של קיפוח לאומי; בשל כך הטיפול הוא איטי יותר, כשמרבית הזמן מושקעת בהסברה לתושבים.

ביפו הערבית משתוללת בעיית סמים קשה. הרביתה מפנה אצבע מאשימה כלפי העירייה על כך שאין נוכחות משטרתית שתמנע את התופעה, או על כך שאין מדריכי רחוב שיכוונו את הנוער ויסייעו לו במצוקתו. גבעול טוען שהוא דווקא מכיר שוטר שפועל בתחנת המשטרה בשכונה. "הוא לא בא לתפוס את הגנבים כי אם להפריד בעיות בין שכנים, ולהפגין נוכחות", הוא אומר. "בעיית הסמים כבדה אצל יהודים וערבים באותה מידה".

החינוך — במצב קשה

חנה ליפשיץ, מהמחלקה לקידום נוער בעיריית תל־אביב, מספרת: לא זו בלבד שישנם מדריכי רחוב בעג'מי, הם אף במערך מתוגבר של שלושה מדריכים במשרה מלאה, עובדת נוספת למניעת נשירת נוער מבית־הספר, ומורה במועדון.

מחדרון, מנהל הלישכה הסוציאלית נשען מסכים שיש מדריכי רחוב, אך לא בכמות הדרושה כדי להתמודד עם המצוקה בשטח. "גם אם יכפילו וישלשו את מיספרם, לא יהיה בכך משום פיתרון," הוא אומר, "אולי יינתן שירות טוב יותר, אך הבעייה עצמה לא תיפתר. נכון, אינני מרוצה משירותי הרווחה שמאפשרת לי העירייה, אך גם מהמצב השורר במיגזר היהודי אינני מרוצה".

נחלה שאקר, הכואב את עתיד ילדיו, טוען כי מערכת החינוך הערבית־ממלכתית שרויה במצב של קטסטרופה, מערכת שאינה מתפתחת בשל מדיניות ממשלתית־עירונית הנמנעת במכוון משיפור המצב. ילדים שאינם מסוגלים לכתוב את שמם, מנהלי בתי הספר שאין להם תעודות אקדמיות.

איש אינו מכחיש, אך מחלקת החינוך והתרבות של עיריית תל־אביב טוענת שהנתונים מוגזמים. ד"ר שושני, מנהל מחלקת החינוך בעירייה טוען, כי לילדים הערביים ביפו ניתנת האפשרות ללמוד בבית־ספר פרטי של המסיון (שרמתו גבוהה) או בבית־ספר הממלכתי־ערבי המחוייב (עקב חוק חינוך חובה) בקליטת כל הנשורת של המסיון. לפיכך, רמת ההישגים של התלמידים בבית־הספר הממלכתי נמוכה יותר מזו של תלמידי המסיון או של בתי־הספר בכפרים, שם אין מוסדות פרטיים שילקטו את הקצפת. רמת ההישגים היא, על כן, תולדה של מצב זה ולא של מדיניות הזנחה מכוונת מצד מישהו. למנהלים של בתי־הספר יש תעודות אקדמיות. גם ספרים יש ובכמות מספקת. הנשירה מבתי־הספר מטופלת היטב, אומרים בעירייה.

את שושני מרגיזים חברי הרביתה, שטוענים להעלאת רמת החינוך הממלכתי־ערבי, ושולחים את ילדיהם ללמוד במסיון. על נחלה שאקר הוא אומר: "צריך להתייחס לדבריו, העובדות שהוא מוסר אינן נכונות".

חנה ליפשיץ מביעה צער על כך שאנשים משכילים כאנשי הרביתה אינם עוזרים לשכונה, מה גם שעיריית תל־אביב משקיעה סכומי כספים בחינוך הערבי: בתיגבורו, במערכת מחשב חדשה ובמועדוניות נוער.

יחיאל מחדרון, לעומתם, מספר ששאקר והרביתה סייעו לו המון. עם זאת, הוא מסרב מלהיכנס למניעיהם: זה, באמת, לא מעניינו.

בעיריית תל־אביב מדגישים כולם את העובדה שלפני שנתיים החליט שלמה להט להכניס את שכונת עג'מי לפרוייקט שיקום השכונות. מאז העניינים מתגלגלים, ומקווים לטוב. זו ההוכחה הטובה ביותר של אנשי העירייה למדיניות מכוונת של עיריית תל־אביב להערכת טובתם של ערביי יפו.

■

אפי לנדאו

קשר כפול

דישון — מניות כרגיל

לפני כחודש, בתאריך 29.6.86, שמע בית־הדין הארצי של איגוד עיתונאי ישראל את ערעורו של אברהם דישון, כתב כלכלי ב"ידיעות אחרונות", על השעייתו מאגודת העיתונאים בתל־אביב. בית הדין דחה את הערעור וקבע, כי ההשעייה לתקופה של שישה חודשים נכנסת לתוקף מאותו יום (29.6).

* * *

את סיפור אברהם דישון כבר לעס מדור זה כמה פעמים בשנה האחרונה. תזכורת קצרה: ב־15.11.85 החליט ועד אגודת העיתונאים בתל־אביב להשעות את אברהם דישון מחברותו באגודה למשך שישה חודשים. זאת, לאחר שוועדת־בדיקה מטעם ועדת האתיקה מצאה, שדישון עבר על סעיף בתקנון מועצת העיתונות, בכך שרכש בפברואר 1983 מניות מהקצאה מוקדמת של חברת "מאגרי טכנולוגיה". ההקצאה — כך הוברר — ניתנה לדישון באופן פרטי על־ידי שמואל דכנר, דבר שיש בו משום מתן הטבה כספית משמעותית, לעומת רכישת מניות בהנפקה רגילה.

דישון כיסה ב"ידיעות אחרונות" את שוק המניות והיה בעל מדור קבוע במוסף "ממון": "סיפורה של מניה". כל אותה תקופה, לא נמנע מלכתוב על "מאגרי טכנולוגיה".

בתשובה לשאלה אמר אז עורך "ידיעות אחרונות", דב יודקובסקי, שדישון יושעה מעבודתו בעיתון למשך אותם שישה חודשים גם אם לא יהיה חבר אגודה. אולם, דישון לא הושעה. הוא ערער על ההחלטה בפני בית־דין חברים של האגודה, באמצעות עו"ד יעקב ויינרוט. בית־הדין דחה את הערעור. דישון הגיש ערעור לבית־הדין הארצי של איגוד עיתונאי ישראל, תוך שהוא עומד על זכותו לתבוע את חברי בית־הדין אישית, אם ערעורו לא יתקבל. במקביל, המשיך את עבודתו בעיתון, לאחר שטען, שכל עוד נמשך תהליך הערעור אין ליישם את החלטת ההשעייה.

מאז, במשך חצי שנה, לא נדון ערעורו מכיוון שבית־הדין הארצי דרש שתימחק מהערעור הפסקה ה"מאיימת" בתביעה אישית נגד חברי בית־הדין. דישון עתר לבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, בפני השופט אלוני, ושם, בתאריך 16.4.1986, נחתם הסכם בו מתחייב עורך דינו למחוק את סעיף ה"איום" מהערעור ולכתוב ערעור חדש. עו"ד ויינרוט, לאחר כמה תזכורות, לא כתב את הערעור, ובית־הדין הארצי הודיע על כינוסו בתאריך 29.6.86. הודעות נשלחו על־ידי שליח לדישון ולעורך־דינו.

הדיון התקיים אך המערער לא הופיע והוחלט לדון בערעור בהיעדרו. כאמור, החליט בית־הדין, בהרכב דוד גלעדי, אהרון שמיר ויצחק שור, לדחות את הערעור ולהשעות את דישון לשישה חודשים, החל מיום הדיון.

עתה, ארבעה שבועות אחרי, דישון מושעה מהאגודה אך עדיין מפרסם ב"ידיעות אחרונות". זאת ועוד: בכל תקופת הסחבת לא עסק דישון בענייני מניות. דווקא לאחר החלטת בית־הדין, לפני שבוע וחצי, החל מחדש לכתוב את מדורו הישן: "סיפורה של מניה".

יונה שמשי, מזכיר אגודת העיתונאים, אינו מרוצה מהמצב: "לפי דעתי, על הנהלת 'ידיעות אחרונות' לנקוט אותם הצעדים, שבהם נקטה לאחר השעיית דישון על־ידי ועד האגודה. עתה, לאחר דחיית הערעור, הדעת נותנת שדישון יושעה מעבודתו בעיתון". שאלתי את שמשי לדעתו על כך, שדישון החל, דווקא עתה, לכתוב על מניות. "יש בזה טעם לפגם" — הוא קובע — "אך על שאלה זו צריכה לענות מערכת 'ידיעות אחרונות'".

פניתי לדב יודקובסקי והוא "בישר" לי שדישון נמצא כרגע בחו"ל. "כשהוא ישוב, אדבר איתו ואז אחליט מה לעשות". מאחר שנשמעתי לא מרוצה מהתשובה, הוסיף יודקובסקי: "אתה רוצה שהוא יקרא את זה במטוס?"

יודקובסקי נתון, כך נראה, במיצר. דישון נסע לחו"ל לפני שבוע וחצי — כשבועיים לאחר החלטת ההשעייה — ובמשך כל אותם ימים ב"ידיעות" לא החליטו. היום הוא עומד לחזור ויודקובסקי יעמוד בפני לחץ לא רשמי של אגודת העיתונאים להחליט.

בינתיים, דישון וויינרוט לא שוקטים על שמריהם ומכינים תביעה לבית־המשפט המחוזי, בה יטענו, כי החלטת בית הדין לערעורים שההשעייה בתוקף מתאריך הדיון — אינה חוקית. מסביר עו"ד ויינרוט: "לפי תקנון אגודת העיתונאים, אי־אפשר לבטל השעייה או לדחות ביצוע של החלטת השעייה. זאת אומרת, שהחלטת ההשעייה הראשונה היתה בתוקף ותקופת ששת החודשים הסתיימה. לכן לא הגשנו ערעור מחודש ולא הופענו לדיון".

בידי ויינרוט מצויה גם עדות של בני ברק — כתב "ידיעות אחרונות", חברו של אברהם דישון, ומי שהיה בשנה האחרונה יושב־ראש תא הכתבים הכלכליים באגודה התל־אביבית — שדישון היה מושעה בפועל: לא הוזמן למסיבת עיתונאים ולא קיבל דואר והודעות מהאגודה.

יונה שמשי, שלא ידע על התביעה שעומדת להיות מוגשת, הצהיר: "שישלחו לי הודעה ואבוא". לעצם העניין, אומר שמשי: "אם דישון היה מופיע בפני בית־הדין לערעורים ומשמיע את טיעוניו שלמעשה ההשעייה כבר נעשתה בפועל — בית־הדין היה שוקל זאת. אולם, הטענה מושמעת על־ידי צד שהגיש את הערעור, סחב אותו לאורך חצי שנה, ולבסוף לא הופיע לדיון".

נכון לעכשיו, האצבע מופנית אל "ידיעות אחרונות" או יותר נכון, אל דב יודקובסקי: דישון יושעה או ימשיך בעבודתו בעיתון כרגיל?

■

* החל מהשבוע הבא, יוצאים המדור וכותבו לחופשה לשבועות אחרים.

משני עברי המתרס

לפני כשלושה חודשים נרעשה לשכת דוברי צה"ל. כתב צבאי — יאיר עמיקם מ"ידיעות אחרונות" — פירסם ב"7 ימים" כתבה התוקפת במלים בוטות את דרך עבודתם של דובר צה"ל, תא"ל אפרים לפיד, ועוזריו. הדבר היה לאחר פירסום פרשת דו"ח ולד והתגובות הלא־שלמות של דובר צה"ל בעניין. עמיקם האשים את לשכת דובר צה"ל בעבודה לא־מקצועית, בכך שאינה יודעת להסביר את הצבא. לדבריו, היו צריכים לעבוד עם דובר צה"ל עיתונאים ואנשי יחסי־ציבור.

השבוע נפל דבר. עמיקם קיבל את האתגר שהציב בפניו דובר צה"ל, הוא פושט את אדרת העיתונאי והחל מה־1 בספטמבר יכהן בתפקיד ראש מדור הכתבים הצבאיים בלשכת דובר צה"ל. מכתב צבאי הופך עמיקם לממונה על הקשרים עם הכתבים הצבאיים, עמיתיו לשעבר.

נראה, שזהו צעד נועז מאוד מצד מערכת צבאית — שלא נודעה בעבר בגמישותה — לקבל אל שורותיה אזרח־עיתונאי שביקר אותה לפני־כן קשות. עמיקם — כך אמר לי — יעבור כאזרח עובד צה"ל וכך יהיה "משוחרר מכל השתייכות לקליקות צבאיות". ועוד מוסיף עמיקם: "דובר צה"ל זרק לי אתגר: בוא תטה כתף. זו הצעה שאי־אפשר לסרב לה. אני מאלה שחושבים שצריך לעשות דברים מעבר לכתיבת ביקורות בעיתון".

בעבר, נודע מקרהו של אלישע שפיגלמן, הכתב הכלכלי של הטלוויזיה, אשר תקף קשות את שר־האוצר דאז, יורם ארידור, עד שהלה סירב להתייחס אליו ולתת לו ראיונות. העימות נפתח בדרך תמוהה: שפיגלמן קיבל ממשרד־האוצר מינוי של נציג רשות ההשקעות בניו־יורק, ושם הוא מכהן גם כיום. האם מקרהו של עמיקם דומה? האם רצה דובר צה"ל להשקיט מבקר חריף שלו בדרך אלגנטית?

עמיקם רואה עצמו כ"מקרה שפיגלמן". "בניגוד לו, שיצא לחו"ל — הוא מציין — "אני עוזב מקום עבודה טוב לטובת מקום עבודה שהתנאים בו הרבה פחות טובים. אותם דברים שאמרתי בכתב — אני אנסה עתה ליישם. מבחינתי, אני נציגם של הכתבים הצבאיים ולא להיפך — אינני רואה עצמי בצד השני של המתרס".

"מבחינת הפעילות של הכתבים הצבאיים, זה טוב שיהיה בלשכת דובר צה"ל אדם שבא מתוכם" — אומר אלכס פישמן, הכתב הצבאי של "על המשמר", המשמש עתה כיו"ר תא הכתבים הצבאיים. והוא מוסיף: "עמיקם מכיר את הצרכים האמיתיים, את הבעיות הלוגיסטיות של הכתבים הצבאיים. למשל, כשיתכנן סיור של כתבים הוא יידע מה מעניין אותם, על מה יש לשים את הדגש".

עמיקם קיבל שנת חופשה ללא תשלום מ"ידיעות". "יכול להיות שכעבור שנה אגיד לך שהמערכת אינה יכולה לקלוט אנשים מבחוץ" — מסיים עמיקם — "אבל אז תהיה לי סמכות מוסרית לבקר".

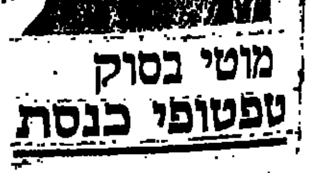

מוטי בסוק

טפטופי כנסת

● הלל לא הכין שיעורים

השבוע שוב אכזב שלמה הלל את כל אלו שתלו תקוות רבות כל־כך, בבחירתו ליו"ר בית המחוקקים של ישראל לפני כשנתיים. יותר ויותר עיתונאים סבורים היום שהוא היו"ר הפוליטי ביותר של הכנסת, מאז קום המדינה. וזאת דווקא בתקופה, כה הפער המספרי העצום בין קואליציה לאופוזיציה, מאפשר למספר אחד בכנסת, לנהוג בצורה אצילה יותר.

לאחר דחיות חוזרות ונשנות, נקראה הכנסת להצביע, ביום רביעי השבוע, על שינוי שיטת הבחירות. ללא ספק, אחת ההצבעות הגורליות והחשובות ביותר למהות החברה הישראלית ולאופיה. להלל היה הרבה מאוד זמן, שבועות אם לא חודשים, לברר אם הצבעה על נושא זה מצריכה רוב מיוחס של 61 ח"כים לפחות, או רוב רגיל. אולם הלל לא הכין את השעורים.

ביום רביעי הוא ישב על הכסא הרם ביותר במליאה, ניהל את הישיבה, ניצח על ההצבעה, כשהוא אינו יודע מה עושים עם התוצאות. וכך קרה לכנסת דבר שאסור שיקרה לה. ההצבעה הסתיימה והלל הודיע את "תוצאותיה": 50 בעד שינוי שיטת הבחירות, 39 נגד.

הודיע את תוצאותיה?

הלל לא התנצל אפילו. הוא גם לא הנמיך את קולו, כמי שעושה תלמיד ששכח להכין שעורים. "אינני יודע", אמר לח"כים, "אם ההצעה לשינוי שיטת הבחירות עברה או לא עברה. אשאל את היועץ המשפטי לממשלה, ואת היועצים המשפטיים של הכנסת, אביא לכם את תשובתם בהקדם".

או איך הסתיימה ההצבעה? האם החוק התקבל או לא התקבל?

וכל זה, לא בסתם חוק שולי, אלא בחוק מהותי מאוד, לדמוקרטיה שלנו.

מבוכה כזו אחרי הצבעה, הכנסת לא זוכרת זה שנים.

לגופו של החוק, מן הראוי לציין, כי הוא שעטנז בין השיטה הבריטית והשיטה הנהוגה.

כיום בארץ: 40 ח"כים ימשיכו להיבחר לפי השיטה הישנה, שאר ה־80 יבחרו בשיטה אזורית־יחסית. ישראל תחולק, כנראה לפי שופטי ביהמ"ש העליון, ל־20 אזורי בחירה. כל אזור ישלח לכנסת ארבעה ח"כים.

אין ספק כי השיטה החדשה עשויה להוריד מן הבמה הפוליטית את המפלגות הקטנות. מסיבה זו

יו"ר הכנסת. הלל: אינני יודע

תמוה מדוע תמכו בה ר"צ, שינוי ויצחק ארצי מל"ע, אינני מבין גם מדוע מפלגת העבודה תמכה בחוק באופן כל־כך נלהב, מי שמכיר את שלל "הכוכבים" המאור אפורים שלה, בהשוואה לנבחרת הליכוד, היה חושב פעמיים, אם ללכת להרפתקה של שינוי שיטת הבחירות.

הליכוד הצביע נגד החוק, בעיקר בשל מחוייבותו למפלגות הלוין שלו — ש"ס, אגו"י, מורשה, התחיה (וגם המפד"ל).

כדי שנלך לבחירות, לפי השיטה החדשה, החוק הזה צריך לעבור עוד את הקריאה הראשונה, השניה והשלישית — מה שנראה היום כמסך כל סיכוי.

● ל"ע בלי בית

ל"ע במלכוד. במיוחד אם הבחירות לכנסת השתים־עשרה ייערכו בשנה הקרובה. בקרוב יערכו הליברלים העצמאים, תחת הסיסמה "ל"ע לאן?" ועידה כל־ארצית.

בל"ע תלו בתחילה תקוות רבות בהקמת המרכז הליברלי (להט, רולצ'ין וחבריהם). לאחר לידת הנפל של גוף זה, החלו בל"ע לשנות כיוון. יצחק ארצי, הח"כ היחיד של התנועה בכנסת הנוכחית, תחת מטריית המערך, נפגש לאחרונה

ח"כ ארצי: מוצר על המצב

ביוזמתו עם עוזי ברעם, מזכ"ל העבודה הבהיר לעמיתו, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי בבחירות הבאות מפלגתו לא תכלול ברשימת מועמדיה נציג של ל"ע. ארצי ניסה ליצור בתוך המערך פורום הידברות משותף עם שלושת ח"כי יחד — עזר ויצמן, בנימין בן־אליעזר ושלמה עמר. ויצמן השיבו: אינני מעוניין.

יצחק ארצי, ח"כ נמרץ, יסודי, ופעיל מאוד, מיצר על מצב מפלגתו. "בקרוב, מעטים מאוד ידעו מי היה פנחס רוזן, ומה היתה תרומתו למדינה". להערכתו, כמצב ל"ע עומדות היום שתי אופציות — ריצה לכנסת השתים־עשרה בכוחות עצמה, או החלפת העבודה בשותף אחר, שינוי ואולי בכלל זאת המרכז הליברלי.

■

● מודעי, ח"כ מן השורה

ביום שני השבוע הופתעה הכנסת מאוד לראות בתוכה את יצחק מודעי. לאחר תשע שנים וחודש בהם כיהן כשר התקשורת, שר האנרגיה, שר בלי תיק, שר האוצר ושר המשפטים, וארבעה ימים בלבד לאחר שהודח מהממשלה, שוב הגיע לכנסת, הפעם כח"כ מן השורה.

בדרך־כלל יודעת ההיסטוריה לספר כי שרים שיירדו מכסאותיהם והפכו לח"כים מן המניין מדירים את רגליהם מכנסת ישראל למשך חודשים ארוכים. מודעי הפתיע גם הפעם.

הוא הגיע לירושלים דווקא ביום בו סיפר לכנסת יריבו הגדול, ראש־הממשלה שמעון פרס, חוויות מביקורו הקצר אצל חסן השני מלך מרוקו. בואו של מודעי גרם לנדידת עמים על ספסלי הליכוד. מנגנון הכנסת דאג, כבר בעוד מועד, לפנות לו את הכיסא מספר אחד בגוש הליכוד. זהו הכיסא הקרוב ביותר לדוכן הנואמים. כך קרה שכאשר פרס נאם, הפריד רק מטר אחד, בינו לבין שר המשפטים לשעבר. בשל ירידתו של מודעי "לעם" נאלצה כל השורה הראשונה של הליכוד לזוז במקום אחד ימינה. סגן שר החוץ, רוני מילוא, נפלט מהשורה הבכירה של מפלגתו, לכיסא הראשון של השורה השנייה. עכשיו הוא יהיה רחוק יותר מספסלי האופוזיציה והממשלה וקרוב יותר לדוכן הנואמים.

בחזית הליכוד, בשלושת הכסאות הראשונים, יושבים שלושה שרי אוצר לשעבר: יצחק מודעי, יורם ארידור, ויגאל כהן־אורגד. הראשון לא מדבר עם השני, והשני לא מדבר עם השלישי.

● וייס מפחד מסטיות

שבח וייס, ח"כ המערך מחיפה, דואג להגדיר את עצמו בכל הזדמנות, גם מעל דוכן הכנסת, כאיש האגף השמאלי במפלגת העבודה. אולם הפלא ופלא, דווקא אלו שהיו אמורים להיות עמיתיו של וייס, אנשי מפ"ם, ר"צ, וגם מרדכי וירשובסקי משינוי, מתלוננים לעיתים קרובות על נסיונותיו החוזרים ונשנים לשים להם רגל, או בלשון הכדורגלנים להכניס להם "קטנות".

השבוע בישר לנו שבח וייס, בשמחה גלויה, כי סוף סוף מצא לעצמו עוזר פרלמנטרי כלבבו. בחור צעיר, המקורב למפ"ם.

מפ"ם דווקא? תמהה הכנסת.

כן, כדי שישמור עלי מפני סטיות ימינה.

■

לכל הדעות

משיכות־יתר מפה ומשם

יהודה להב

... היו צריכים להמציא אותם

ראיתי בטלוויזיה את שמעון פרס המהורהר, יושב במטוס בדרכו למרוקו ואומר למראיינו, כי כל הזמן הוא הוגה מה לומר למלך, איך לומר, אילו נימוקים להעלות, כיצד להשיב על טענותיו הצפויות של בן־שיחו. במידה שאצל פוליטיקאי זה אפשרי, פרס היה באותו רגע כמעט אנושי. הוא הזכיר קצת בחור צעיר, המתכונן לפגישה עם נערה שהוא מחזר אחריה. ממש מעורר אהדה. אני אומר דברים אלה בלי שמץ של לעג.

פרס אמר למראיינו את האמת — אך לא את כל האמת, כך נדמה לי. לו רצה לומר את כל האמת, היה עליו להוסיף, כי הוא מהרהר בלי הרף, איך לומר למלך דברים העשויים להתקבל על דעתו, בלי להעלות את קצפם של שותפיו בממשלה, למנוע את הווטו שלהם, למצוא שביל צר, שיאפשר לעקוף את הניסוחים השליליים של מצע „ממשלת האחדות", לתמרן בין אבני־הנגף של הסעיפים והפרשנויות. בתנאים אלה, אפילו דיבור מפורש על „זכויות העם הפלשתיני" או על „נציגים אוטנטיים של הפלשתינים" הוא צעד נועז ומסוכן. פרט לזה, נותרו רק התחייבויות על דרך השלילה: לא לספח, לא להחיל את החוק הישראלי על השטחים, לא להכביד עוד יותר על תושביהם. במסגרת התנאים הנתונים תימרן ראש־הממשלה לא רע; דא עקא, שבתנאים הנתונים של הקואליציה הקיימת ההצלחה בנסיונות ההידברות עם הערבים, גם המתונים ביותר ביניהם, היא משימה כמעט בלתי אפשרית.

אגב, אפשר להניח, כי גם למלך חסן היו לפני הפגישה הירהורים דומים: איך לעקוף את ה„לאווים" הרבים בהחלטת הליגה הערבית, איך למצוא פירצה בניסוחים השליליים, איך לתמרן, כדי לעמעם ככל האפשר את גילויי ההתנגדות. בתנאים הנתונים, גם משימתו כמעט בלתי אפשרית וגם המלך עשה בסופו של דבר מלאכה לא רעה. מוכרחים להודות, כי הדמאגוגיה וההיסטריה של „חזית הסירוב" משני הצדדים פועלת ביעילות ובתיאום (גם אם הוא בלתי־מודע). „סרבני השלום" משלימים זה את זה לשביעות רצונם ההדדית. אנשי החיזבוללה ואנשי המחתרת היהודית הטרוריסטית; גאולה כהן ואחמד ג'יבריל הם צמדים כמו הפוזיטיב והנגטיב של צילום, אם־כי אין לומר עליהם, שהם צמד חמד.

מאחר שמצב זה ברור לכל מי שעיניו פקוחות, די השתוממתי, שהביקורת שמתחו דוברי האופוזיציה השמאלית על תוצאות המסע למרוקו, עוררה ביקורת כה נזעמת ומרירה מצד אי־אלה מתומכיו של פרס. טוביה מנדלסון כתב, למשל, ב„דבר", כי הביקורת הקשה והחריפה על פרס נמתחה דווקא מדוברי השמאל שהביעו אכזבה מתיפקודו של ראש הממשלה, שהיה זכאי לצפות, שביקורתם תמותן דווקא. על מה התלונה? דוברי השמאל הצביעו על כך, שבלי זניחת ה„לאווים" בשאלה הפלשתינית ובשאלה ייצוגם של הפלשתינים אין סיכוי להתקדמות של ממש במגעי־השלום. פרס ודאי שמע כדברים האלה מפי המלך חסן; הוא יכול לשמוע אותם מפי סגן־הנשיא בוש ומלוויו; הוא שומע אותם מחברי מפלגתו. אם בטיסה למרוקו ניחש אותם, בטיסתו בחזרה הם כבר היו בלי ספק בבחינת וראות. אם אמנם הוא חשב בכנות לקדם את עניין השלום בשיחותיו עם מלך מרוקו, הרי מבקרי־הממשלה משמאל מדברים מליבו. הוא יכול לחתום על דבריהם, לפחות על חלקם הגדול. אולי אף היה רוצה להשמיע דברים דומים, אבל האזיקים הקואליציוניים מונעים ממנו אפילו את זה.

משום כך כלל אינני בטוח, שראש הממשלה אמנם „ציפה, לא בלי צדק, למיתון הביקורת, אם לא לתמיכה מלאה" מצד מבקריו משמאל. שעה שהוא עצמו נאלץ למלא פיו מים, בגלל אילוציו הקואליציוניים, רק הביקורת הגלויה משמאל מאזנת את הדמאגוגיה של „התחיה" ושותפיה. מבחינתו של ראש הממשלה, וגם מבחינת הצורך בהמשך ההידברות נוסח השיחות חסן־פרס, אילו הביקורת השמאלית הנוקבת והחריפה לא היתה קיימת, היה צריך להמציא אותה.

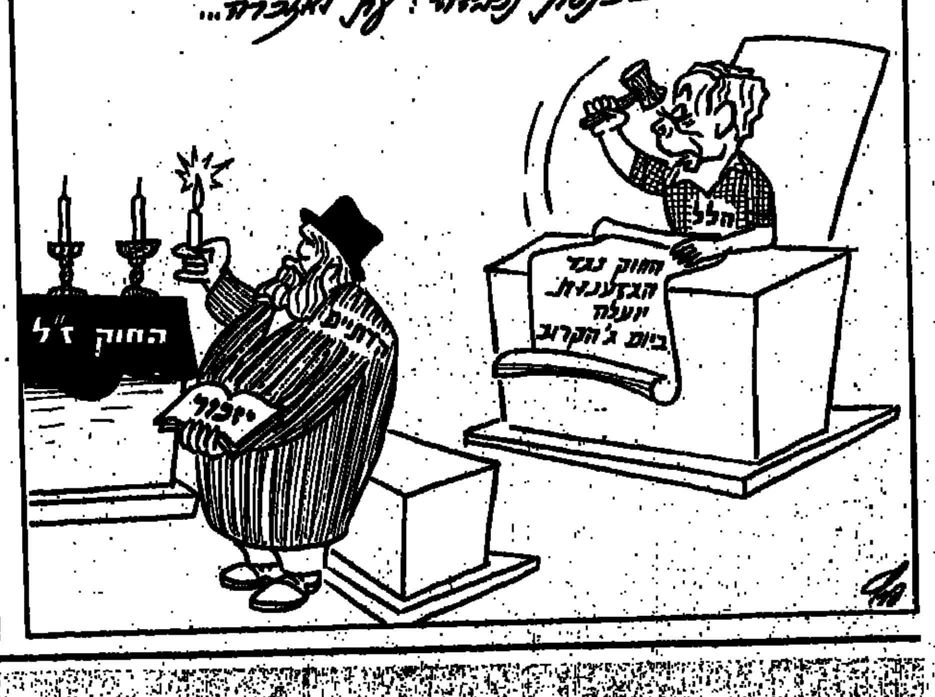

אדום חזק

גדעון ספירו

בלי התנצלות

לא אחת אני נשאל: מדוע אתה מותח ביקורת על גופים, מוסדות ואישים ישראליים כל אימת שאתה עוסק בסיכסוך הישראלי־פלסטיני? שאלה זו נשאלת לא רק ע"י אנשי ימין אשר לגביהם התמונה ממילא ברורה וחד־משמעית, לאמור: במערבון המזרח תיכוני משולה ישראל לשריף הטוב, לגיבור החיובי, לכוחות האור והציביליזציה ואילו הערבים משולים לאינדיאנים הפרימיטיביים, האכזריים, הרוצחים בדם קר כל הנקרה על דרכם. הם אינם מסוגלים להבין כיצד אני רואה תמונה זו, שבעיניהם היא כה ברורה בהירה ותמה. אנשי ימין אלו שואלים אותי בכל הרצינות מהו הפגם הנפשי, הרוחני או אולי הפיזי שאינו מאפשר לי ראייה שבעיניהם היא כה הגיונית ומתבקשת?

גם מכרים וידידים השייכים למחנה היוני, ואשר מסכימים עם לא מעט מדעותי, מציגים לי לעיתים שאלה ברוח דומה: מדוע אינך מאוזן יותר בביקורת שלך? האם כל הרוע נפל רק בצד הישראלי? אכן, רבים במחנה היוני רואים לעצמם חובה, כמעט על־פי צו גנטי, לאזן ביקורת המכוונת כלפי ישראל בביקורת גם על הצד הערבי בסיכסוך. הדבר יוצר לדעתם יותר אמינות ומקנה לביקורת מידה גדולה יותר של לגיטימציה בציבור הישראלי.

לאור העובדה שהשאלה מטרידה לא מעט אנשים, חייבים להתמודד איתה. זו הזדמנות מצויינת עבורי להצהיר כי מעולם לא חשבתי כי הסכסוך הישראלי פלסטיני מתמצה בתמונה הפשטנית של מערבון לפנו מורכב מחנה אחד מכל „הטובים" ובמחנה שממול התרכזו כל „הרעים". מי שאוהב להדביק על מצחם של אנשים תוויות, ודאי יתפלא לקרוא כי אינני סבור שהצד הישראלי מייצג את הרשע והצד הפלסטיני את כל הנעלה. אילו הייתי פלסטיני הייתי יכול לחבר מגילה אחת של ביקורת אותה הייתי משלח אל ההנהגה הפלסטינית ומדיניותה לאורך השנים; אילו הייתי פלסטיני הייתי יכול להצביע על אלטרנטיבות מוצלחות יותר בכל הקשור למנהיגים שעמדו ועומדים כיום בראש המאבק הלאומי. גם בלי להיות פלסטיני אינני יכול לטעון כי ראשי המאבק שלהם ריתקו את דמיוני וסחפו את תמיכתי כפי שעשו בתקופות שונות בחיי צ'ה גווארה, הו־צ'י־מין, הנשיא איינדה או מרטין לותר־קינג. כמו כן, אינני יכול לטעון כי שיטות המאבק ודרכי הפעולה שהפלסטינים הפעילו בעבר ובהווה תמיד הרנינו את ליבי. היו מקרים בהם דרכי הפעולה שנקטו קוממו את כל נימי נפשי ועוררו בי התנגדות קשה. אבל, אני אינני פלסטיני ואין לי זכות לבחור את מנהיגיהם. איש מהם לא שאל אותי ולא ביקש את הסכמתי בעבור מה להילחם ואיך.

אני ישראלי וזירת המאבקים שלי היא המדינה בה אני אזרח. כאן יש לי מניה, כאן יש לי הזכות לבחור ולהיבחר וכאן יש לי זכות וחובה לנסות להשפיע על ההחלטות וטיבן. בקרדנציה הנוכחית של הסיכסוך הישראלי־פלסטיני העם שלי הוא העם השולט והעם הפלסטיני הוא העם הנשלט. עם שהוא בעל הזכויות והעם הפלסטיני הוא חסר הזכויות. את המצב הבסיסי הזה צריך לשנות. אני מבקש עצה מכל בעל רצון טוב ושכל ישר: אל מי אני צריך להפנות את טענותי, מי הוא היעד של מאבקי, איה הוא המקום בו צריך להתרחש השינוי המקווה?

ההגיון הפשוט שלי אומר, כי ממשלתי ומנהיגי הם הכתובת, הם יעד המאבק. אם אני חושב שמנהיגי שוגים וטועים ומדיניות ממשלתי היא בלתי צודקת והרת אסון, אני חייב לומר את הדברים בצורה בהירה, בלי לאזן זאת כל פעם בביקורת כלפי הצד השני. מי שמקפיד על האיזון, שוחק את צידקתו ומעניק לממשלתו קרדיט שאינה ראויה לו. הנה דוגמה מהימים האחרונים. האם אני תומך בזריקת הרימון אל קבוצת הנערים מכרמיאל שטיילו ביריחו? וודאי שלא. אני מתנגד לפגיעה באוכלוסיה אזרחית בלתי לוחמת. זו אחת הסיבות שבגללן התנגדתי להפצצות הישראליות על ערי לבנון. האם הפלסטיני שזרק את הרימון התייעץ עימי? שאל לדעתי? ביקש הסכמתי? ודאי שלא. אם אני אגנה אותו, האם סייעתי בכך לביעור המצב הבסיסי אשר מוליד מעשים כאלה? ודאי שלא.

אינני יודע מה עבר בראשו של הפלסטיני לפני שהחליט לזרוק את הרימון. לשמחתי אינני גר בשטחים הכבושים, ביתי אינו בסכנת הריסה וקרקעותי אינן בסכנת הפקעה. אינני נשלט, כאלה זה, ע"י כוחות צבא ואף חייל לא עורך על גופי חיפושים משפילים ואף מושל צבאי אינו יכול לעצור אותי ללא משפט לשבועות וחודשים. אם אני רוצה שרימונים לא ייזרקו ביריחו אני צריך להיאבק כאן, בישראל, למען עקירת הגורמים הנתונים לשליטתנו, אשר מהווים גירוי לפעולות מעין אלה.

לכן, אני פונה אל החברה להגנת הטבע ומבקש שלא תראה בשטחים הכבושים יעד לטיולי כיף כאילו מדובר בשטחי מולדת. מי שעובר את הקו הירוק עובר מאיזור בו נוהגים עדיין כללי משחק דמוקרטיים לאיזור של מימשל צבאי בו שולטים חוקים וכללי משחק שונים. מי שמטייל שם חושף את המטיילים לסכנות מיותרות. כל מי שמטייל בשטחים הכבושים תחת המטריה של הכוח הישראלי כאילו אומר לפלסטינים: זה שלנו ולא שלכם. זו התגרות מיותרת.

במקביל לנסיונות לשכנע את החברה להגנת הטבע, אני חייב להמשיך ולפעול במעגל הגדול ביותר, המגרש הלאומי. אני חייב לנסות ולשכנע את עמיתי האזרחים ואת ממשלתי שנבחרה על ידם, כי המצב הבסיסי הזה, בו אנו שולטים על הפלסטינים, הוא המדגרה המגדלת גידולי פרא כאלה כמו זריקת הרימון. אם לא נחיה בתוכם על אפם וחמתם, אם נחיה בשכנות איתם במקום לשלוט עליהם, פשוט לא תהיה לאף אחד סיבה לזרוק רימון על מטיילים מישראל. ואם, בכל זאת, לכל אלה יבוא בן העם הפלסטיני ויאבק בתוך עמו על מנת למנוע שימוש בנשק נגד אוכלוסיה אזרחית בלתי חמושה, אחוש סיפוק עמוק. אולם בשום אופן לא יהיה זה תחליף למאבק שלי בתוך מדינתי למען היעדים בהם אני מאמין.

אל המרעננים והמרוענים

דב רוט

שיקום המפלגה

קבוצת חברים, ולאו־דווקא משולי המפלגה, מארגנת כנס לשיקום המפלגה. קולות זעם, ברקים ורעמים (לצערי, בעוצמה התואמת את כוחה הנוכחי הדל של תנועתנו) נראים ונשמעים בביתנו ומעל דפי על המשמר. שומרי החומות נזעקים לסגור הפתחים, פן רוח פרצים תעיפם מעמדותיהם הקפואות.

הרגזנו אתכם? אולי זו דווקא המטרה, להתעורר, מעשרים שנות־מערך מנוונות? הבינו, כי עלינו הפוליטיים, של כולנו (המרעננים והמרוענים). אנו נאבקים. לא על חטאי העבר ננהל את הוויכוח, ולא נתפלמס בינינו מי צדק בהצהרותיו בשנת „תרפפו" ומי חטא בקביעותיו הנחרצות בוועידה ההיא, בזמן ההוא.

העתיד התנועתי הוא שמעסיק אותנו — עליו נתמודד.

במוסדות ובכנסים ובכל מקום ודרך בהם יירמז לנו סיכוי להרחיב את שורותיהם של אלה, המאמינים בזכות ובצורך הפוליטי לקיומה של מפ"ם, ורואים במאבק על שיקומה מטרה ראויה לכל מאמין.

אין לי ספקות בקשר למצע הרעיוני של מפ"ם. אני מאמין, כי לתנועתנו זכות קיום על המפה הפוליטית הישראלית, ככוח ציוני סוציאליסטי, העשוי להגביר את משקלו של המחנה השפוי בעמנו ולתרום לחיזוקה ולבנייתה של ישראל אחרת, יוצרת, צודקת, שוויונית ויפה יותר.

עם זאת אני בטוח היום, כי ללא תפנית חדה במערך האירגוני של המפלגה, ללא ליכוד כל כוחותיה בעתיד הקרוב כדי להחדיר בדרכים בלתי שגרתיות את תודעת קיומה העצמאי של מפ"ם בן דעת הקהל הישראלית — תיעלם מפ"ם מהמפה הפוליטית ונשאר כזכרון נוסטלגי בלבד אצל רבים מאוהדינו וידידינו.

20 שנות היותנו במערך וחוסר ההתמודדות האלקטורלית העצמאית פגעו חמורות במעמדנו בעדת הקהל הישראלית והותירו שלד אירגוני רפה־כח, חסר יכולת ליטול חלק בהתמודדות הקיומית הפוליטית.

אני יודע: אין אלה דברים נעימים להשמיע ולשמוע, או לקרוא. אך הכרת המציאות מחד והאמונה במסר הייחודי שלנו מאידך, הם הסיכוי להתאוששות הנדרשת, המהווים אף ערובה להצלחתה.

הכנס ברמת אביב היה ראשית הדרך של חריגה מהשיגרה. לא רק במוסדות ולא רק בדרך מסורת ניאבק על השינוי המיוחל ועל שיקום המפלגה. אנו פונים ונפנה גם בעתיד לחברים בכל תאי המפלגה לתת יד לשינוי הנדרש ולפעול יחד אתנו כדי להפנות את כל מאמצינו בתקופה הקרובה ליעד מרכזי אחד:

להחזיר את מפ"ם העצמאית לתודעת הציבור הישראלי — להגדיל את התמיכה האלקטורלית במפלגתו!

לא נסתפק בהכרזות כלליות, נגיש למוסדות המפלגה הצעות מעשיות לביצוע, אשר אם יאומצו, יקדמו אותנו בכיוון הרצוי ויסייעו לכולנו לחולל את התפנית הדרושה.

קצה חוט

יעל לוטן

המלך איננו עירום

היה, היה מלך ששלט ללא מצרים בארצו היפה. הוא אהב את עצמו ואת השררה, אהב להרגיש חשוב ואהוב, ולהיות מוקף תמיד ענני קטורת. אל המלך הזה באו אנשים שקראו בילדותם את האגדה של הנס כריסטיאן אנדרסן, „בגדי המלך החדשים", וידיהם ריקות. הם חשבו שהמלך יסכים להעמיד פנים שידיהם מלאות כל טוב, ולעשות הצגה שלמה כאילו הגישו לו מתנות יקרות. אם לא יעשה זאת מרוב טיפשות — אמרו לעצמם — יעשה זאת מרוב ערמומיות, כדי להרשים את הקיסר הגדול, שהם בני־טיפוחיו, ולזכות בעזרתו ותמיכתו.

אולם המלכים היום אינם מה שהיו, והמלך ראה תיכף ומיד שידי אורחיו ריקות, ולא נפל ברישתם ולא עשה הצגה גדולה כאילו קיבל מתנה יקרה. „סעו לשלום," אמר המלך לאורחיו, ומתוך אדיבות לא הוסיף מלה. עם הקיסר הגדול הוא כבר יסתדר בלי המלצתם של הפאנטזיונרים הללו, אמר בליבו.

לו אני הייתי בין יועציו של שמעון פרס הייתי אומרת לו: „לך עד קצה גבול היכולת — היכולת שלך, כמובן, לא זו של הרשימה המתקדמת, או אפילו ר"ץ — ואל תתקמצן. תגיד לו, למלך מרוקו, מה שבזמנו היה אבא אבן אומר באו"ם: Everything is negotiable. דבר על פשרה טריטוריאלית, על רצון כן לגמור את הכיבוש... ואז או שהליכוד יפוצץ את הממשלה, וזה טוב, כי היא תתפוצץ על עניין רציני כמו השלום, לא על פיטפוטי מודעי או על פרשת השב"כ, והמערך יזכה בקולותיהם של יוצאי צפון אפריקה; או שהליכוד יבלע גם את הצפרדע הזו, ובלבד שלא למנוע את הרוטאציה — וגם זה טוב, כי בינתיים תיקבענה עובדות בשטח."

אבל שמעון פרס מוקף יועצים היודעים לדבר יפה מבלי לומר דבר. הוא אינו מוכן להמר, הוא נעול על עניין האמינות ואיננו מסוגל לחשוב מעבר לדימוי הציבורי שלו. רעיונות גראנדיוזיים על תוכניות מארשל, כביכול, או על מדינת ישראל בעידן החלל — באלה כוחו גדול. במחשבה פוליטית מפוכחת ורחוקת־טווח הוא חלש, חלש מאוד. וכך הוחמצה הזדמנות פז להשיג כמה הישגים של ממש.

פראיירים

האנשים הנכונים כבר נסעו כולם מזמן. הם מטיילים להם ברחבי העולם, עליזים ומתרוננים. מי שנשאר בארץ הוא פראייר. אז מגיע לו שגם לא יהיו לו סיגריות ולא יהיו לו משקאות קלים ולא יוכל להשיג מונית. למה שיהיו לנו חיים קלים, כמו לאלפי המנושות שבחוץ? — לא הבטיחו לנו גן של שושנים.

איגרת לשר החינוך והתרבות

יוסף מונדי

עד מתי

אדוני השר, מר יצחק נבון. עלי להתנצל שאת מכתבי זה אני מפנה אליך דרך העיתון ולא ללשכתך, אך המציאות הישראלית לימדה אותי שלפעמים בעיות כביכול אישיות הופכות מן הסתם לסמלים המצביעים על תהליכים רוחניים הפוקדים את החברה המקומית. המחזה שלי „הלילות העליזים של פרנקפורט" עושה כותרות בעיתונות בטרם הוצג ובעיקר לפני שמישהו מאלה התוקפים אותו טרח לקרוא את המחזה ולהבין במה מדובר. במקרה זה גם לא היתה הזדמנות לאיש לעיין בו מפני שוולת התיאטרון וכמה אנשים בודדים לא הרשיתי לאיש לדפדף בו.

אדוני השר, כתיבת מחזה הוא עניין מורכב ומסובך ואתה עצמך כתבת מחזה בשם „בוסתן ספרדי" ועל כן אני משוכנע שהנך ער לתהליך היצירה התיאטראלית. לכן משוכנע אנוכי שידוע לך כי מחזה כותבים שוב ושוב עד שמגיעים לנוסח הסופי ולמעשה כתיבתו של מחזה נגמרת בשעה שהוא מוצג לפני הקהל הרחב ואפילו אז משנים דיאלוגים בהתאם לתגובת הקהל. לעניין עצמו: לפני כמה חדשים מסרתי לתיאטרון חיפה נוסח ראשוני של מחזה בשם „הלילות העליזים של פרנקפורט". הנהלת התיאטרון החתימה אותי על חוזה וברור היה לי שעדיין החומר זקוק לשכלול ולתיקונים. בטעות שלח התיאטרון את הנוסח הראשוני לצנזורה.

כעת לצנזורה עצמה: כמו קאטו הזקן לא ארפה מטענתי הצודקת שהצנזורה זה שרץ ותועבה לא הכרחית. כידוע לך אדוני השר, הצנזורה הונהגה בארץ על־ידי המנדט הבריטי ופעולתה התמקדה נגד העיתונות והספרות העברית שלחמה למען עצמאות הישוב היהודי בארץ־ישראל. לצערי הרב בן־גוריון שהיה נערץ עליך, לא כל־כך העריך את הביטוי החופשי והשאיר את המוסד הזה על כנו. בכל העולם המערבי לא קיימת צנזורה זולת צנזורה בטחונית, דהיינו, אי מסירת סודות צבאיים דרך יצירות ספרותיות. רק שלטון החושב שאזרחי המדינה הם לא יותר מעבדים שאסור להם לחשוב ולהגיע למסקנות בעצמם, חרד מהביטוי החופשי ומעדיף להטיל צנזורה על היצירה הרוחנית.

זה בקשר לצנזורה וכעת אחזור לעניני „הלילות העליזים של פרנקפורט". כאמור, התיאטרון שלח בטעות טופס של המחזה שעדיין היה בכתובים. הכתב הפרלמנטרי של עיתון „הצופה" שהוא עצמו חבר בוועדת הצנזורה הגניב טופס או כמה ציטטות שהוצאו מהקשרם לידיה של הגברת תעסה־גלזר אשר מיהרה להפיץ בכנסת מכתב נזעם נגד הנהלת תיאטרון חיפה. אני מקווה שכבוד השר יודע כי אסור לחברי ועדת הצנזורה להוציא או להגניב טקסטים ספרותיים ללא רשות היוצר או התיאטרון המייצג אותו.

לא כך חשב הכתב הפרלמנטרי של „הצופה" וכל דרך היתה כשרה בעיניו כדי להבליט את עצמו. השמועה עשתה לה כנפיים והמקומונים החיפניים פוצצו את העניין. הנציגים הדתיים בעיריית חיפה חוללו מהומה במועצת העיר והודיעו למר גוראל שהם לא יאשרו את תקציב העירייה אם המחזה יוצג. מובן מאליו שדרשתי מיד שיחזירו את המחזה מהצנזורה כיוון שעדיין לא השלמתי אותו והוא נמצא בתהליך של עבודה. יוסטמן (היו"ר) של הצנזורה אישר לי שהוועדה עדיין לא דנה במחזה ולשמחתי הרבה הוחזרו הטפסים לתיאטרון. לידיעתך, אין מלים לתאר את הלחצים והאיומים נגד הנהלת התיאטרון מצד אנשים שלא קראו ואין להם מושג מה הוא היקפו המוסרי והמצפוני של המחזה. לתגובה הזאת הצטרף בימים האלה גם הח"כ זבולון המר (לשעבר שר החינוך והתרבות) והגיש לפי מיטב ידיעתי שאילתה בקשר למחזה.

אדוני השר, אני רוצה לשאול אותך באופן הכי ישיר: האם המחזה שלי הוא הבעיה האקוטית של מדינת ישראל? עד מתי הפוליטיקאים האלה שרובם, מלבד מיעוט מבוטל, חיים על חשבון משלם המיסים, כן עד מתי הם יתעסקו בדברים לא הכרחיים, שאין להם כל קשר עם החיים הזוועתיים של רוב הישראלים. כן, אדוני השר, עד מתי הפוליטיקאים האלה במקום לטפל בבעיות הכלכלה המעוותת, הירידה המתמרת, המלחמה האין־סופית בינינו לבין הערבים, הפער החינוכי הממאן להצטמק, יהפכו יצירות ספרותיות לטענות פוליטיות? קשה לי לקלוט את התנהגותם. לרגעים אמרתי בלבי שפוליטיקאים אלה או שהם טפשים או שהם מנוולים. לא, אני לא חושב שהם טפשים, לכן אני מעריך את האופציה השנייה. ידוע לי שהנך איש אשכולות, אדם ישר, ובהיותך נשיא (בניגוד לנשיא הנוכחי) התנהגת בכבוד ובאיפוק ולכן יש לי תקווה שתבונתך תעזור לשים קץ להשתוללות המאקרתיסטית הפושטת עלינו כמו מגיפה שחורה.

דוד ארן
מסביב לעולם

● אורגאזמה מקרטון

הכול התחיל כל כך יפה. היא צילצלה אליו אל המשרד, הבטיחה לו ארוחת ערב אינטימית לאור נרות, עם מוזיקה רכה וכוס יין לפני האח. מיד אחר שעות העבודה הוא מיהר אל חנות הפרחים הקרובה וקנה שם לאו־דווקא אגד של סיגליות זולות, אלא ורדים אדומים ארוכי גבעול — והנה, עתה: היא ליטפה בעדינות את עורפו והוא התיר את קישורי חלוקה, ולפתע קפץ פרידולין על המיטה. על חתול־הבית לא חשב, כמובן, איש מהם, והרי אסון: מחמת המחדל הזה נגרעה נקודה...

אך זוהי הרשעות הערמומית ב„משחק המין הטוב של דוקטור רות", חידוש בשוק המישחקים למבוגרים. קופסת הקרטון בצבע תכלת, שמחירה 24 דולארים ו־95 סנטים, מכילה לוח־משחק מקרטון, ארבעה כלים מפלאסטיק, שמונה לוחיות פלסטיק ושלוש חפיסות קלפים עם כותרות כ„קלף של התאמה הדדית", „מרפאת מין" ו„שאל את ד"ר רות", וכדי לא לשכוח — גם קוביה. כל זה הינו תערובת בין „מונופול" לבין „סבלנות", ויכולים לשחק בו 2 עד 4 זוגות — כמובן, מבוגרים. המטרה: אורגאזמה מקרטון.

אך עד שהדברים מגיעים לידי כך, על הקוביה לעקוף מכשולים שונים, ועל השחקנים לצבור בחריצות „נקודות גירוי". לגבר, שמגיע לריבוע „מישחק משותף" — יש מזל, הוא משיג בבת־אחת שלוש נקודות גירוי. אך אוי לו, אם ינחת על „אי־אפשר לפתוח את הרוכסן", או על „שכחת את יום החתונה", או על „קראת לה בשם לא נכון" — כל אלה משליכים אותו הרחק אחורנית.

בת־הזוג, מצידה, מתקדמת כאשר היא מגיעה לריבועים בכותרת „השגת שמרטף", „בישלת את הארוחה החביבה עליו" או: „מקלחת משותפת". אך עליה להיזהר מ„עוויתות וסת", „כוויית שמש בגב", „שכחת לקחת את הגלולה". על כגון דא ניתן להתגבר רק על־ידי „סטריפטיז" או — „להוריד גרביים וחגורות־גרביים".

גם ידע בענייני מין דרוש כאן כדי להגיע אל המטרה. צריך לדעת, למשל, אם „יחסים אוראליים הם צורה אקזוטית במיוחד של פעילות מינית", או אם „צעיר מקבל אבעבועות בידיים כתוצאה ממעשי אונן מופרזים". ומה אתה חושב על טענות, כגון: „שימוש בקונדום הוא לגבי גבר כמו עמידה בבגדים מתחת למקלחת"? גם כישורים של עקרת בית מוטלים כאן על כף המאזניים: „האם ניתן להוריד כתמי זרע מכל סוג של בד שלא להשאיר עקבות?" עד שלא נאמר לי, לא ידעתי: „לא, כתמי זרע עלולים לקלקל אריג עדין". או מה לעשות במצעי משי יקרים? ד"ר רות וסטהיימר, ממציאת שעשוע חדש זה לשעות הפנאי, היא יועצת־המין המפורסמת ביותר בארה"ב. אך בניגוד לחברותיה באירופה אין היא מסתפקת בטורים בעיתונות: היא מופיעה גם ברדיו ובטלוויזיה (גם בטלוויזיה הישראלית הופיעה פעם), היא כותבת ספרים ומפיקה קלטות־וידיאו — באחת, עסקי מין ענקיים. תוכנית הרדיו שלה בימי א' משודרת ב־78 תחנות, ולדברי „הראלד טריביון", רוחשים לה מיליוני אמריקנים הערצה גדולה.

הלהיט החדש שלה, „המישחק של מין טוב", עולה, לדבריו, של מוכר מבולטימור, „על כל מה שמכרנו במאה שנות קיומה של הפירמה שלנו".

אכן, נוכל לקוות כי בקרוב יהיה בידינו להחליף גם כאירופה את פיהוקי הערב לפני מרקע הטלוויזיה בזריקת קוביה כדי להשיג... גירוי מיני מירבי. ואם נרכוש את המישחק, כי אז נדע אחת ולתמיד אם „האיבר הרגיש ביותר בגוף הגבר מצוייר בעצם ואם לאו"...

גבריאלה זן, „לטווכה"

קנצלר סינוביץ: למרות המחאות...

● אקולוגיה — אמצעי להתקפת המשטר בהונגריה?

האקולוגים ההונגרים לא הצליחו למנוע פרוייקט שעלה שני מיליארדי דולארים להקמת סכר על הדאנובה, אך הוכיחו, כי השלטונות הקומוניסטיים בארצם רגישים לביקורת בשאלות איכות הסביבה.

„פקידים רבים למדו, כי האקולוגיה היא תחום חדש, אשר בו ניתן להתקיף משטר טוטאליטארי", הכריז אחד מחבריה של קבוצה אופוזיציונית קטנה.

חרף מחאות מצד חסידי איכות הסביבה הן באוסטריה והן בהונגריה, חתמו כאחרונה שתי הארצות השכנות האלה על עיסקה להקמת תחנה הידרו־חשמלית בנאג' מארוש צפונה לבודאפשט. בנקים אוסטריים מספקים אשראי תמורת חשמל.

ואולם מקורות מקורבים ל„חוג הדאנובה", אחת מקבוצות הלחץ האקולוגיות הנדירות במזרח־אירופה, מקווים כי הדליפה הגרעינית בצ'רנוביל בבריה"מ, תחזק את ידיהם „בוויכוח עם השלטונות בהונגריה.

הקבוצה, הבטוחה כי תוכנית הסכר תהיה הרת־אסון לגבי אספקת מי־השתיה בהונגריה, מה גם שתעלה הון עתק, מכחישה בתוקף שהיא נושאת אופי פוליטי.

ואולם לדברי אחד הדיפלומאטים המערביים קשה לעשות הבחנה כזאת במדינה, המסרבת להרשות דיון ציבורי.

תוך השערה, כי מנהיג הונגריה הוותיק, יאנוש קאדאר, בן ה־74 אולי לא יאריך עוד ימים בשלטון, אומר המקור האופוזיציוני, כי דיון בבעיות איכות הסביבה הוא הזדמנות ליורשים אפשריים לנקוט עמדה בפומבי.

„פוליטיקאים בנקודת הזינוק יודעים, כי איכות הסביבה היא נושא חדש, אשר בו הם יכולים להרשות לעצמם להיות פחות נוקשים", אמר אותו מקור.

בעוד שמאטיאש שוארוס, מזכיר בולט של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית, דיבר ברדיו על חשרות „חוג הדאנובה" (או: „הכחולים") בסגנון חברי למדי, הרי יורשים אפשריים אחרים נקטו לשון קשוחה הרבה יותר.

מזכיר הוועד יאנוש ברש, הנחשב בעיני משקיפים מערביים והונגריים כיורש אפשרי נוסף של קאדאר, דיבר על „קבוצה מסויימת" אשר „נעה בכיוון של מין אופוזיציה".

כבר עתה מבוצעות עבודות בתוכנית משותפת עם צ'כוסלובקיה להקמת שני סכרים הידרו־חשמליים בין גאבצ'יקובו (סמוך לבראטיסלאווה) ובין נאג'מארוש, המרחק של 220 ק"מ במורד הנהר, סמוך לבודאפשט, בחופי הדאנובה המרהיבים.

מקורות הונגריים ומערביים סבורים, כי התוכנית מבוצעת בעיקר לטובת צ'כוסלובקיה, למען היחסים הטובים עם הונגריה, כי לגבי הונגריה עצמה אין לסכר ערך רב. אך לדעתם, אין כל תקווה שהתוכנית תיגנז.

„חוג הדאנובה", קבוצה רופפת של מדענים ועיתונאים חסידי איכות הסביבה, הוקמה לפני שנתיים לאחר נסיונות רשמיים לדכא ויכוח וביקורת על תוכנית גאבצ'יקובו — נאג'מארוש. החוג אירגן הרצאות, הפיץ עלונים ופירסם מידע על הפרוייקט ששלטונות הונגריה — על־אף הקו הרשמי הטוען שאין צנזורה — סירבו לתת לו פתחון־פה באמצעי התקשורת הרגילים.

ההנהגה ההונגרית, שעל פי הידיעות חלק מחבריה מתנגדים אף הם לפרוייקט — נבוכה יותר ויותר נוכח פעילות „חוג הדאנובה". בחודש פברואר הפעילה המשטרה ההונגרית כוח כדי להפסיק מיצעד של כ־60 „ירוקים" אוסטרים ו־20 הונגרים, שצעדו בשקט לאורך הדאנובה כמחאה נגד תוכנית הסכר.

כמו כן נמסר, כי בחודש אפריל זעמו השלטונות, כאשר 30 אנשי רוח הונגריים פירסמו מודעה על־פני עמוד שלם בעתון האוסטרי „די פרסה", כדי להניא את אוסטריה ממימון הפרוייקט.

התחנה, שנועדה להפיק בסך־הכל 880 מגאוואט, תתחיל לייצר חשמל בשנת 1994. ההוצאות נאמדות רשמית בלמעלה משני מיליארדי דולארים, אך לדעת משקיפים מערביים — הן יעלו בהרבה על הסכום המוקצב — ישתתפו הונגריה וצ'כוסלובקיה במידה שווה.

אוסטריה תתן אשראי על סך של כ־8 מיליארדי שילינגים (500 מיליוני דולארים) לסכר בנאג'מאראוש, תמורת שני שלישים מחלקה של הונגריה בחשמל בין השנים 1996 ו־2015.

סגן הקאנצלר של אוסטריה ושר הסחר שלה, נורברט שטגר, העלה את ההסכם על נס כ„צורה חדשה של שיתוף־פעולה מעבר לגבולות, הסוללת את הדרך לאפשרויות ממשיות חדשות לשיתוף־פעולה אירופי נרחב בתחום האנרגיה".

ואולם חסידי איכות הסביבה, שרואיינו על־ידי „רויטר" בבודאפשט ובווינה, מאשימים את אוסטריה בייצוא בעיות הסביבה שלה למדינה אשר בה מדכאים כל ביקורת.

הפגנות של חסידי איכות הסביבה באוסטריה אילצו את הממשלה הסוציאליסטית להפוך את האתר של תחנת כוח מתוכננת בהיינבורג לפארק לאומי.

דייויד לואיס, „רויטר"

גלויות תל־אביביות

כתב וצייר: משה בן־שאול

רוזה, ליאון ויצחוק

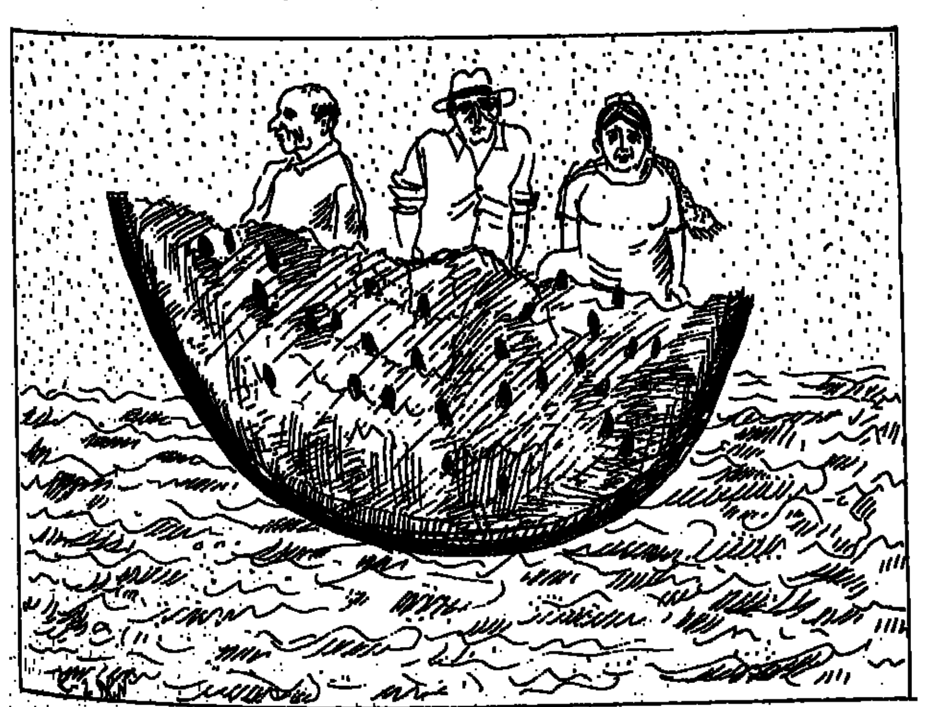

כל סופשבוע שעבר הייתי הביל וחם. אינני אחראי למלים. שמעתי בעילפון את דברי החזאית מרגלית והזיעה נצצה כבדולח בקצה חוטמי. הסתירה את ראייתי, טשטשה את משקפיי. שמעתי את זקני תל־אביב ממלמלים דברים לא ברורים. בפרלמנט שדרות רוטשילד לקחו פסק־זמן והחליטו שאם לא יתקרר קצת בפירוש, לא ידונו בהפיכת ארץ־ישראל למעצמת כדורסלקט, מה גם שג'מצי עירער את אמונם.

רוזה רוזנסקי אמרה שיפסיקו לבלבל לנו את המוח עם הבגצים, כי היא לא יודעת מה זה, מתי זה היה או אם זה קיים בכלל.

אדון ליאון אמר לה: „אל תצעקי, זה בירושלים", אבל היא בכלל לא צעקה, היא רק התרגזה: „זה בנין, זה? זה אנשים, זה?"

„בו בטח", אמר ליאון, „בג"צ...בג"צ... בוגרים וצדיקים, הכל אותו דבר".

אבל היא בכל זאת לא הבינה.

„לא חשוב", אמר לה האדון ומחה זיעה ממצחו. אך היא, לחיפך, את רדיד הרנטל, שרקמה כל החורף, כרכה היטב מסביב לצווארה, שיהיה נעים.

„השתגעת, רוזה? מה את מתלבשת כל־כך? הרי חם שאפשר להשתגע".

„אז אני משתגעת. תסתכל, יש קצת רוח. תראה, תראה איך שהעלים על העץ מתנועעים".

רוזה לקחה אוויר קטן, שמלתה נדבקה לספסל המזוג, והיא: זוז, קמה, התיישבה, זוז, קמה, התיישבה.

„תנוחי גברת רוזה, כך את תתעייפי. בקיץ אסור להתעייף", אמר בשלווה יצחוק כהן, „תראי", אמר, „תראי את שילנסקי מהכנסת שלנו. הוא יודע מה זאת מנוחה. הולך לטייל לבית־סוהר, הולך ללמוד מהרבנים והכל בשקט, בשקט...תלמדי רוזה".

„מי, אמרת?", שאלה.

„מהכנסת", ענה יצחוק.

„ומה זה שין בית כף?", שאלה, זוז, קמה, התיישבה.

„אה...זה...רגע אחד", המהם אדון ליאון, „זה קשה. כל־כך מדברים הרבה על זה, אבל זה קשה, יוד קשה, מבינה...יוד כזאת, קשה".

„שין בית כף", התערב יצחוק כהן, „זה שירות בטחון כללי, אבל מה זאת אומרת כללי...נו, זה אני לא מבין".

„של הכלל", עזר ליאון.

„מה זה שייך לי? אני לא שייך לכללי".

רוזה שתקה. לחות האוויר היתה כל־כך דחוסה ופתאום היה נדמה לה שבכל זאת חם. היא קמה ממקומה:

„נו, נזכרתי שהשארתי את התרנגולת להתבשל בסיר ואתם מדברים לי פה על...זוזה...שין בית כף. אני הולכת תיכף ומיד". קמה רוזה, פסעה שניים צעדים בעוד אחד.

עמדה על עומדה. היססה וחזרה אל מקום הוויעוד.

„שתלך התרנגולת לעזאזל", אמרה והתיישבה, זוז, קמה, התיישבה.

היה כל־כך שקט בחוץ. מן המשרדים האילמים של הסביבה הכליה חושך מעורבב בריחות ריסוס נגד ג'וקים. עוף לא צייץ, צרצר לא צירצר, רק פה ושם זמזום יתושים אדיש וספוראדי.

„כבר מאוחר מאוד", אמר יצחוק כהן והביט בשעון־הכיס שלו. „תשע בלילה...תשע".

אך באומרו זאת התעוררה רוזה מאדישותה הרגעית והודיעה בקול בוטח:

„בטחון כללי או בטחון פרטי...אני לא יודעת. אתה זוכר את אבו־דורה ואבו־ג'ילדה אתה לא זוכר, ליאון"?

„בטח, בטח זוכר. מהכנופיות...", ענה.

„היו מנסים להרוג ביהודים ימח שמם וזיכרם".

„אמן", אמר יצחוק כהן.

„נו, ואז...", שאלה. „היה לנו שירות כללי?"

„לא זוכר...אני לא זוכר", אמר ליאון.

„אז למה מבלבלים לנו את המוח", קמה רוזה ממקומה.

„בוא ליאון", אמרה. „נלך הביתה, נאכל אבטיח...".

★

רחוק מהם, על הטיילת, ב„אבטיחיים" נגסו את בשר הפרי האדום בסכין ומזלג, עם גבינה בולגרית משגעת. מן הים עלו אדים מעורים שכיסו על הכל. על הזמן העומד מלכת, על כותרות העיתונים, על תחזית המזג והאבטיח הלך וגדל, הלך וגדל, זו קם התיישב הלך וגדל.

דפים לספרות

בעייתו של הסופר היא למצוא את האיזון בין היוצא־דופן לבין השגרתי, כדי מצד אחד לעורר עניין ומצד שני לשוות מציאותיות. פתרון הבעיה הזו אסור שיישען על טבע אנושי לא־נורמלי, כי יש בכך כדי לעורר חוסר אמון. היוצא־דופן חייב להימצא באירועים, לא באופיין של הדמויות, וכל אמנותו של הסופר תלויה ביכולתו לעצב את היוצא־דופן תוך העלמת אי־סבירותו, אם אכן הוא לא סביר.

תומאס הארדי

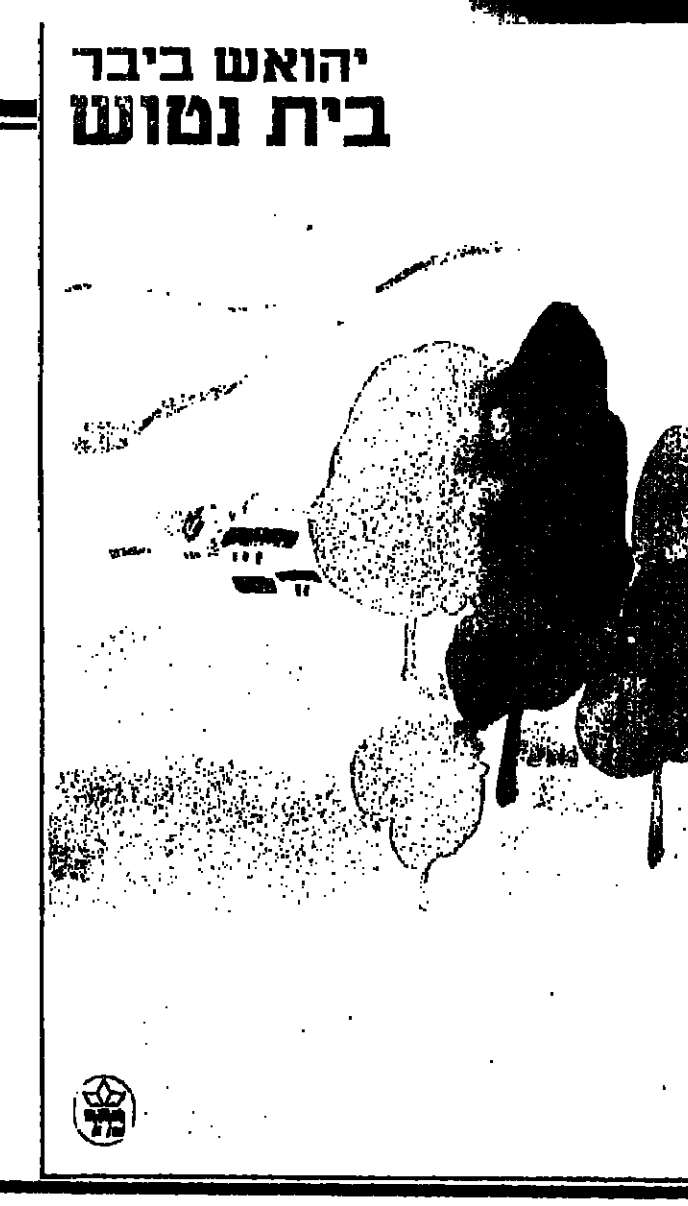

ספר חדש בהוצאת „כתר"

הנרי רוזנפלד

הציונות כ"אופי" והמאבק כ„סטייה"

איאן לוסטיק:
ערבים במדינה היהודית.
הוצאת מפרש, 1986.

אפשר להמליץ על דברים רבים בספרו של לוסטיק, במיוחד הצליח המחבר בבחירת תחום המחקר ובפירוט השיטתי שהוא נותן לדרכי השליטה הפוליטית במיעוט הלאומי הערבי, המהווה כ־14%־15% מאוכלוסיית המדינה. הספר מתועד ואין להתכחש למרבית העובדות, הדו"חות והראיונות המובאים בו. אך יש לי השגות רציניות לגבי המודל המשמש את לוסטיק ולא רק אותו. גירסות של אותה המכללות תיאורטית־פוליטית מצויות גם בעבודותיהם של חוקרים אחרים בתחום (למשל סמוחה 1978, זוריק 1979). אינני מקבל את ההנחות התאורטיות עליהם נשען המודל ודוחה את הפירוש שניתן ע"י המחבר לרבות מהתופעות החברתיות. טענתי המרכזית היא שלוסטיק מציג את הכוחות הנאבקים בשלטון ופועלים לריסונו ולשינויו, ואף את עצם המאבק הפוליטי כ„תופעות חריגות וסוטות" שהמודל שלו פטור מלעסוק בהן. במקום שהמחבר בכל זאת מזכיר תופעות של התארגנות פוליטית ומאבק הוא מייאש את סיכוייהן מיד באמצעות רודד הכלהות של הסתירות הבלתי־ניתנות־ליישוב, שהן נשמת הציונות ומהות „האופי־היהודי" של מדינת ישראל. יבוא אשר יבוא, הסתירות תמיד תצלנה את מערך השלטון ותשמרנה את השולטים והנשלטים במקומותיהם הקיימים. אין זו קביעה של מה בכך, שכן לפי ההגיון של מתודולוגיה חסרת־דינאמיות זו אין תקווה כלשהי שפעילות פוליטית ואידיאולוגית תביא לשינוי.

שלושה המרכיבים שצירופם יוצר את מערכת השליטה: הם „בידול" („סגמנטציה" במקור), „קואופטציה" (ובתירגום: אימוץ משתף־פעולה) ו„תלות". כל אחד מאלה זוכה לניתוח ברמה מבנית, מוסדית ומעשית. ב„בידול" מתייחס המחבר גם לחלוקות מבניות מסורתיות, ארציות ומקומיות. אך עיקר עיסוקו ב„בידול" כמדיניות ופרקטיקה ממשלתית, המופעלת להבדלה שיטתית בין ערבים ויהודים. כך למשל מספר הערבים המועסקים במשרדי הממשלה הוא שולי: הערבים, להוציא הדרוזים, אינם משרתים בצבא, וסיבה זו מסייעת מאד להגבלת זכותם להנות משרותים אזרחיים שונים; פעולות ההתורדות במגזר הערבי מקוצצות מאד, כמעט ואין לה מפעלים. בה הערבים מודחים מאדמות המדינה, שהן „אדמות הלאום". במישור המעשי פועל השלטון להנצחת פוטנציאל הפיצול החמולתי, כפרי, עדתי, הקיים באוכלוסיה הערבית, ולבלימת התארגנות ערבית עצמאית, ואינו בורר באמצעים כמו מעצרים, חקירות, שוחד, הלשנות וכו' כדי לשבש צמיחתה של מנהיגות פוליטית.

באמצעות „הקואופטציה" משפיעה הממשלה על הקהל הערבי. פקידיה מצויים בפרטי ההתרחשויות, והנטיות הפוליטיות המקומיות, והכפריות והארציות, ויש לה רשת צפופה של שרותי בטחון לאיתור מתנגדים או חריגים. נוסף לקשר, המתמשך בין השלטונות והמנהיגות המסורתית, החמולתית, דתית ועדתית, מטפחות הרשויות מנהיגות שאפתנית מקרב המשכילים והדור הצעיר (עמ' 212). מבין אלה יש הזוכים במשרות ממשלתיות, כתפקידים במוסדות קהילתיים או הסתדרותיים או במשרה כלשהי במערכת הענפה. כך, אומר לוסטיק, „קונים" את הקיצוניים (עמ' 227), אשר בדומה לנכבדים ולשאר משתפי־הפעולה המסורתיים, מסייעים להצגת דימוי דמוקרטי של ישראל כלפי חוץ, בעוד הם עצמם גומלים לשלטונות ומשרתים אותם כמלשינים (עמ' 228).

יהודים וערבים מפגינים נגד הגזענות באום אל־פאחם, 1985

„התלות" מסבירה את השיעבוד הכלכלי והיותם של הערבים הישראלים כפופים ל„כלכלה־היהודית". עקב התלות חסרים הערבים כוח כלכלי עצמאי, דבר המונע מהם מתן תמיכה לתנועות עצמאיות (עמ' 195). לדעת לוסטיק, מקור התלות הוא ב„אופיים הציוני" של המוסדות הישראלים (עמ' 157) וכן גם ההסבר לפערים ברמות הכלכליות של שתי הקבוצות, להיעדר העידוד לתיעוש במגזר הערבי. ל„סגמנטציה" המאפיינת את הכלכלה הערבית לעומת הצמיחה של זו „היהודית". כן גם הפלייתם של ערבים בדיור, בפיתוח מקומי, בתקציבי המועצות המקומיות וכו' (185־193). „האופי הציוני" של ישראל אילץ את הממשלה לסגור פערים בתעסוקה, בהשכלה, בדיור ורמת חיים, בין אשכנזים לבין מזרחים. אולם אותו אופי עצמו גרם לסירוב להשיג סגירת פערים בין יהודים לערבים. מתוך... „מאמץ מודע ליצור ולקיים קשר תלות" (174).

לוסטיק חוזר ומתמצת עבורנו את מודל השליטה שלו בפרק האחרון — „הבקורת חייבת עכשיו להיות ברורה: מאחר שנשללו מהם הכלים לפעולה פוליטית מאוחדת (סגמנטציה), מתקשים הערבים הישראלים להגן על האינטרסים הכלכליים שלהם ולפתח מרכזים אוטונומיים של כוח כלכלי. התלות הכלכלית במגזר הערבי עשתה את האליטות הפוטנציאליות הערביות נוחות וחשופות לקואופטציה" (237). בנקודה מאוחרת זו של העבודה מציג לוסטיק בפני הקורא כ„מגמות", או „סכנות" או „אתראות" (שבטעות תורגמו בהוצאה העברית ל„אתגרים") למערכת את „ההיחלשות האיטית אך הרצופה של אמונות מסורתיות"; „ההתפתחות בקרב הערבים הישראלים... של תחושת השתייכות לאומה הערבית בכלל ולאומה הפלסטינית בפרט"; ו„התגבשותן של מסגרות לביטוי מורת רוחם של הערבים והתנגדותם למדיניות הממשלה" (238).

אלה הן לפי המחבר „אתראות" למערכת השלטון. אמנם כל מי שהציץ אי פעם ל„בעיה־הערבית" או ל„בעיה היהודית", יודע אל נכון ש„המגמות" האלה היו קיימות גם לפני מדינת ישראל, אך אין זה מפריע ללוסטיק להציגן כ„סטיות" של הרגע האחרון ולהכניסן בפרק האחרון. הבעיה המתודולוגית אינה כמובן במיקומן של ה„מגמות" האלה. להיפך, מיקומן בסוף נובע מכך שלוסטיק רואה אותן כחיצוניות למודל. הן מוצגות כאילו לא התקיימו בעת וכעונה אחת עם הבידול, הקואופטציה והתלות, כאילו אין להן התפתחות היסטורית וכאילו לא מתקיימים בינן לבין המודל יחסים דיאלקטיים. ה„אתראות" פשוט גורמות ל„הפרעה" או „התערבות". המחבר המבקש לא לפגוע במודל, מגמד את ערכם של התהליכים ההיסטוריים האלה ומציגם כ„סטיות" ו„שברים" בסדר הפעולות ה„תקין" (238).

חוסר־יעילותו של המודל, ואולי גם טעמים של השקפה אישית, הביאו את לוסטיק לחפש מפלט מ„הסטיות" בחיק זהויות מופשטות וסיבות מוחלטות. וההסברים לובשים נוסח של „יהודים הם יהודים", „ישראל היא מדינה ציונית". בהתייחסו לעליית משקלה האלקטוראלי של רק"ח, למשל, לובשת „הסטייה" צורה של יהודים „שלמרות רגשותיהם השמאלניים ולמרות היותם מוחרמים ע"י הגורם העיקרי של החברה היהודית בישראל, יהודים הם..." (מודגש במקור 243).

בעיני לוסטיק זהו עצם העניין, או „הבעיה הבסיסית" (266). — גם הגורמים הרדיקאליים ביותר בשמאל הציוני, אלה הדורשים יחס שווה לערבים, הפסקת מדיניות ההפקעה והאפליה, „ממשיכים לדגול ברעיון של ישראל כמדינה יהודית וציונית" (266). אולם לוסטיק קבע כי כל עוד הציונות והמדינה היהודית ממשיכות להתקיים יהיו הערבים נשלטים ונתונים לאפליה. הסתירה לשמאל ברורה לדעתו — „קבוצות השמאל לא התמודדו, אם כן, עם הבעיה הבסיסית: האם תמיכתן בביטויים הסמליים של הציונות בישראל — כ„התקווה" כהימנון לאומי, במגן דוד על דגל המדינה, בחוק השבות, בקק"ל ובסוכנות היהודית... מתיישבת עם הרפורמות שהן מציעות (ובכללן השתתפות ערבית בשליטה במוסדותיה העיקריים של ישראל)" (266). אילו לא היו ערבים בכנסת (ובעבר הלא־רחוק היו גם סגני שרים ערבים) היה המחבר כמובן יכול להרחיב את רשימת הסתירות הבלתי־מתיישבות. אבל לוסטיק כדרכו אינו מחמיץ הנאות קטנות — „מכל מקום, היהודים הישראלים המחזיקים בדעות כאלה אינם מהווים יותר מ־5% מהאוכלוסיה היהודית ואין איפה סיכוי רב שהתכנית שבה הם דוגלים תוגשם ועל כן אין גם סיכוי רב שירגישו בסתירה שבה" (267). סופר חכם, הייתי אומר, מולנו שנטל על עצמו לגלות לנו ולאחרים בסוד, בעמ' 267, את מה שלנו לא היה ולא יהיה סיכוי להרגיש בו.

בדרך כל־כך לא מתוחכמת מטיל לוסטיק את „הסתירה הבלתי ניתנת ליישוב" לחיקו של השמאל. קל להציג שמאל קטן, שלפי הערכת המחבר הוא כ־„5%" מן האוכלוסיה, כ„סטייה" תקנית שבאופן פסיכולוגי...סובייקטיבי, יש בה מן הצביעות.

מכל מקום, לוסטיק בוטח במודל שלו, הן משום ש„סכנות" או ה„אתראות" חלשות הן, וגם משום שלטענתו הוא מכיר את שיטת המקל והגזר של הציונות. הערכיסטים הממשלתיים בוחרים בשילוב בין הגמול והעונש (253). ואף על פי שלוסטיק אינו מוותר על הבאת פרטים ידועים לא רק מהמדיניות השוטפת אלא גם פרטי דעותיהם של אישים כמו אמנון לין, גורי־אריה או טולדאנו, יש לו גם בעניין השכר והעונש עצות שימושיות להגברת „הקואופטציה" או לחילופין לחיזוק הסגמנטציה. כנראה שגם טולדאנו, לין או שרון לא היו ערים לכך שכל מתנגדיהם הם „סטיות", עד שבא בעל המודל והגדיר אותם. אם קודם נידונו המימשל הצבאי, הפקעת קרקעות, היעדר שירותים, חלוקה ל„חיוביים" ו„שליליים", או ניצול פועלים ערבים כעונשים מסויימים, כמדיניות של אפליה שיש לה אלטרנטיבות ברורות, בא החוקר המלומד ובעזרת המודל שלו אומר לנו: לא כך הדבר. כל אלה הם מכורח הגזר מ„האופי הציוני", במסגרת הדטרמיניזם המודולרי מדיניות ליבראליות, המועלות לצימצום האפליה, או מדיניות נישול לאומנית שתוצאותיה הוכחו נקבעות ע"י שיקולי כדאיות שלטונית בלבד (261, 262). אין ספק שראייה פונקציונאליסטית כזו „מתעלה" מעל ההבדלים בין פוליטיקות שונות, אבל בכך היא גם מבטלת את ההבדל בין אפליה לשוויון, שכן בחשבון אחרון כל אחד מהם הוא בגדר „אמצעי לשליטה" (257). אלא שבילוי מדעי כזה אינו אלא פילוגיזם. גם (המשך בעמ' 18)

המדור בעריכת יעל לוטן
עורך משנה אילן שיינפלד

מרדכי אבישי

חיים ומוות בשירת פדריקו גארסיה לורקה

חמישים שנה למות המשורר

„זה היה בחמש לפנות ערב.
בדיוק בחמש לפנות ערב.
סדין לבן הביא הנער
בחמש לפנות ערב.
סיד בבוי מלוא הסל שם הכינו
בחמש לפנות ערב.
כל השאר היה מות, רק מות
בחמש לפנות ערב".

בכית זה פותח פדריקו גארסיה לורקה את הפואמה „קינה על איגנאסיו סאנצ'ס מחיאס", בה הוא מבכה את מות ידידו לוחם־הפרים. דומה, שבשיר מתאבלת כל ספרד יחד עם המשורר על מות בנה, ה„טוררו" האמיץ והאהוב, איש־אנדלוסיה „בהיר, רב־עלילה".

זו רק אחת מנקודות ההזדהות המלאה בין לורקה לעמו, לארצו. הזדהות זו מתפשטת על פני תחומים רבים והיא שורשית מאד, נובעת ממעמקים. בביקורים בספרד, ובמיוחד בשעת סיור בגראנאדה עירו, היתה לי הרגשה כי לא אחר אלא לורקה מלווה אותי בכל מקום, שאני שומע בלי הרף את קולו — קול שירתו. עליתי לשכונת־הצוענים הססגונית של גראנאדה, „סאקרומונטה", ראיתי צוענים מזמרים ומרקדים את ריקודי ה„סאמברה חיטאנה" הסוערים, נכנסתי למאורותיהם וחשבתי: אולי כאן, בדיוק במקום זה, ישב לורקה כדי לקבל השראה לכתיבת שירי ה„רומאנסרו חיטאנו" — הרומאנסרו הצועני. שהם הטובים ביותר אשר נכתבו בספרות־העולם על עם מוזר זה? אולי הוא היה אורח מצוי בבתיהם של דרי „סאקרומונטה", שאינם אלא מערות החצובות בהר ובלי משים עולים בזכרון פסוקי־השיר: „מחורשי־הזיתים הגיחו / הצוענים — חלום וברונזה. / זקופי קומה וראש עמרד / ועיניהם פקוחות לחצי. // איך מזמרה־לה התנשמת: / אי, שיר תנשמת בצמרת: / בשמי־מרום פוסעת לונה / ונער בידה נוהגת. // הצוענים קולם הרימו, / בית־הסרנה סואן מבכי. / אל לונה צופיה הרוח, / הרוח לבדה משמר לה."

*

זה היה לפני חמישים שנה. עם פרוץ מלחמת האזרחים בספרד ב־1936 נסע לורקה ממאדריד לגראנאדה כדי לבקש בה מעט ביטחון, הרגשת־מולדת ותמימות ביתית. אולם דווקא כאן, בגראנאדה שלו, השיגתו יד הרוצחים: זמן קצר לאחר בואו הוצא על ידי כנופיית אנשי „פאלאנחה" אל מחוץ לעיר ונורה ללא דין ומשפט, ללא עוול בכפו. שנים רבות עברו מאז, אך תעלומת הרצח אינה חדלה להעסיק חוקרים, אנשי־ספרות וסתם קוראים. חברו לעט של לורקה, המשורר הספרדי אנטוניו מאצ'אדו, כתב אחר רציחתו שיר־הספד, שבו הוא קורא לחצוב מאבן־שחם ומחלום מצבת־זכרון למשורר הנרצח וכן להשאיר ברז פתוח כדי שמימיו יהיו בוכיים ולוחשים תמיד: את מעשה־הנבלה עשו בגראנאדה, בגראנאדה שלו.

כלום אין זה מזכיר את שיר־הזעם־והתערצה, „מות המשורר", שכתב לרמונטוב לאחר מות פושקין?

הרצח בגראנאדה הפך את חייו ומותו של לורקה לאגדה. וכאמור, בשנים שעברו מאז לא פסקו הוויכוחים, השאלות והתגובות: על שום־מה רצחוהו? דעת הרבים אומרת, כי הוא לא נטל חלק בחיים הפוליטיים בארצו, כי לא השתייך לשום מפלגה ואף יש טוענים כי נזהר ששמו לא ינוצל למטרות פוליטיות, ואף־על־פי־כן הלוחמים הרפובליקנים במלחמת־האזרחים בספרד חרתו את שמו על דגלם וראו בו יוצר מתקדם, הקרוב בלב ובנפש אל העם ומאוויו; בהמתתו הם ראו נסיון מצד הפשיסטים לגזור אלם על העם הספרדי הנאבק על חירותו. ואמנם עם השתלטותם על ספרד גזרו אנשי פראנקו איסור על יצירתו של לורקה.

ניתנו מהלכים גם לגירסה אחרת. על מותו של המשורר, אשר הובאה במחקר אחד או שניים, מפרי עטם של לא־ספרדים: לורקה נרצח בידי כנופיית הומוסקסואלים, שהוא היה לפנים אחד מהם, והם ניצלו את פרוץ מלחמת־האזרחים כדי לסלק עימו חשבונות אישיים — ולפיכך אין לרציחתו כל יסוד פוליטי. רבים מבין מעריציו של המשורר דוחים בשאט־נפש גירסה זו ורואים בה עלילה, שתכליתה לטשטש את עקבות הפשע, את אחריותם של אנשי ה„פאלאנחה" לרצח.

אולי ביום מן הימים תיפתר תעלומת־הרצח בגראנאדה. בינתיים ידוע רק שהמשורר בן ה־37 נרצח באכזריות בכתות רובים וביריות, וגופתו הוטלה לבור מחוץ לגראנאדה, ששימש קבר אחים לאלפי נרצחים. ידוע גם שלמחרת המעשה באו הרוצחים לאחד מבתי־הקפה בעיר ומכרו כמה מחפציו האישיים, ביניהם עטו של המשורר.

הוא לא יכול היה לבקש לעצמו מוות „ספרדי" יותר, רווי דם ואלימות, המקרבו אל גיבוריו, בבחינת „בחייהם ובמותם לא נפרדו" כספרדי אמיתי. תופס המוות מקום חשוב ביצירתו — וגם רבים מהדימויים המקוריים שבשירתו קשורים במוות. היתה לו תחושה מוקדמת גם על קצו הוא, על מותו ללא־עת. יש סברה כי ברומאנסה הידועה שלו על משטרת ספרד, בשירים על מאסרו ועל מותו של הצועני אנטוניו קאמבוריו, ב„רומאנסה על אשר יוער למות", ואולי גם ב„קינה על איגנאסיו סאנצ'ס מחיאס" ניבא המשורר את מותו. ואם כי המוות בעל־אלף־הפנים הוא בן־בית בשירתו ובמחזותיו (אפילו הרוח „שטועה ביד החרב"), הצוענייה הקטנה רוסה בוכה על מפתן ביתה, כשחורבן ורצח משתוללים סביבה — ושני שדיה הכרותים מונחים על טס־מתכת, גם הגיטרה מתייפחת ונושמת מוות, היא „לב אשר פצעוהו / מדקרות חמש של חרב", אין ספק שלורקה מפחד מפניו, סולד ממנו בכל לבו, הוא מדריך את מנוחתו. הרי בקינה על ידידו איגנאסיו הוא משמיע לעתים מזומנות את זעקת־האימה: „לא אראה את הדם, לא אראהו... אל־תאמרו כי אבוא ואראהו" אך יש לו ללורקה גם רגעי־רגיעה, רגעים של מעין השלמה עם המוות הצפוי לו ואז הוא מבקש בקול־תוגהו: „כי תבוא שעתי ואמות, / עם גיטרה שלי קברוני / בחולות שעל שפת הנחל./ כי תבוא שעתי ואמות / בפרדס, בין עצי התפוח / ושיחי המנתה, על הדשא. // כי תבוא שעתי ואמות, / אם תרצו, על הגג קברוני / ליד שבשבת הרוח. // כי תבוא שעתי ואמות" //

ובשיר קצר אחר, „פרידה", הוא מבקש: לכשאמות, השאירו את דלת המרפסת פתוחה: הנער אוכל תפוז ואני רואה אותו מהמרפסת, הקוצר קוצר את הדגן ואני שומע אותו מהמרפסת...

משאלת־ליבו לא נתמלאה: הוא לא נקבר בחולות שעל שפת הנחל, לא בפרדס בין העצים ושיחי המנתה ולא על הגג ליד שבשבת־הרוח; לא ניתן לו גם לראות מהמרפסת את הנער האוכל תפוזים ואת הקוצר במלאכתו — תחת זאת, הוטל לקבר אלמוני. גם מקבר זה בקע בעוז קול־שירתו, ואולי דווקא קבר זה הגביר את הילת־הקסם־והתהילה האופפת את אישיותו.

*

ובכן, למוות — כתופעה בטבע וכגורל שאין מפלט ממנו — משקל רב ביצירתו של לורקה. אולם טעות היא לחשוב כי הוא משורר־המוות. נהפוך הוא. אפשר לראות בו משורר־החיים. על פי מושגים ספרדיים, מיטיב להסביר זאת אחיו פראנסיסקו: „הערך המוחלט של תיאטרונו של פדריקו, הוא המאפיין אותו ביותר, [illegible] לחיות מתוך סבל ושמחה את מהלך־החיים כדראמה אוניברסלית בלתי־נמנעת. דומה כאילו בפדריקו, הן בחייו והן ביצירתו. אין האדם חי אלא בשעות צחוקו ובכיו. בשעות השמחה והצער הקיצוניות אשר לו. השעות האחרות הן בין־המערכות ——— הצחוק והדמע, וביותר הדמע, ממלאים את כל שירתו. פדריקו היה ביסודו של דבר משורר אלגי, והצחוק והדמע הם שני קטבי תיאטרונו. מכאן מסתבר מפני מה מתנודדת כל יצירתו בין הטראגדיה ובין הפארסה. דמויותיו הספרותיות, שתמיד הן התגלמויות פיוטיות, מעוצבות עיצוב טראגי או בעוויתן של דמויות־פוליטיות. הפיוט, הצחוק והדמעה הם סממני אמנותו הדראמאטית."

לורקה הוא כעין טרובדור מודרני, חי ותוסס, שקט ומתפרץ: טרובדור שהגיטרה שלו מתנגנת באלפי קולות וסילסולים ושירתו מקפלת בתוכה עולם ספרדי שלם בזעיר־אנפין. אהבה ומוות, חדוות־חיים דרומית וקדרות של נדודי־גורל, תחושת אסון הממשמש ובא ופרץ עז של יצרים בריאים, שאין מחסום להם — כל אלה דרים בכפיפה אחת בעולמו היצירתי של המשורר, מהווים צדדים שונים של אותו מטבע שירי רב־ערך ובעל עצמיות בולטת. לורקה השר בהטעמה כזו על המוות, נתן גם ביטוי מופלא לרצון־החיים באחד מגילגוליו האופייניים: החושניות. הארוטיקה, שלורקה מציגה, אינה מוגבלת לבני־אדם בלבד: היא חיה גם בטבע, מחייה את הדרומם, מעניקה נשמת־אדם לעצמים. אפילו הקדושים אינם אדישים לאשה וחמודותיה, כפי שהדבר מועלה ב„פרסיוסה והרוח": „והנה כריסטופל איש הקודש / שעירום כביום הוולדו הוא / ומלא לשונות־שמים. / בעלמה מסתכל ונוגן לה/ בחמת־חלילים נעלמת. // הא, תניני, עלמה, והרמתי / שמלתך למען אחוה־בך. / בידי עתיקות פתחי לי / שושנתך הכחולה במתניך."

פרסיוסה הצוענייה נסה־נמלטת מפני תאוותו הגברית של הרוח, המופיע בדמות „סאטיר שעל־כוכב": „והרוח־גבהתן רץ אחריה / בחרבו השלופה הלוהטת." וכאשר לבסוף מצליחה היא בדי עמל להתחמק ממנו ולמצוא מחסה בביתו של הקונסול האנגלי, נתפס המחוור האוויר לכעס ולהשתוללות: „הרוח עזה רוועפת / בגגות הצפחה נושכת."

[illegible]

ושפת הנחל, הלבנה בשמים, הטבע „בירוק" („יקרתילי ירוק, יקרת. / ירוק העץ, ירוק הרוח").

ב„אשת־איש בוגדה" דומה שלורקה משיר מעליו קליפות של „בושה" ובהתרחקו מכל העמדת־פנים מעלה תמונה ארוטית־שירית בלתי־אמצעית ובהירה: „אנוכי עניבה הסירותי, / היא שמלות מעליה הפשיטה. / אנוכי — חגורה ואקדח, / והיא — קישורי מחוכיה. / לא ישווה הנרד, גם הצדף / למגע עור גופה לעדן, / ומראות־הלבנה לא יבהיקו / כבוהק בשרה הזורח. / מידי המוקיה חמקו / כדגים בהלים לפתע: / חצים אחוזים שלהבת, / חצים אחוזי צמרמורת / ובלילה ההוא דהרתי / בדרכי היפה מכל דרך, / על סוסה של פנינה רכבתי / בלי דרכן לרגלי ובלי רסן."

*

לורקה היה איש רב־כשרונות: משורר, מחזאי, במאי, מנהל תיאטרון ושחקן, צייר, מרצה, חוקר פולקלור, מלחין, פסנתרן, זמר של שירי־עם... וכל הכשרונות הללו מצאו את ביטויים במידה זו או אחרת ביצירתו: הספרותית. רבים עמדו כבר על המוסיקליות והציוריות שבהן משופעת יצירה זו. ב„חתונת־הדמים", ב„בית ברנארדה אלבה", ב„ירמה" וכשאר הדראמות שלו יש הרבה שירה, כשם שבשירתו יש הרבה מתח דראמאטי־עלילתי. אולם עיקר העיקרים בשירתו הוא „שיתוף־הפעולה" ההדוק בין המשורר בין המאה ה־20 ומסורת שירית עתיקה, או — מיזוגם של שני עולמות אלה בדרך לורקאית טיפוסית, שאי אפשר להעלותה על הדעת לגבי כל משורר אחר. רומאנסות, שירי־עם, בלארות צועניות, שירי ה„קאנטו חונדו", הוא „הזמר העמוק" העתיק, קמים לתחייה תחת אצבעותיו העדינות של משורר מודרני זה, והוא אמנם מודרני מאד— עד כדי נטייה לסוריאליסטי — בהשקפתו ובגישתו השירית, ואף בשבירת קווים קיימים בחידושיו הצורניים. הוא הרבה יותר מחדשן של יצירה עממית במסגרתה ובתכניה. דימוייו המודרניים, סמליו העשירים, צירופי־המלים הבלתי־צפויים, המפתיעים ברעננותם ובמקוריותם, מפרים צורות מסורתיות־פולקלוריות ועם זאת יוצרים שירה חדשה לגמרי, שהיא נהירה לכל, למראית־עין לפחות, אך המבקש להתעמק בה יצלול לתוך עולם של משמעויות נסתרות, שכדי להלך בו יש צורך בהבנה דקה ובבקיאות, אשר אינה נקנית על נקלה.

דרך ארוכה ועמוסה עבר לורקה בחייו הקצרים — והוא דהר בדרך זו, ביקש להספיק הרבה, כמי שיודע את הצפוי לו עוד לפני שיגיע לסוף הדרך, בדומה לפרש מאותו „שיר־פרשים" שלו: „קורדובה. / מה רחוקה ומה בודדתו / שחורה סוסתי, גדול הירח, / זיתים באמתחתי צירה־לי / אף כי ארע כל שביל בדרך, / לקורדובה עד נצח לא אגיע. / אלף בגיא, אלף ברוח, / שחורה סוסתי, אדום הירח. / אל תוך עיני צופה המוות / ממגדליה של קורדובה. / אבוי, מה ארוכה הדרך! / אבוי, סוסה שלי נועזת! / אבוי, המוות ישיגני / בטרם קורדובה אגיעו / קורדובה. / מה רחוקה ומה בודדתו"

גם פסוקי־שיר אלה מצלצלים כנבואה על גורלו שלו.

*

נתמזל מזלו של לורקה ונמצא לו מתרגם עברי שהוא ראוי לו. רפאל אליעז המנוח הגיש לנו בתרגום עברי מצויין את „רומאנסרו צועני" ואת „שירת קאנטו חונדו", „קינה על איגנאסיו סאנצ'ס מחיאס", מבחר שירים בקובץ בשם „שושנה וסכין", המחזות „חתונת הדמים", „בית ברנארדה אלבה", „ירמה" ועוד — וגם בעזבונו נמצאו תרגומים עבריים לשירים של לורקה. כל המובאות כאן הן בתרגומו.

החיות המתפרצת, האופיינית לאישיותו הספרותית ולשירתו של אליעז, מקרבת אותו אל מיזוגו הפיוטי של לורקה, והיא אשר עמדה לו כאשר חיפש ומצא ביטוי עברי נאה וכובש לדברי־השיר והפרוזה של משורר זה, ששאב הרבה מאוצרות היצירה העממית וכה בעת פיתח ייחודיות יצירתית, אינדיבידואליות. שירי בלתי־חוזר. המזיגה של פשטות ומורכבות בכתיבת לורקה, שכבר הזכרנו, מציבה קשות בעיות לפני המתרגם — בעיות, שאליעז פתר בהצלחה מרובה. השוואה עם המקור ועם תרגומים אחרים תוכיח כי הוא שמר לא רק על הקצב הפנימי של שיר לורקה, על הצליל והמוסיקליות המיוחדת שלהם, אלא גם חדר לפנימיותם של הדברים, גילה ידע ותחושה דקה למערכת סמליו ודימוייו של המשורר הספרדי. תרגומו העברי של רפאל אליעז, ככל תרגום מעולה, אינו מסתפק בהעברת המלים מלשון ללשון ובהרכבת המשפטים או בתי־השיר, אלא גם נוהג בשעת הצורך בדרך של פירוש והארה ואף, כאשר נטל לעצמו חירות־מה במעשה התרגום, שהיא, אגב, לגיטימית ביותר, נשאר אליעז נאמן למקור הספרותי, לכל המייחד את נשמת שירתו של לורקה.

לתוצאות טובות מאלה בתרגום העברי [illegible]

בנקו אדר

בשורה של פשרות וסתירות

בן־דרור ימיני, אגרוף פוליטי. סידרת מפרש מס' 3 1986.

יום אחד, בעת הוויכוחים הציבוריים העזים שקדמו להסכמי קמפ־דייוויד, קיבל המחבר אגרוף בפרצוף בעת עימות בין אנשי הימין והשמאל בקמפוס של אוניברסיטת תל־אביב. המכה, צעיר מאנשי כהנא, שצעק במיבטא אמריקני „ערבים — החוצה!", חשב שערבי בפניו וכילה במחבר את זעמו.

אגרוף שנועד לערבי ונתקע בטעות בפרצופו של בן־דרור ימיני, עורר אצלו הרבה שאלות. כאיש שכונות, שהזדהה באותם ימים הזדהות כמעט מסורתית עם הליכוד, שאל את עצמו מחדש על מעמדם של המזרחים בישראל, על יחסה של החברה הישראלית למזרח ותרבותו, על אופי קשריה עם המערב ועל דרכי השתלבותה במזרח־התיכון. מן השאלות והפעילות של המחבר בהתארגנויות של פעילים ואינטלקטואלים מזרחים כמו א.ל.ה, צ.ל.ש, „האוניברסיטה 25" וצעירי תמ"י התגבשה השקפה רעיונית ופוליטית שהיא האגרוף הפוליטי של המזרחיות המתונה — חתירה לשוויון חברתי כלפי פנים והשתלבות באיזור על־ידי נקיטת עצמאות במאבק בין הגושים, התקרבות מדינית, תרבותית וכלכלית לעמי־ערב, יצירת שוק מזרח־תיכוני משותף ודחיית הגישה האירופו־צנטרית בענייני תרבות ודת, שאפיינה את החברה הישראלית מאז הקמתה.

נוסח הפולחן — נוסח הנביאים

אולם, בעוד ההשקפה ברורה למדי ומנוסחת היטב הרי שהתשובות בדבר דרך השגתן של המטרות האלה הן, במקרה הטוב, בלתי מספקות לחלוטין. המחבר מרגיש בחסרון זה ומעיר בפרק הסיכום: "... לא סיפקתי תשובות, כי לא כל התשובות ברורות לי באופן מוחלט, ואני מודה ומתוודה שבתחומים מסויימים אני מצוי בספיקות ובמבוכה. ברור לי לחלוטין שהמודלים הקיימים במערב אינם יעילים, אינם ישימים... לחברה הישראלית, כשם שאין המודלים המזרחיים קבילים עלי כמי שהם, ולכן, יש להעריף ולחפש כיוונים חדשים ובניית חברה אחרת, שאינה מנסה לחקות את הגלות — כאשר היא גלות, חברה שהכסף אינו דיגלה — אך גם לא הדגל הארום. לא סגידה עיוורת למזרח או למערב, אלא יצירת סינתיזה... מקורית, צומחת ולא מועתקת. חברה בעלת ערכים יהודיים, לא בנוסח הפולחני אלא בנוסח הנביאים, וחברה יהודית שאינה גזענית..." (ע' 164).

בלי לשרטט את דגם אותה מדינה נכספת שהיא לא מזרחית ולא מערבית, לא סוציאליסטית ולא קאפיטאליסטית, לא חילונית אך גם לא סוגדת לפולחן, נשארים הדברים בספר בבחינת משאלות חסודות במקרה הטוב. במקרה הגרוע, הם עשויים לשכנע ציבור רחב במצוקה לנהות אחרי מיקסם־שווא שסופו אכזבה, שהרי לא מקנים למדינה צביון תרבותי וחברתי בשיחה של אינטלקטואלים. זהו תהליך ממושך שבסופו — לאחר אין סוף מאבקים ועשייה חינוכית ופוליטית — צומחת חברה, שבתרבותה באים לידי ביטוי כל הערכים הזהים והמנוגדים של מרכיביה, ולא תמיד זו דווקא התרבות שאותה חזו מעצבי האידיאולוגיות.

למחבר יש ביקורת נוקבת על סידרי החברה בישראל, שעם חלקה הגדול ניתן להסכים. המפלגות הקיימות שצמחו ברובן במזרח־אירופה הן, בעיניו, כהרכבן וכדרכן תנועות עדתיות והנציגות המזרחית בהן באה לענות על צורך אלקטוראלי בלבד (ע' 57). מאז קום המדינה מדברות מפלגות אלה על תהליך של מיזוג גלויות ו„כור היתוך", סיסמאות שנועדו להשליט את ההגמוניה התרבותית המערבית במדינת־ישראל הצעירה (ע' 97). ראש הממשלה הראשון של ישראל הכריז: „אנחנו איננו רוצים שהישראלים ייהפכו לערבים. שומה עלינו להיאבק נגד רוח הלבאנט, אשר משחיתה יחידים וחברות, ולשמר את הערכים היהודיים האותנטיים כפי שהתגבשו בגולה" ואת יחסו למורשת המזרח הגדיר בן־גוריון במילים הבאות: „ליהודי מרוקו אין חינוך. מנהגיהם של ערבים. הם אוהבים את נשותיהם אך מכים אותן... ייתכן שבדור השלישי ייצא משהו מיהודי המזרח שיהיה קצת שונה, אך איני רואה זאת עדיין. היהודי המרוקאי קלט הרבה מן הערבי המרוקאי. אינני רוצה לראות כאן את תרבות מרוקו. איני רואה איזו תרומה יכולים לתרום יהודי פרס" (ע' 7־98).

בשל זילזול זה בתרבות המזרחית מתנהל הוויכוח בנושא החברתי בלא הנציגים האותנטיים של עדות המזרח. „אמנם" — כותב המחבר — „יש נציגים של שכונות ועיירות־פיתוח הנוטלים לעיתים חלק בדיונים, אלא שבדרך כלל אלה נציגים־ממונים של מימסד שלטוני או אקדמי, שרעתם באה לשרת את המבנה החברתי הלקוי ולא לייצג את התושבים. נציגים־ממונים אלה אינם נציגי התושבים בפני המוסדות, אלא נציגי השלטון המימסדי בפני התושבים" (ע' 67). לדוגמה הוא מספר, שכאשר גאתה האבטלה בעיירות הפיתוח התכנסו חלק מראשי העיירות חברי הליכוד והכריזו קבל עם ועדה, שסדר העדיפויות הלאומי מחייב את המשך ההתנחלויות ושאין הדבר פוגע בעיירות הפיתוח (ע' 135).

עובדות ככלי שרת

קביעת ה„אותנטיות" של נציגי הציבור היא עניין בעייתי. בדרך כלל מנהיג „אותנטי" הוא בעינינו אותו אדם המשמיע את הדיעות שאנחנו מסכימים להן. אם דיעותיו מנוגדות לדיעותינו, אנו נוטים להגדירו כנציג המימסד הפוליטי־שלטוני ובכך לפסול את הדיעות שהוא משמיע. „דיעות" — קובע בן־דרור ימיני — „יותר משהן מתבססות על נתונים, מתבססות על סולם ערכים אישי. עובדות ונתונים הם כלי־שרת של הדיעות וסולם הערכים." (ע' 13). ולכן גם מנהיג „אותנטי" הוא עניין של דיעה, שאינה מתבססת על נתונים ועובדות, אלא על סולם ערכים. נוח למחבר להגדיר כמנהיג מזרחי „אותנטי" רק את אלה שדיעותיהם מקובלות עליו, אבל דומה שדוד לוי, צ'רלי ביטון, או גאולה כהן הם „אותנטיים" ומבטאים ציבור, משום שגם ציבור המזרחים, כמו ציבור האשכנזים, אינו עשוי מיקשה אחת וכל מנהיג מבטא חלק אחר בציבור. הניסיון לטפל במזרחים ובמזרחיות כאילו היו מיקשה אחת נראה לי מוטעה.

אולם, אף שבשל הניסיון לעצב תפיסת עולם „מזרחית" נקלע המחבר לסתירות לא מעטות, ניתן לומר שמכת האגרוף שספג הובילה אותו דרך ארוכה מאוד שמאלה. המחבר תומך בפיתרון הבעיה הפלשתינית תוך ויתורים טריטוריאליים, סבור שיש לעשות שלום עם מדינות־ערב ולחזקו על־ידי יצירת אינטרסים משותפים — כלכליים בעיקרם — שייהפכו ברבות הימים גם לאינטרסים מדיניים. המזרחיות, סבור המחבר, לא תהיה הגורם שיביא את השלום. עניין זה נתון בידי המדינאים, אך היא יכולה למלא תפקיד חשוב ביצירת אווירה של שותפות תרבותית. בבעיות הפנים תומך המחבר בשוויון חברתי, בצדק סוציאלי, בדימוקראטיה פלוראליסטית ובשמירה על המסורת ההומאניסטית של היהדות. מכל הבחינות הללו, בן־דרור ימיני ותבורת האינטלקטואלים שאותה הוא מבטא הם בעלי־ברית טבעיים של תנועת העבודה. ואף־על־פי־כן, הגשר לשותפות טבעית זו לא נוצר עדיין.

הבכי המתחסד של תנועת העבודה

פרק מיוחד בשם „פאודל־סוציאליזם" מוקדש לתנועת־העבודה ולשמאל. לדעת המחבר השמאל, בהתנהגותו הממשית, הוא ימין, חלק מן האליטה הכלכלית השולטת על אמצעי הייצור ונוהגת בהם באותו אופן כמו המעבידים הפרטיים. מפעלי חברת־העובדים, בנק־הפועלים, התעשייה הקיבוצית, אינם נבדלים במאומה בדרכי עבודתם מן הזרם הקאפיטאליסטי, אך בניגוד לו הם מדברים גבוהה על ערכים סוציאליסטיים, הצביעות והמוסר הכפול של מחנה השמאל, שרוממות הסוציאליזם בגרונו וחרב הפיפיות של הקאפיטאליזם בידו, הם המכשירים את הקרקע לדימאגוגיה מבית מדרשו של הימין.

אין ספק, כי על יחסו של המחבר לתנועת העבודה משפיעים זכרונות הילדות מן התקופה, שבה קבעה תנועת העבודה את פרצופה של החברה בישראל. המחבר, שגדל בשכונת עוני בצפון תל־אביב, זוכר את הפער בין בית־הספר השכונתי לבין בית הספר התיכון של חברת העובדים, שהיה בעיניו בית־ספר לעשירים, ודווקא עליו למרבה הפלא, התנוסס בגאווה הדגל האדום. יום אחד, אחרי שאביו הסביר לו שהדגל האדום הוא דגל הפועלים, הוריד בן־דרור את הדגל מתורנו בית הספר והניף אותו מעל גג ביתו וסבר, כי מעתה ישכון הדגל במקומו הטבעי — בשכונת פועלים. אבל גם מנהל בית־הספר וגם אביו לא חשבו כמוהו והדגל הוחזר למקומו. מאז, מספר המחבר „כל אימת שראיתי את הדגל הארום, בהפגנות האחד במאי ובעצרות שונות, הבטתי בו בזילזול" (ע' 42).

אבל, אני נוטה להניח, כי בן־דרור ימיני היה מתגבר על זכרונות הילדות, אילו עשתה תנועת־העבודה חשבון נפש אמיתי אחרי 77', אילו לא המשיכה לנפנף אותן פראזות נדושות בלא שום ניסיון אמיתי של התחדשות ושל פתיחה חדשה. אפילו התנועה הקיבוצית, שהמחבר חולק לה שבחים על חייה הפנימיים, לא עשתה דבר של ממש כדי לרפא את הפצע הממאיר של העבודה השכירה כמטעליה האוורייס. אין להתפלא, על כן, שיש רבים בקרב בני עדות המזרח שנואשו מן הימין אך אינם חושבים על המעשה הנבון ביותר — התחברות לתנועת־העבודה.

בעניין זה לא הייתי בא בטענות אל בן־דרור ימיני. אם לשפוט על־פי ספרו הוא נראה לי כאדם פתוח, נכון, מוכן לשנות עמדות, חושב ומתלבט, רחוק מכל קיצוניות. אם יש לתנועת־העבודה בעלי־ברית רצינים בקרב עדות המזרח, הוא בלי ספק אחד מהם. אך כדי שאפשר יהיה לשבת יחד ולחשוב כיצד לממש את הצורך החיוני לפריצת דרך בתחום החברתי, כיצד למנוע את הסכנה, שהבעיה המעמדית תהא וזהה אצלנו לבעיה העדתית, חייבת תנועת־העבודה לעשות מעשה, בתוך ביתה קודם כל. הבכי המתחסד על אוכרנה של „ארץ ישראל היפה" לא יעזור כאן, כשם שלא תעזור הקינה על חוסר בגרותם הפוליטית של בני עדות־המזרח. בכך צודק בן־דרור ימיני.

רות נצר

★

וַאֲנִי יַלְדָּה. הֶהָרִים סָבִיב לִי עֲלֵי הַכּוֹתֶרֶת
וְזֶה הָעוֹלָם.

כִּי הֶהָרִים סָבִיב צַוָּארֵי רוֹכְבִים חשֶׁךְ
עֲדֵי לְמִפְתַּח הַלֵּב,
וְהָעֵצִים הַמִּשְׁתַּלְּחִים בָּם מְלַקְּטִים
גַּרְגְּרִים לְשַׁעֲרֵי הַטּוֹבֵעַ בָּעֹמֶק.

וְהַשֶּׁמֶשׁ קָשָׁה וְנוֹקֶשֶׁת בֵּין הָרִים
שׁוֹכְחִים לִשְׁמֹר צְעָדַי
עַד שֶׁהָיִיתִי לִשְׂרֵפָה
הַמְּכַלָּה וּבוֹרֵאת עַצְמָהּ
מֵרֹב צַעַר
מֵרֹב אַהֲבָה.

אילן בושם

★

בַּבֹּקֶר רָאִיתִי יְשִׁישִׁים שֶׁרַגְלֵיהֶם כּוֹשְׁלוֹת
נוֹשְׂאִים, בְּכוֹחוֹתֵיהֶם הָאַחֲרוֹנִים, תַּחַת בֵּית
שֶׁחְיָם, עִתּוֹן וְגוֹרְרִים אוֹתוֹ לְבֵיתָם. מִחוּץ
לָעוֹלָם, וְקוֹרְאִים בּוֹ עַד בִּלְתִּי הִשְׁאִיר לָהֶם
שָׂרִיד: מְגָרְמִים. בְּשִׁקִּיקָה. אֶת הָעוֹלָם.

רותי

★

רַכּוּת קְפִיצִית כִּמְעַט נוֹטָה
לְהִתְפַּקֵּעַ, בָּרָק אָדֹם יֵינִי
פָּגַע בְּעֵינַי, קָפָא אֶל
יָדַי. לוּ הַשְּׁזִיף
הַפְּרִי הָאָסוּר הָיָה הַנָּחָשׁ
מְיֻתָּר, כִּי לָמָּה לִי כָּל
גַּן הָעֵדֶן אִם בִּנְגִיסָה אַחַת

א.ב.יפה

סופרים ופוליטיקה

פא"ן הוא ארגון א־פוליטי שאינו נוקט עמדה מוגדרת בעניינים בינלאומיים ואינו נוטה חסד למשטר מדיני זה או אחר. כל העומדים בראשו נזהרו תמיד שלא לסטות מקו זה, אחרת היו מסכנים את עצם קיומו של הארגון, שנועד להגן על זכויותיו של הסופר, על חופש הביטוי שלו ועל חירותו הפיזית בכל חלקי תבל. אבל בעולמנו — שהוא עולם פוליטי מובהק והוא מאלץ כל אדם לנקוט עמדה לכאן או לכאן — לא ייתכן שהסופרים הגדולים, דווקא הם, יהיו ניטראליים ויפגינו תמיד אי־הזדהות מוחלטת. על כן מתגנבים גם לתוך הקונגרסים של פא"ן עניינים פוליטיים ומתעוררים ויכוחים בין המחזיקים בדיעות שונות זו מזו.

כך אירע גם בקונגרס האחרון, כאשר גינתר גראס נשא את הנאום המרכזי בדיון על הנושא „ההיסטוריה של זמננו כפי שהיא משתקפת בספרות זמננו", רבים ליגלגו על הנושא שנבחר לדיון המרכזי ואף הציעו שינויי־גירסא שונים. אבל, יש להניח כי הנושא הוגדר בכוונה תחילה בצורה כה כללית, על־מנת להניח לכל סופר כר נרחב לדבר על מה שירצה. גינתר גראס, שעבר בשנים האחרונות תהליך של רדיקאליזציה שמאלית, שהחלה בפעילותו בקרב מפלגת „הירוקים" בגרמניה, הגיע היום רחוק יותר, ובנאומו המורכב והמסובך כל־כך, שמי שאינו שומע גרמנית התקשה להבין אותו וגם האיש הממונה על התרגום הסימולטני לאנגלית היה מתעכב, מגמגם ואף פוסח על משפטים שלמים של גראס, כי גם הוא לא קיבל, כנראה, את הטקסט מראש והתקשה להתגבר על מעקשי התחביר ועל חידושי המלים של הסופר. הכריז כי הוא מתכונן לנטוש את גרמניה, בינתיים לשנה אחת, ולעבור לאחת מארצות אסיה...

ברק אינטלקטואלי ופוליטיקה

גינתר גראס, המגדיר את עצמו כנציג „השמאל האורתודוקסי", תקף בין היתר בחריפות את מריו וארגאס יוסא, ששימש בעבר כנשיא פא"ן הבינלאומי, משום שיוסא הכריז לא מכבר כי הסופרים ואנשי־הרוח מארצות הסוציאליזם חייבים לבחור בין שתי אפשרויות: להיות דיסידנטים או „אנשי־החצר" של המשטר בארצם. ווארגאס יוסא — המשיך גינתר גראס — אינו מסוגל אפילו להתנצל לפני גבריאל גארסיה מארקס, אותו כינה „איש החצר של פידל קאסטרו".

ווארגאס יוסא לא היה בקונגרס בהמבורג. נבצר ממנו להגיע לשם מסיבה כלשהי, והיו אנשים שראו בהתקפתו של גראס צעד לא־טאקטי; אין תוקפים את מי שאינו מצוי במקום ואינו יכול להשיב ולהתגונן. אבל לא עברו ימים רבים ויוסא פירסם את תשובתו בעיתונות, והתשובה שלו היתה לא פחות חריפה מדברי ההתקפה של גראס נגדו. הוא הזכיר את הדברים שאמר גינתר גראס השנה, בקונגרס פא"ן בניו־יורק: „הכישרון הספרותי והברק האינטלקטואלי אינם עוזרים לראייה מפוכחת בתחום הפוליטיקה." והוא הביא לדוגמא כמה מסופרי אמריקה הלאטינית המביעים בגלוי את בוזם לדמוקרטיה ומגינים על המהפכות והמרקסיסטים־לניניסטים שמאמצות מדינות מסויימות. לדעתו, יש שם יותר אויבים לדמוקרטיה מאשר חסידים שלה. והרי ידוע שבאמריקה הלאטינית ישנם משטרים שונים, המבוססים על דיקטאטורה ימנית או שמאלית, ואף על פי כן אין הדבר מרתיע את הסופרים מלשתף פעולה עם משטרים אלה. וכאן פונה יוסא לגראס ושואל אותו: „בעצם מה אתה יודע על אמריקה הלאטינית, אתה שערכת רק ביקור בניקראגואה, שתוכן היטב על־ידי המשטר הסנדיניסטי, כדי שהאורח הנכבד יראה וישמע רק מה שרצוי למשטר". ואילו הוא, וארגאס יוסא, מכיר היטב את המציאות הפוליטית ברוב ארצות אמריקה הלאטינית. והוא ממשיך וטוען: בניגוד לאנשי־הרוח של ארצות מזרח אירופה, שערכו בשנים האחרונות רוויזיה מעמיקה של הסוציאליזם והשלכותיו, שקועים סופרי אמריקה הלאטינית במעין תרדמה מוסרית, ואם הם מגנים את מעשי העוול של הדיקטטורות הצבאיות, והעיוותים המתרחשים בדמוקרטיות, הרי שהם עוצמים עין ומסרבים לראות את המציאות במשטרים הסוציאליסטיים. וארגאס יוסא עצמו לא היסס להשמיע קול מחאה כאשר הקונגרס של ארצות־הברית אישר סיוע של 100 מיליון דולאר לקונטראס, אך כלום נמצא מישהו מבין הסופרים השמאליים שימחה נגד סגירת העתון „לה פרנסה" במאנאגואה, צעד שסתם את הגולל על כל אפשרות למתוח ביקורת או להביא אינפורמציה לא רשמית בניקאראגואה הסנדיניסטית? יוסא טוען כי סופרי אמריקה הלאטינית מאמינים עדיין במארקסיזם־לניניזם, כתרופת־פלא לכל תופעה שלילית בארצותיהם. על־כן הם אינם מגיבים כלל על מה שמתרחש בברית־המועצות, על מעצרי הדיסידנטים ברוסיה, כפי שגם בעבר הם לא מחו על חניקת האביב של פראג, או על בריחת מאה אלף קובאים לארצות הברית מנמל מאריאל. ועדיין הוא חושב כי יש יתרון למשטר הדמוקראטי על פני המשטרים האחרים, למרות כל הפגמים והמחדלים שמצא במשטר זה. ואלו רבים מבכירי הסופרים באמריקה הלאטינית תרמו להרס המשטרים הדמוקראטיים מתוך קלות־דעת והחשש שמא יקראו „ריאקציונרים".

להלך על חבל דק

אמנם המצב בארצות הקומוניסטיות במזרח אירופה שונה. סופרי הארצות האלה חייבים לעשות מעשי לוליינות מורכבים כדי לשמור על יכולתם להביע את השקפותיהם בלי להיכלל בקטגוריה של הדיסידנטים. אותם אי אפשר להאשים בסגידה למשטרים. הם פועלים לפי מיטב יכולתם כדי לעבור בין הסיפות, הם מהלכים על חבל דק ומשתדלים לא למעוד. כך סופרי הונגריה, פולניה או מזרח־גרמניה. וארגאס יוסא אינו מעלים עין אף מהצד השני של המטבע. הוא מודה כי בארצות הקומוניזם באירופה נעשה הרבה לטובת הספרות. ספרים נמכרים במיליונים, רבבות ספריות נפתחות בכל מקום, הסופר מגיע לציבור הרחב והספרות אינה צריכה לעלות על „הגל הקל" כדי להיות אהודה ומקובלת, בניגוד למצב הקיים בארצות מערב אירופה. אך, מאידך גיסא, אין להכחיש כי בדמוקראטיה הפגומה ביותר נהנה הסופר ממידה גדולה יותר של חירות מאשר במדינה הסוציאליסטית המתונה ביותר (כיוגו והונגריה). מי שמוגדר כסוטה מן הדרך המקובלת מאבד עולמו בשעה אחת. במשטרים הקומוניסטיים: נשללות ממנו זכויות הפירסום, הזכות לצאת מן הארץ, ולפעמים אף הזכות להתקיים, פשוטו כמשמעו. ואילו הסופר ההולך בתלם זוכה בכל הפריווילגיות וההטבות האפשריות.

נוכח מצב דברים זה גינה יוסא את גארסיה מארקס שנהפך לאיש־החצר של קאסטרו. „איני מבין — אומר יוסא — מה יכול היה להניע סופר כמו גארסיה מארקס להתנהג כפי שהוא עושה ביחס למשטר הקובאני, כי אהדתו עוברת מעל ומעבר לסולידריות אידיאולוגית ולובשת לפעמים צורה של אדיקות כמעט־דתית והנהות. וזאת ביחס לארץ שבה נמצאים אסירים פוליטיים רבים, ביניהם לא מעט סופרים, ארץ הנוהגת להכות ביד קשה כל פירסום שאינו נראה לשליטיה, שאינה סובלת שום ביקורת ושאילצה עשרות אלפי אנשי רוח לצאת לגלות". יוסא חושב כי סופר גדול כמארקס מסוגל לוותר על כל צורך של אבחנה מוסרית [illegible]

חלון ראווה

זעקת האמהות

ניקולאס גייג׳, „אלני״,
מאנגלית: יוסף אשכול
מועדון קוראי מעריב, 1986

ניקולאס גייג׳ הוא עיתונאי אמריקני ממוצא יווני, שנולד בכפר קטן ונידח בצפון־מערב יוון, לא הרחק מאלבניה. הוא ומשפחתו היו קורבנותיה של מלחמת־האזרחים, אשר פרצה ביוון בתום מלחמת־העולם השנייה ועם סיום הכיבוש הגרמני. מלחמה אכזרית בין הכוחות הפרו־מערביים בארץ זו לבין הפרטיזנים הקומוניסטיים של גנראל מארקוס, הנתמכים בידי ברית־המועצות ובנות־בריתה הבלקאניות.

אביו נסע קודם־לכן לארצות־הברית כדי להרוויח כסף ואולי כדי להציל את משפחתו מהמצוקה הכלכלית בכפר הקטן שבהרי יוון. אולם, הכפר נכבש בידי הפרטיזנים הקומוניסטיים, אשר הטילו על תושביו משטר נוקשה של עבודה, בניית ביצורים וקיצוב במזון, שהיה מועט ודל. אולי מטעמים אידיאולוגיים ואולי כדי להסיר מעצמם מעמסה נוספת, הם גם דרשו מההורים להתיר להם לשלוח את ילדי הכפר לארצות הגוש המזרחי, בהבטיחם ששם לא יחסר להם דבר, יקבלו חינוך נאות ומזון בשפע. זה היה כבר למעלה מכוחותיה של אימו של ניקולאס גייג׳, שהיה אז בן 9. האם, אלני גאצויאניס, נוטלת על עצמה סיכון גדול ומבריחה בלילה את ילדיה מחוץ לכפר ומחוץ לשליטת הקומוניסטים, כדי שיוכלו מאוחר יותר לנסוע לארצות־הברית ולהצטרף שם לאביהם. מעשה זה שלה הוא בעיני הפרטיזנים השולטים בכפר יותר מבגידה. הם רואים בה אוייבת המשטר שביקשו להנהיג במקום, אוסרים אותה, מענים אותה קשות כדי להוציא מפיה הכהרה אם שיתפה פעולה עם אחרים, דנים אותה למוות לעיני בני הכפר השותקים מפחד או מאטימות ריגשית — ומוציאים אותה להורג. לפני מותה, מול כיתת היורים, נפלטת מפיה הזעקה: „ילדיי!״.

שלושים שנה מאוחר יותר נוטש ניקולאס גייג׳, שבינתיים גדל והיה לאיש באמריקה, את עבודתו ב„ניו־יורק טיימס״, וחוזר ליוון כדי לערוך חקירה פרטית על נסיבות מותה של אימו, שדמותה הקורנת ליוותה אותו כל חייו. יתירה מזו הוא רוצה גם להעניש את אלה שהביאו למותה. את תוצאות החקירה הזו הוא מגולל בספרו „אלני״, שהיה לרב־מכר בארצות־הברית, כאשר הופיע שם ב־1983. הוא מתאר את השתלשלות המאורעות, את כפר־הולדתו, אוכלוסייתו, אווירתו ומנהגיו, את מכונת־המלחמה, גם אם זו מלחמת־אזרחים, הדורסת בני־אדם, חיי־מסורת ועקרונות־מוסר. ובעיקר הוא מבקש לשחזר את דמותה של אימו, אלני, אותה הוא מציג כמופת של אימהות: לא עניינה בפוליטיקה, אלא אהבתה לילדיה. החלטתה הנחושה להציל את חייהם בכל מחיר, הדריכה את מעשיה. וכאשר הוא מגלה כיוון את מפקד הפרטיזנים לשעבר, קאטיס, שדן את אמו למוות, וברגע האחרון נמנע מלהורגו, בא ההסבר המסיים גם את הספר: „לו הרגתי את קאטיס הייתי משתחרר מהכאב שמילא את נפשי במשך שנים כה רבות. אבל ככל שרציתי בגמול ושילם, למדתי כי לא אוכל לעשות זאת. אהבתה של אמי, היצר הראשוני של חייה, עדיין מאגדת אותנו יחד, ולעתים קרובות היא אופפת אותי כישות מוחשית. השנאה שהייתי אוזר בנפשי כדי להרוג את קאטיס היתה מנתקת את הגשר המקשר בינינו והורסת אותו חלק בי הדומה ביותר לאלני״.

על־פי הספר „אלני״ צולם סרט בעל אותו שם, שהוקרן גם בארץ.

אלה אטלנטית בשמורת טל

צמחים בארץ

אבי שמידע, „מדריך פרחי־הבר בישראל״, הצמחייה הים־תיכונית,
צילום: דוד דרום
הוצאת כתר, 1986

מישהו קובל על מיעוט צמחייה בארץ? קל להפריך טענה כזו, אם יודעים כי מצויים בישראל 2371 מינים של צמחי־בר ומהם 1561 גדלים באיזור הים־תיכוני שלה. אם לוקחים בחשבון את שיטחה הקטן של הארץ, הרי שזהו עושר רב של מיני צמחים, לעומת המצב בתחום זה בארצות אחרות ובאיזורים אחרים.

זאת אנו למדים בין היתר מהמדריך החדש לצמחי־בר בישראל, אשר ראה אור לאחרונה. מחברו הוא ד״ר אבי שמידע, מרצה באוניברסיטה העברית בירושלים ומנהל פרוייקט רותם (מרכז המידע לצמחי ישראל), שחבריו נוטלים חלק בטיולים רבים על־פני הארץ בחיפוש אחר מיני צמחים. הצילומים הצבעוניים היפים המקשטים את הספר הם מעשה־ידיו של ד״ר דוד דרום, ביולוג ימי, צלם־טבע, מנהל המעבדה לצילום ולשירטוט מדעי באוניברסיטה העברית בירושלים.

מתוך המספר הרב של צמחי־בר אשר הוזכרנו, מתוארים כאן, בלוויית צילומים ומפת התפוצה בארץ, 276 צמחים, שהם מן הנפוצים והבולטים ביותר באיזור הים־תיכוני של ישראל. הם חולקו על־פי צבעם (תשע קבוצות־צבע) ועל־פי תקופות־פריחתם. ושמותיהם שונים ומשונים: צבעוני ההרים, מקור־חסידה גדול, ברוניקה סורית, לשון־פר סמורה, צלף קוצני, גזר החוף, חלבלוב מגובשש, תלתן ארגמני, סחלב פרפרני, ויסנוצה מחוספסת — ורבים אחרים.

בסופו של מדריך שימושי זה מובאים, לנוחיות הקורא, מפתח שמות עבריים ומפתח שמות לועזיים.

שירים לילדים

משה דור, „יום ועוד יום״,
איורים: עדית חלברג
הוצאת ספרית פועלים, 1986

דומה, שרק משורר יכול לכתוב שירים כמו אלה, המובאים בספר־הילדים החדש של משה דור, „יום ועוד יום״. ואין הכוונה לביטוי שעובדה זו מוצאת בבחירת הנושאים, בצורה השירית או במידת היכולת לשוב אל התחושות והמחשבות המלוות את עולם הילדות — אלא בעיקר לאווירה הפנימית של הדברים. לנימה הפיוטית 'המתגנבת' לא אחת לתיאורים של מראות ונופים ולקטעי־תמונות; אפשר אולי לומר, שלפחות בחלק מהשירים יש מעין ראייה לירית של ילד, המגלה את מראות־העולם, כפי שהם משתקפים בעיני המשורר המבוגר, שהיה פעם ילד. וזאת, גם כאשר נשמרת הפשטות החיצונית של תימאטיקה של ילדות, אם בכלל קיימת תימאטיקה כזו.

הנה ילד המתעורר לפנות בוקר, בעונה שעל הגבול בין קיץ וסתיו, ונוכח לפתע „שהקיץ מפליג בספינתו החמה לארץ הגשם שמעבר לים״; ובחוץ הוא שומע ציפור, אשר „החלה שרה על לילה שנסוג מפני יום״. הציפורים מתקשרות בקובץ לכדי נושא עם ואריאציות והן מעוררות את עניינו ואת אהבתו של הילד ומופיעות בשינויי־דמות בכמה שיריו: הזרזירים שחורי־הנוצה הבאים אלינו במהומה גדולה בסתיו, געגועיו ורצונו של ילד לעוף עם להקות הציפורים, המופיעות מעל גלי הים, לעבר ארצות־שבאגדה, הזוג הצנוע אדון וגברת דוכיפת, שאינם מאפשרים לילדים להביט בהם מקרוב, הכולבול השר בלא כל מעצורים ומסב עונג גדול לילד המאזין, שלדג העומד על חוט־חשמל, דווקא במקום שאין בו דגים. משה דור מפתח גם נושאים אחרים בדרכו של נושא המתפרש על־פני כמה שירים: ענן קטן וצחור כגדי המתנפח וגדל בצורה מאיימת — ומוריד כענק קודר גשם על הארץ, ענן בדמות סוס (עננסוס) הדוהר בשמים לעבר ירושלים, ענן אפור השר בעזרת הרוח על גשם וסער, על חושך ואור, ענן לבן השט על פני הים ומעורר שאלה על הסוד שהוא מסתיר: הכלבה החמורה ליזה, ליזה חופרת, מדוע ליזה שונאת חתולים...

מחלות, חולים ורופאים

ד״ר איזאדור רוזנפלד, „יועץ נוסף: האלטרנטיבות הרפואיות שלך,
מאנגלית: משה רוזן, עריכה מדעית של המהדורה העברית: ד״ר חיים גוטמן
הוצאת זמורה־ביתן, 1986

מחברו של ספר זה הוא רופא אמריקני, קרדיולוג, פרופסור קליני לרפואה במרכז הרפואי קורנל בניו־יורק וגם יועץ ל„מכון הלאומי לבריאות״ של ארצות־הברית. בספר הוא מבקש לענות לשאלה, המעסיקה חולים רבים בנסיבות הקשות של חוסר־בטחון וחוסר־בהירות לגבי מחלתם: האם להסתפק בקביעתו ובדעתו של הרופא שאליו פנו או לבקש חוות־דעת רפואית נוספת, כלומר לפנות גם לרופא אחר?

המחבר לא זו בלבד שאינו דוחה את האפשרות השנייה, אלא אף מעודד את החולה לעשות זאת, בהסבירו מדוע, מתי וכיצד לבקש יעוץ רפואי נוסף. הוא מביא מקרים רבים מהפרקטיקה העשירה שלו, שיש בהם לא רק כדי לתמוך בדעותיו שוודאי יידחו על־ידי חלק מהרופאים, כי אם גם לרענן את תוכנו של הספר, לחזק את החומר הקריא שבו. פרקים שלמים — גם אם קצרים — מוקדשים לשורת מחלות, היחס אליהן והטיפול בהן: בלוטת־התריס, סוכרת, קצרת, מחלות־עור, מחלות המועברות במגע מיני, מחלות הלב וכלי־הדם, מחלות מערכת העצבים, מחלות־נשים, מחלות דרכי־השתן, סרטן ועוד.

מ. אבי־שלמה

תיקון טעות

מסתו של חורחה לואיס בורחס על ברנארד שאו, שהופיעה כאן בשבוע שעבר, תורגמה ע״י ליאו קורי, ולא כפי שנדפס.

בשבע עיניים

„מאזנים״ חדש

סמי מיכאל מגיב על הוויכוח בין א.ב. יהושע לבין אנטון שמאס. גרשון שקד על התלבטויותיו של היסטוריון הספרות בת־ימינו.

פרק מן הרומן החדש של יהושע בר־יוסף, „לאחר הלווייה״, וכן מחזה של שלום עליכם – „העולם הבא״, המתפרסם לראשונה בעברית בתרגומו של אריה אהרוני, וצרור שירים של אנדריי ווזנסנסקי בתוספת מסה עליו.

בחלקת הפרוזה והשירה: נתן יונתן, מרדכי גלדמן, שלמה אביו, יעקב בוצ׳ן, שירלי קאופמן, נעים עריידי, חיים נגיד, עודד פלד, ישעיהו אוסטרידן ואחרים.

במדור השוואת תרגומי שירה – הפעם לשירו של פושקין „המצבה״.

הציונות כ„אופי״

(המשך מעמ' 15)

ההבדל בין מדיניות של סיפוח השטחים הכבושים לבין זו של נסיגה ופתרון מדיני לעם הפלסטיני נראה בעיני לוסטיק כקל־ערך, שכן במקרה של סיפוח ישמש קיומה של אוכלוסיה גדולה, נאמנה לאש״ף, צידוק למדיניות של יד קשה — במקרה של נסיגה יועבר „כל מנגנון המימשל הצבאי מהשטחים... ואפשר יהיה להשתמש בו בתוך ישראל... לדכא התנגדות ערבית״ (269). על דרך ההשוואה אפשר לומר שהשמאל והרדיקאלים הצרפתים תמכו בנסיגת צרפת מאלג׳יריה משום שלא ידעו מה הם מביאים על עצמם...

בטיפול המכניסטי של לוסטיק ניתן מקום מישני ביותר, אם בכלל, לתהליכים פוליטיים־כלכליים בהתפתחות ההיסטורית. הדברים אמורים בהיעדר התייחסות ליחסים שבין שתי הקבוצות הלאומיות בכלכלה הפוליטית המנדטורית, באפשרויות שהתפתחו, בקונפליקטים בין ובתוך הכוחות הפוליטיים ותנועות הלאומיות האלה עד המלחמה, החלוקה, הגלות הערבית והפיכת הרוב למיעוט, וכו׳. הטיפול באלה נחסך מן הקורא ואילו תהליכים פוליטיים פנימיים קיבלו, כפי שראינו, מעמד שולי של „סטיות״ מן התקן, כשהתקן עצמו, או מודל השליטה, מוסבר בסופו של דבר במונחים מיסטיים־למחצה, כמו „האופי הציוני״ של „מדינה יהודית״.

היות שלהצגת דברים מוטעית זו מצויים — בשל סיבות פוליטיות שונות — חסידים לא מועטים, מן הראוי להוסיף עוד כמה דברים.

הציונות היתה מיום שנולדה תנועה לאומית שחברו בה קבוצות, חוגים, זרמים עממיים, רדיקליים, פילנטרופיים ובעלי־ביתיים, מסורתיים־דתיים, משכילים, סוציאליסטיים וגם בעלי שאיפות מדיניות־מיליטריסטיות. הקבוצות והזרמים החברתיים התמודדו ביניהם על תפקידים ומנהיגות פוליטית, ואח״כ על היכולת לגייס מגשימים ולהביא לקצבי אמצעים ולשלוט בגורמי פיתוח והתיישבות. אחרי התפתחות די קצרה הלכו והתגבשו המאבקים והניגודים החברתיים בין המחנות, והעיקר בין הסוציאליסטיים לבין כל האחרים בכל תחומי־החיים

החברתי והתנועתי — בתעסוקה, בעלייה, בהתיישבות, בחינוך, ביחסי חוץ, ביחסי עדות, ביחס לדת, לבריאות וביחסים בין יהודים וערבים. התנועה הציונית־הסוציאליסטית, שהיתה הכוח הפוליטי השליט בחיי הישוב היהודי תחת שלטון המנדט, השקיעה הרבה בפיתוח אפשרויות־קיום לעצמה ולאחרים, בדרך שעיקרה היה אלטרנטיבה לנישול וניצול. האוריינטציה הרעיונית והפוליטית היתה מכוונת להכרה הדדית בין שני העמים, בלי שולטים ונשלטים (היהודים היו אז מיעוט). המסגרת מחייבת אותנו להסתפק כאן באמירה כללית שמטרתה להפנות תשומת ליבו של הקורא לכך, שהיו תקופות די ארוכות בהן נטה ה„אופי־הציוני״, בצורה בולטת למדי, למדיניות של שוויון בסטאטוס, בעוד „המנטאליות הערבית״ (מונח שמשתמש בו זוריק בספרו) התקוממה נגדה בכוח.

בעקבות הנצחון ב־1948 השתנו פני הדברים ברוב התחומים שינויים קיצוניים. העלייה היהודית ההמונית, התהוות הגולה הערבית והתחזקות ברכוש ערבי גדול מאד, וכן הסיוע הכספי־כלכלי מיהדות העולם ואח״כ בהסכמי הסיוע המערביים, היו בין הגורמים שהביאו את ממשלת ישראל לנצל את הנצחון הצבאי בדרך מוגדרת היטב. דרך זו הגנה על ההישג הצבאי כבסיס למדינת לאום יהודית ושללה את הלאומיות הפלסטינית. המדיניות הזאת קובעת גם כיום את מערכות חיינו, ואולי ביתר עוצמה בשל תהליך הצבירה של קרוב לארבעים שנה. אין ספק שיש מקום להערכות חדשות ושהשיקולים של היום מולידים התייחסויות רטרוספקטיביות חדשות. בכל אופן, לתלות את ההסבר ליחסי העמים במדינה ב„אופי־ציוני״, הוא לא מעשה הסברה אלא מעשה הסתרה.

התייחסות של לוסטיק לציונות כאל „תכונת אופי״, מעין פרדיספוזיציה פסיכו־פוליטית חסינה בפני שינויים, הביאה אותו להתייחס לתופעות של שינוי כאל „סטיות״, כתופעות שאין להן דבר עם פעולתם של בני־אנוש. מודל השליטה שלו מציג את כל ההתרחשויות כבלתי־נמנעות. אלפי פועלים, סטודנטים, אינטלקטואלים וכפריים ערביים מתייצבים באופוזיציה פעילה למדיניות השלטון ובהגנה על ענייניהם, ואין כל קושי לעמוד על פעולתם של גופים שונים (כמפלגות הפוליטיות, ראשי המועצות המקומיות הערביות, ועדי סטודנטים וכו׳). עצם קיומו של ה„תחום האזרחי״ (148), שבו אזרחים ערבים ויהודים יכולים, ולעיתים אף חייבים לפי חוק, לקבל שירותי חינוך, בריאות, ביטוח לאומי ושירותי רווחה אחרים, כולל תחיקה תעסוקתית (שעות, בטיחות, תנאים וכו׳) הוא תולדה היסטורית של מאבקים פוליטיים־מעמדיים. רבים מחוקי המיסוי, החלוקה והיחסים הליגאליים ב„תחום האזרחי״ (מונח ריק שנועד להוות קישוט מילולי למודל הזכור־לטוב) היו קשורים ביחסים והישגים מעמדיים שראשיתם בעליונותה הפוליטית של הציונות הסוציאליסטית בימי המנדט. ברור שהתקדמות — או הנסיגה בתחומים אלה — קשורה בראש וראשונה למערך הכוחות החברתיים ולמאבק הפוליטי, בו קשורים האוניברסליזאציה של זכויות ואפשרויות או, להבדיל, הפרדתם וכפיפתם למדיניות של אפליה לאומנית. אלפי צעירים ערבים ממשיכים בלימודים תיכוניים ואוניברסיטאיים, משפחות של פועלים וכפריים מסייעות בידם להמשיך ולא לנשור מוקדם מדי לשוק העבודה. במאמציהן ומאמציהם מסבסדות המשפחות את עליית ההשכלה. מה הם העושים והמעשים האלה? רק קורבנות של אפליה (או, בלשון המחבר, „הבידול״, „התלות״ וה„קואופטציה״)? — כלל וכלל לא, ובוודאי לא כל זמן שהם נאבקים בה.

ערביי ישראל שוב אינם רק פועלים בלתי־מקצועיים, כפריים נודדים המקבלים שכר ניצול עבור עבודה קשה. יש כאלה ויש רבים אחרים, מהם קבוצות מקצועיות המקבלות שכר דומה לזה של פועלים יהודים, ומהם קבלנים ונותני עבודה ואנשי מקצוע, וכו׳. לוסטיק פטור מלעסוק בכשלונות, ובהישגים שהצטברו במשך עשרות שנים בתחום הפרולטריזאציה הערבית (לפני ואחרי הקמת המדינה), לגביו זאת עדיין „מגמה״ המוגדרת לעיתים כחשיפה „לסגנונות החיים היהודיים המתירניים״ (191).

אודיע בקיצור נמרץ לשאלת משמעות הסיפוח או הנסיגה. לוסטיק מתייחס לאפשרויות המנוגדות האלה בשוויון נפש, אך ספק רב בעיני אם סיום השלטון הישראלי בגדה וברצועה יהיה כה חסר משמעות כפי שהוא מצטייר בעיני המחבר. כלום לא צריך להביא בחשבון את המאבק הפוליטי שחייב יהיה להתנהל כדי לשכנע את מדינת ישראל לסגת מהשטחים, וכדי להביא אותה ואת מדינות ערב השכנות להכרה במדינה פלסטינית שתקום בהם ומה קורה ליהודים ולערבים המשתתפים במאבק כזה — האם לא יתכן שינוי ב„אופי היסודי״ הציוני והפלסטיני? אין להעמיד כל אלה מחוץ לטווח האפשרי. מדוע צריך מחקר להוציא מכלל חשבון את האפשרות שאזרחים ערבים שווי זכויות ישירו בת״א את ההמנון הפלסטיני, הרי כיום מנגנים בה את ההמנון המצרי, ואפילו ההמנון הגרמני נשמע כאן...

ברור, שהציונות אינה התנועה הלאומית היחידה שהגיעה במהלך מאה השנים האחרונות ממאבק כנגד אפליה ועקירה להקמתה של מדינת־לאום, המפעילה בעצמה יד קשה של נישול ואפליה כלפי עם אחר. המאמץ של לוסטיק לעשות לציונות כעין סטיפוס ולהציגה כתנועה שה„אופי״ שלה חייב להביא לדיכוי של עם אחר, נראה לי כקלות־דעת. נכון שמבחינת הטיפול המחקרי הרדוקציה הזאת (והקרובה מאד למשוואה ציונות־גזענות) נוחה מאד, כי יחסים בתנועה חברתית־היסטורית מורכבת לא מתאימים בקלות להסבר באמצעות מודל קולוניאלי פשטני. ערביי ישראל נושלו ונשלטו: ועדיין הם מנושלים ונשלטים, כמוהם כציבורים לאומיים אחרים במקומות שונים ובאזורים אחרים בעולם, וכמוהם הם נאבקים יחד עם יהודים, ציונים ולא־ציונים, לשינוי פוליטי ומעמדי. רבים, אף אם לא הרוב (ואם לא תמיד, כי אז בין המלחמות או לפני בחירות — הגיעו לביטוי פוליטי ואין זו „סטייה״ כלל וכלל, אלא חלק מהמערך הפוליטי.

* רשימה זו היא קיצור של עבודה יותר ארוכה שהופיעה באנגלית ב־ISRAEL SOCIAL SCIENCE RESEARCH

קולנוע

דני ורט

המערב על־פי שפארד

„אהבה מטורפת״
קולנוע „אורלי״, תל־אביב

פנייתו של הבמאי רוברט אלטמן לעיבודי מחזות קמריים ונטישתו את הסרטים רחבי היריעה שהיו סימן ההיכר שלו, נעשתה לאחר סידרה של כישלונות מסחריים, שהאחרון בהם היה „פופאי״, ולאחר שלא ביים סרטים במשך זמן ממושך למדי. המלעיזים יטענו, שעיקר תרומתו של אלטמן לקולנוע היתה סיגנונית החל מ„מ.א.ש״ דרך סרטים כמו „הקלפן והיצאנית״, „שלום לנצח״, „נשוויל״ או „חתונה״.

מה שהיה לסגנונו המיוחד היו גודש של התרחשויות ודיאלוגים שהתחוללו בעת ובעונה אחת, שימוש מבריק באפשרויות של המסך הרחב וטכניקות הקלטה משוכללות. יטענו גם שהירידה שלו חלה כאשר מיצה את האפשרויות. יתכן שלא קיבל תסריטים טובים דיים. עובדה היא שהוא נכשל בסרט אחר סרט שחלקם כמו „קווינטט״ לא הוצגו בארץ כלל.

הפנייה אל מחזות קמריים, היתה הפיתרון ליצירת קולנוע דל תקציב. עד כה ביים אלטמן ברציפות ארבעה סרטים, כולם על־פי מחזות, שהאחרון בהם הסרט שלפנינו „אהבה מטורפת״. אומנם, גם סרט קודם „באפלו ביל״ היה עיבוד למחזה, אבל הוא נעשה ברוח ובסגנון „נשוויל״ ואין דמיון רב בינו לבין הנסיונות האלטמניים האחרונים.

התמקדותו של אלטמן בדרמות מעטות משתתפים השיבה אותו לנסיונות לאו דווקא מוצלחים בקריירה שלו, הסרטים „מראות״ ו„שלוש נשים״. בהם נחשף אלטמן ביומרנות מנופחת כשניסה ליצור ללא הצלחה קולנוע בנוסח אירופי אמנותי. מבין עיבודי המחזות האחרונים רק „סטרימרס״ הוצג בארץ. שני האחרים היו „ג׳ימי דין, ג׳ימי דין״, סרט בהשתתפות צוות שכולו נשים, ו„כבוד סודי״ סרט בהשתתפות שחקן אחד בלבד שגילם את יומו האחרון של הנשיא ניכסון בבית הלבן. „סטרימרס״, למרות גודש הבעיות שבו היה מרתק בהחלט ולו בגלל צוות שחקניו הצעירים שהפליאו במשחקם. לא כך, „אהבה מטורפת״.

זהו עיבוד קולנועי למחזהו של סם שפארד, שהועלה גם בארץ ללא הצלחה יתירה (עם ענת עצמון וארנון צדוק) תחת השם „מכור לאהבה״, שם מוצלח הרבה יותר וקרוב הרבה יותר למקור מהשם שהוענק לסרט בארץ. שפארד כתב את התסריט וגם ממלא את התפקיד הראשי (אחותו סנדרי רוג׳רס מלווה את הסרט בשירים בנוסח מוזיקת הקאנטרי). שפארד מגלם את דמותו של אדי, המגיע למוטל מבודד במרחביות ניו־מקסיקו במכונית הגוררת מאחוריה קרון ובו סוסי רכיבה. אדי הוא קאובוי מודרני עם סוסיו ועם רובהו שבתא הנהג. במוטל הוא מוצא את אהובתו מיי (קים באסינג׳ר, שנראתה לאחרונה בסרט „9 שבועות״) וגם איש זקן מוזר שיושב בין גרוטאות המוטלות בחצר (הארי דין סטנטון). בין אדי ומיי מתקיימת מערכת יחסים משונה, שקשה לעמוד על טיבה, אהבה־שנאה, חיבה־תיעוב, קירוב־ריחוק. על הקשרים הללו ניתן הסבר באמצעות סידרה של פלשבקים במחציתו השניה של הסרט. מסתבר בין היתר שאותו איש זקן אינו אלא אבי הגבר והאשה, מיחסים שניהל בעת ובעונה אחת עם שתי נשים. אל יחסי גילוי העריות של אדי ומיי מתלווים קטעים כמו־חלומיים של בני הזוג עם ילדה קטנה המגיעים למלון ואשה המכונה „רוכסית״ המבקשת לחסל את אדי ביריות אקדח. דמות נוספת בסרט, מחזר לא יוצלח של מיי (רנדי קווייד), נועד להיות רק משקיף ליחסים בינה לבין אחיה החורג.

הארי דין סטנטון ב„אהבה מטורפת״

ניתן לגלות בסרט הדים לסרטו הידוע של ג׳ון יוסטון „יוצאי הדופן״ שבו קלארק גייבל גילם את איש המערב המודרני ומרלין מונרו היתה האשה הבלונדינית שניסתה למנוע ממנו לצוד סוסי בר. אבל יותר מכל קשור הסרט לסרטו של וים ונדרס „פריס טקסס״ ולו בשל העובדה שגם סרטו של ונדרס נעשה על־פי תסריט של סם שפארד. סרטו של ונדרס היה אולי „קולנועי״ יותר, ואילו אלטמן נותר בתחומי המחזה המוסרט למרות שניסה „לפתוח״ את המחזה ביוצאו מתחומי החדר האחר שבו התרחש המחזה על הבמה.

אבל, הבעיות, כך נראה, נובעות מהאיכויות הרעיוניות הלא משכנעות של שפארד. כמו בסרטו של ונדרס גם כאן גבר מחפש אחר האשה של חייו וגם כאן אותה כמיהה אל המערב האמיתי, אל מרחבי הישימון, ואל מערכות יחסים אובססיביות. חיקוי לא מוצלח למה שמחזאים כטנסי ויליאמס היטיבו לעשות.

תערוכות

דורית קדר

שני הלכי־רוח

במוזיאון הארץ מוצגת תערוכה יפה של קרמיקה ארמנית מירושלים. לאוהבי הקרמיקה זאת תערוכת חובה וכדאי לרכוש את הקטלוג המתלווה, המבהיר את תולדות הקרמיקה הארמנית, החל מאיזניק וקוטהיה בטורקיה ועד לעשייה בירושלים עצמה.

השפעתו של העיצוב הטורקי ניכרת במוטיב הפרחים: החיות — מקורן פעמים במסורת האירנית ופעמים במסורת הארץ־ישראלית המקומית.

על אף המקורות השונים, אפשר להבחין בייחודיות ארמנית המשלבת את האורגאני והנטוראליסטי — פרחים, חיות — עם הארגאני והמופשט — צורות גיאומטריות, רגמים של קומפוזיציה החוזרים על עצמם. שני הלכי הרוח זוכים לטיפול הנע בין הדקוראטיבי ובין הפישוט־הנאיווי, סוג האמנות הוא קרדות עממית צבעונית, עליזה ומזוגגת. האינטרס באמנות מסורתית זו, היא ברובה פונקציונאלית, הוא רב דווקא למחשבת האמנות המודרנית. אולי כדאי לצטט מדבריה של הפסלת ברכה הפוורטי: „אין האמנית חשה בהבדל כלשהו בכוונה או בהלך־הרוח כאשר היא מציירת או מפסלת באופן ריאליסטי או כאשר היא יוצרת פסלים מופשטים. הכל נראה לה דומה — אותה שמחה, אותו צער, אותה עליצות בקו, בצורה ובצבע. אותה תחושה של היותה אבודה בחיפוש אחר משהו. אותה תחושה — בסופם של דברים. שתי דרכי העבודה זורמות אחת לתוך האחרת ללא מאמץ. שתי הדרכים מחזקות אחת את השניה על־ידי מתן חופש מוחלט, חופש המאפשר להשלים את המעגל. העבודה שנעשית בצורה ריאליסטית (מחקה את המציאות) ממלאה את הצורך שלנו לאהוב את החיים, את האנשים ואת האדמה. העבודה הנעשית בצורה מופשטת מחדרת את האישיות ואת החושים כך שבהתבוננות על החיים נמצאת השלמות או הכוונה הפנימית. הכוונה והשלמות הם מניע משמעותי המאפשר לחלקים ליפול במקומם ומאפשר לפרט להצביע על השלם״.

התערוכה במוזיאון על טבעיותה, על חוסר היומרה שבה ועל שייכותה דווקא לאמנות מסורתית מדי מדגימה ללא מאמץ את השילוב שבין העין הטבעית לעין המבנית והמאורגנת.

* * *

אם מבקרים בבית הקרמיקה כדאי גם בהזדמנות זאת לבקר בבית־הזכוכית שעבר שיפוץ. המוצגים ערוכים בחלונות הראווה ללא דחיסות, על רקע בצבע בנוגה, ולצידם הסברים של [illegible]

קרמיקה ארמנית, מוזיאון „הארץ״

החומר עצמו, על הצבעים, על העשייה הזכוכית למיניה ועל הרקע ההיסטורי.

כנראה שמוזיאון הארץ, בשיפוצים שהוא עורך, שם דגש רב על הצד הדידאקטי, והדברים באים לידי ביטוי אופטימאלי בבית נחושתן החדש. הבניין עוצב בהשראתו ובהדרכתו של המטלורג פרופסור בני רותנברג ועניינו במכרות הנחושת שבבקעת תמנע בערבה.

עיצוב הכניסה מחקה את צורת המכרה עצמה. הבהרות היסטוריות, תמונות נוף גדולות־מימדים, פריטים שנמצאו במכרות ופריטים הקשורים בנושא מוצגים בבהירות ומאפשרים קליטה ויזואלית וחשיבתית בעת ובעונה אחת.

המוזיאון עצמו, על גנו ועל השילוט המצויין, מתעתר כנראה [illegible]

הנושאים המוזיאוניים והספרות הענפה על תרבות האזור.

מנהל המוזיאון, רחבעם זאבי, זכה לפירסומים בעיתוננו שלפי דבריו העליבונו ופגעו בו. לפיכך, הוא החליט לנתק כל קשר עם העיתון. כל הבהרותינו שהמדור עוסק באמנות וכוונתו להעביר לקוראים מידע בתחום האמנות לא הצליחו לשכנעו לחזור בו מהחלטתו. כאנשי הרוח שאינם מתעסקים בטינות קטנות ובנקמות גדולות החלטנו להתעלם מיריבויות אישיות (שתעלמנה כמו כולנו ברבות הימים) ולעסוק בתחום של הנצח — המסר האמנותי. אנו נשתדל להתגבר על העדר שיתוף הפעולה של המוזיאון, מתוך הכרה ברורה שהמוזיאון על אוצרותיו אינו שייך לאדם אחד אלא לארץ כולה.

* * *

במדורנו תערוכות מיום ה־25.7.86 נפלה טעות מצערת: תחת יצירתו של אורי רייזמן נכתב שם אחר. אנו מתנצלים בפני האמן וקוראינו.

צוותא לתרבות מתקדמת

שישי 1.8 ב־21.30 – שרון ליפשיץ.
ב־24.00 – יהודית רביץ.
שבת 2.8 ב־21.00 – ערב צוותא ארצי – סיכום העונה (ערב סגור).
יום א׳ 3.8 יום ב׳ 4.8 ב־20.30 – „תקן״.
יום ג׳ 5.8 ב־16.30 – המדרשה למחשבה סוציאליסטית. – ד״ר מאיר פעיל: האם הגשמת הציונות מותנית בדרכה הסוציאליסטית?
יום ג׳ 5.8, יום ד׳ 6.8, יום ה׳ 7.8 ב־20.30 – „קידוש״.
יום ה׳ 7.8 ב־22.45 – באו בצוותא.

פאסודובלה
מאת יהושע סובול | בימוי: גדליה בסר
עם לאורה ריבלין, יוסי פולק
יום ו׳ 8.8 ב־21.30

„ילדי המדרגות״, סרטו של יגאל פארי, מוקרן כל ערב ב־20.00 בצוותא. תערוכת אמנסטי — „אנו יודעים שאתם חיים״.

בבתי הקולנוע

תל-אביב

אסתר
שובו של מקצוען
ר׳: 10
מוצ"ש: 9.40 ,7.30
חול: 9.40 ,7.30 ,5

אורלי
רכבת אל החופש
ר׳ 10
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,5

בית לסין
לא מאוחר לאהוב
ר׳: 23.15 ,14.30
חול: 23.15

בן יהודה
השגעון הגדול
ר׳: 12 ,10
מוצ"ש: 23.30 ,9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5

גת
הצבע ארגמן
יום ר׳: – 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,6.30
חול: 9.00 ,6.00 ,3.00

גורדון
בר 51
8.00, 10.00.

דקל
חכמים בלילה
בכורה ארצית
יום ו׳ – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 7.15 – 9.30

דרייב אין
מוצ"ש וחול:
08.00 נילס הולגרסן
10.00 קוברה
12.00 סרט סקס

הוד
הקרב על הוועד
ר׳: 12 ,10
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5

לימור חדש
מריץ אלמוני
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 7.30 – 9.30

פאר
רק בין חברים
יום ו׳ – 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

מוזיאון תל-אביב
מוצ"ש שואה
חלק ב׳ 18.00
חול שואה
חלק ב׳ 13.00
חלק א׳ 19.00

סינמה 1
המשימה האחרונה
ר׳: 10
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5

סינמה 2
אהבה מטורפת
ר׳ 10.00
מוצ"ש 9.30 ,7.30
חול 9.30 ,7.30 ,5

פאריס טל. 222282
כוורת
ר׳ 10. 12 + 12 בלילה
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול 9.30 ,7.15 ,4 ,2 ,12
טומי מוצ"ש 1.30 בלילה
שישי
* סרט מטונף – 14.30
* יול – 16.30

שבת
* הצילו את המציל – 11.00
* יפיפיית היום – 13.00
* מציצים – 15.00
* טומי – 17.00
* מונטי פייטון משהו שונה לגמרי – 23.30

חן 1
בי"ס לשוטרים מתחילים
ר׳: 12.10 ,10
מוצ"ש: 9.50 ,7.50
חול: 9.50 ,7.50 ,5.50
טרן בקדרת הקסמים
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א׳–ה׳: 4.30 ,2.30 ,11.00

חן 2
שיגעון של לילה
ר׳: 12.05 ,9.55
מוצ"ש: 9.50 ,7.40
חול: 9.50 ,7.45 ,5.50
מהדובים באהבה
שישי שבת 11.00 בבוקר
א׳–ה׳: 4.25 ,2.20 ,11.00

חן 3
סיפורה של אגנס
ר׳: 12.05 ,9.55
מוצ"ש: 9.50 ,7.40
חול: 9.50 ,7.40
טרן בקדרת הקסמים
חול: 6.00
קרטה קיד II
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א׳-ה׳: 5.00 ,3.00 ,11.00

חן 4
מרגלים שכאלה
ר׳: 12.10 ,9.55
מוצ"ש: 10.00 ,7.30
חול: 10.00 ,7.55 ,6.00
נטי גאן
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א׳–ה׳: 4.10 ,2.15 ,11.00

חן 5
חופשה מטורפת באירופה
יום ר׳ – 12.05 ,10.00
מוצ"ש: 9.50 ,7.50
חול: 9.50 ,7.50 ,5.00
דמבו הפיל המעופף
שישי שבת 11.00 בבוקר
א׳–ה׳: 4.15 ,2.20 ,11.00

שחף
זכרונות מאפריקה
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.15 ,5.45
חול: 9.15 ,5.45

תל-אביב
תקלה מופלאה
ר׳: 10; מוצ"ש 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5

תכלת
אהבה על הוולגה
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.00 ,4.30

צוותא
ילדי המדרגות
מוצ"ש וחול: 8.00

"צוותא" ראשון-לציון
ליל שבת 1.8.86 שעה 22.00 לשיר בצוותא עם: הזמרת אסנת וישינסקי.
ליל שבת, 8.8.86 שעה 22.00 יונתן גפן – על הפנים. מלווה בשני נגנים. הצגת בכורה.

מועדוני "צוותא" בפגרה

במוצאי שבת, 2.8.86 בשעה 21.00
יתקיים במועדון "צוותא" ת"א (רח׳ אבן גבירול 30)
ערב לסיום עונת הפעילות תשמ"ו
של מועדוני "צוותא" בכל הארץ
בתכנית: ברכות והופעת אמנים שהופיעו במועדונים בזמר, צליל ומשחק
הכניסה לפי הזמנות שניתן לקבלן אצל רכזי ובמרכז מועדוני צוותא.

חיפה

אורה
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.15 ,7.00 ,4.30
קוברה ו׳ 10.00

חן
קרטה קיד
מוצ"ש 7.30, חול 7.00 4.30
כחום הגוף
מוצ"ש 9.30, חול 9.30

עצמון
הקרב על הוועד
חול: 9.15 ,7.15 ,5.00
יום ו׳ 10.00

פאר
בי"ס לשוטרים מתקדמים
9.15 ,7.00 ,4.30

ארמון
שובו של מקצוען
9.30 ,7.15 ,4.30

קרן אור המחודש
יחסים אסורים
שבת: 9.15 ,7.15
חול: 9.15 ,7.00 ,4.30
שבת 2.8 23.30
מתח גבוה
חמישי 7.8 בשעה 23.30
מנהטן

רון
השגעון הגדול
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,7.00 ,4.00

אמפי׳
קוברה
מוצ"ש 9.15 ,7.00
חול 9.15 ,7.00 ,4.30

אורלי
פנדאנגו
9.30 ,7.30
דמבו הפיל המעופף
4.00 ,11.00

עכו

אודיטוריום עכו
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש 10.00 ,8.00
חול 9.30 ,7.30

הרצליה

היכל
השגעון הגדול
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5.00

מלון דניאל
יום ו׳ 1.8 בשעה 22.30
ערב שלמה גרוניך
שבת 2.8
זכרונות מאפריקה
שעות 18.00, 21.30

בת-ים

עצמאות
השגעון הגדול
מוצ"ש 9.30 ,7.30
חול 9.30 ,7.30 ,5

נתניה

שרון
תקלה מופלאה
מוצ"ש: 10 ,8
חול: 10 ,8 ,6
נילס הולגרסן ואווזי הבר
חול: 4.00 ,11.00

סטודיו
הקרב על הוועד
מוצ"ש וחול: 10.00 ,8.00
חול 10 ,8 ,6
חברי הדרקון אליוט
חול – 11.00

באר-שבע

חן
השגעון הגדול
יום ו׳: 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

ירושלים

אדיסון
קוברה
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30
הסיפור שאינו נגמר
חול: 11.00 בבוקר

אורגיל
שובו של מקצוען
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.15
היפהפיה והיחפן
חול: 6.00 ,4.00 ,10.30
שישי – 10.30

אורנע
בי"ס לשוטרים מתקדמים
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

בנייני האומה
נשיקת אשת העכביש
חול: 9.30

מיטשל
השגעון הגדול
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5.00

סמדר
כבודו של פריצי
מוצ"ש: 9.15
חול: 9.15 ,7.15

כפיר
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30
אגדות נילס הולגרסן
חול: 11.00 בבוקר

הבירה
מסע עסקים של אבא
מוצ"ש 9.30, חול: 9.30 ,7.00
קוני למל בקהיר
חול: 10.30 ,4.30
חשבון סופי
חמישי ומוצ"ש: 24.00

בית אגרון
שישי
14.00: מלון ניו המפשיר
16.00: הפלישה להוליווד 1941
שבת
19.45: טיסה נעימה
21.30: אפוקליפסה עכשיו
24.00: 48 שעות

רמת-גן

אואזיס
הצבע ארגמן
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.00 ,6.00
חול: 9.30 ,6.00

ארמון
בי"ס לשוטרים מתקדמים
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.40 ,7.30
חול: 9.40 ,7.30 ,5.00

לילי
תקלה מופלאה
9.30 ,7.15 ,5.00

רב גן 1
שגעון של לילה
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.50 ,7.30
חול: 9.50 ,7.30
דמבו הפיל המעופף
שבת – 12.30
שישי שבת 11.00
א׳–ה׳: 5.10 ,3.00 ,11.00

רב גן 2
חופשה מטורפת באירופה
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.50 ,7.30
חול: 9.50 ,7.30
מהדובים באהבה
שישי 11.00 , שבת 11, 12.30
חול: 5.00 ,3.00 ,11.00

רב גן 3
הסיפור האמיתי
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.50 ,7.20
חול: 9.50 ,7.20
קרטה קיד II
שישי שבת 11.00 בבוקר
שבת – 12.30
א׳–ה׳: 5.10 ,3.00 ,11.00

רב גן 4
סיפורה של אגנס
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.50
חול: 9.50
קרטה קיד
חול 7.20
טרן בקדרת הקסמים
שישי 11.00; שבת 11, 12.35
א׳–ה׳: 5.15 ,3.00 ,11.00

חולון

ארמון
קרטה קיד
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5
דיון
מוצ"ש: 23.30
טרזן
חמישי: 23.30

סבוי
השגעון הגדול
ר׳: 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,5.00

מגדל
בי"ס לשוטרים מתקדמים
יום ו׳: 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30
נאטי גאן
חול: 5.00

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
רגטיים
מוצ"ש א. ב. ג׳: 9.30 ,7.30

מועדון קולנוע לנוער
א. ב׳. ג׳: 11.30 ,4.30
סוניה האדומה

ראה בחותם
תוכניות רדיו וטלויזיה

תיאטרוני ישראל
מחר, מוצ"ש, 2.8
התיאטרון הקאמרי
יאקוש ופופצ׳ה
אחרונות 20.30
תיאטרון הבימה
השקיעה – 21.00

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי-מרקחת

שישי
בת-ים: מור — חבצלת רייק 20.
חולון: אסותא — טרומפלדור 4.
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, רח׳ המ"ג 28.
נתניה: הדסה — הרצל 24.
פתח-תקוה: פישביין — חפץ חיים 6.
רמת-גן: רמה — ז׳בוטינסקי 66.
תל-אביב: זינה — אצ"ל 52, שכ׳ התקוה. שרון-דב — האופר 3.
חיפה: הנשיא — שד׳ הנשיא 33.
רחובות: הכללית — בני משה.

שבת
בת-ים: עצמאות — בלפור 75.
חולון: המרכז — כיכר ויצמן.
ירושלים: הר חוצבים (שבת); קופ"ח — מרפאת רוממה, רח׳ המ"ג 28 (מוצ"ש)
נתניה: פורת — פ"ת 76.
פתח-תקוה: מינפרם — שפרינצק 20.
רמת-גן: גרמוזה — ביאליק 50.
תל-אביב: זיוה — אצ"ל 52, שכ׳ התקוה (שבת ומוצ"ש). שרון-דב — האופר 3 (שבת ומוצ"ש).
חיפה: הדס — הרב 53.
רחובות: כללית — בני משה.

תורנות בתי-חולים

תל-אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל-השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח-תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל-אביב – בימים ב׳, ד׳, ו׳ – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל-אביב – בימים א׳, ג׳, ה׳ שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ – ילדים, פנימית.
ביקור חולים – א.א.ג.
הדסה ה"צ – נשים.
שערי צדק – כירורגיה, אורטופדיה, עיניים.
שבת
שערי צדק – ילדים, נשים, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים.
ביקור חולים – א.א.ג., פנימית.

"יד ביד" – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ת"א – (24 שעות) 226027
חיפה – (11.00-20.00) 04-229488
נהריה – (11.00-20.00) 04-920014
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב׳ ו־ה׳ – טל. 222732.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים [illegible]
[illegible]
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה [illegible]
מרכז סיוע לנפגעות אונס [illegible]
עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל׳ [illegible]
ער"ן תל-אביב — טל׳ [illegible]
ער"ן חיפה — טל׳ [illegible]
ער"ן באר-שבע — טל׳ [illegible]
ער"ן נתניה — טל׳ [illegible]

מד"א

[illegible]

משטרה

ירושלים, תל-אביב, חיפה, רמת-גן, בני-ברק, חולון, פתח-תקוה – טל׳ 100. באר-שבע, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לבני-ברק וחיפה:
בימים א׳-ה׳: 16.00
בימי ו׳ וערבי חג 11.30
מחיפה לבני-ברק וירושלים
א׳-ו׳: 7.00
מתל-אביב לחיפה:
בימים א׳-ה׳: 6.00, 7.00, 8.00, 8.16, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו׳ וערבי חג 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00.
מתל-אביב לנהריה:
בימים א׳-ה׳: 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו׳ וערבי חג 6.00, 8.00, 12.00.
מחיפה, בת-גלים, לתל-אביב:
בימים א׳-ה׳: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, [illegible]

אביטן, לסרי ויעקב כהן ברשימת ההעברות

הפועל ת"א: 40 שחקנים ברשימה

אלי מילר, מחזיק תיק הפועל במועצת פועלי ת"א הבהיר אתמול כי מחירי המנויים לעונת המשחקים הקרובה הוגדלו בכ־300 אחוז ויהיו 425 שקלים (שער 1). זאת מאחר שקבוצת הפועל ת"א תיהנה בכ־40 אחוז בלבד ממחיר המנוי, והיתר: 40 אחוז — מכבי תל-אביב; 10 אחוז — משרד הכרטיס וכ־10 אחוז — חברת מ.ת.ס.

עם זאת, לפי תביעת חבר הנהלת הקבוצה, אברהם מורחי, יתקיים ביום שני דיון במחירי המנויים לעונת המשחקים הקרובה.

● כדורגל

קבוצת הפועל תל-אביב רשמה אתמול שיא חדש, כאשר הציבה ברשימת ההעברות לא פחות מאשר 40 כדורגלנים, חלקם שחקנים שלא היו פעילים בשנים האחרונות וחלק אחר שחקנים ששבו לקבוצה לאחר השאלה באגודות אחרות.

בולטים ברשימת ההעברות שחקני ההרכב הראשון של הקבוצה בעונה האחרונה, ביניהם יעקב כהן, גבי לסרי ושלום אביטן.

שחקנים נוספים שחזרו להפועל תל-אביב לאחר השאלה בקבוצות אחרות והוצבו ברשימת ההעברות הם: שבתאי יחבס, ששב ממכבי יפו; מאיר בלושטיין, שחזר מהפועל רמת-גן ומשה מרקוביץ׳ מהפועל בת-ים.

קרוב לודאי ששחקנים נוספים מהפועל ת"א יצורפו בימים הקרובים לרשימה ארוכה זו, שכן עם רכישתו של השוער גיורא אנטמן מהפועל חיפה יוצב גם השוער הצעיר יום-טוב טליאס ברשימת ההעברות, ונראה שגם השוער אריה אלטר, אשר המאמן דוד שוייצר אינו חפץ בו, יוכנס לרשימה.

● שייט

אברהם במקום ה־8

הגולש גד אברהם סיים אתמול במקום ה־8 בזינוק העשירי ב"טור־דה־פראנס" בשייט, שנערך ליד מונפלייה בדרום צרפת.

אברהם מדורג אחרי עשרה זינוקים במקום ה־11. עד כה עבר 260 ק"מ.

אמיר ערד סיים במקום ה־20; ערן ענבר — 36; עמית ענבר — 40 ובגלשנים כבדים סיים עופר בוצר במקום ה־11 (39 כללי).

אנטמן — סופית להפועל ת"א

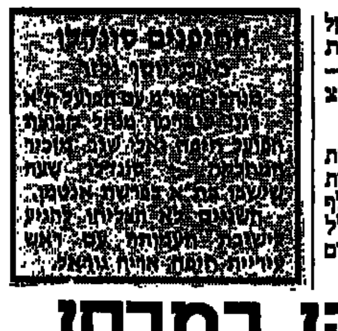

גיורא אנטמן, שוער הפועל חיפה, ישחק בשנתיים הקרובות בקבוצת הפועל תל-אביב — הסכם על־כך נחתם אתמול אחה"צ בין ראשי שתי האגודות.

העברתו של אנטמן היא סופית וחתומה על־ידי שני הצדדים. עלות העברתו של אנטמן היא כ־50 אלף דולאר לשתי העונות, לא כולל תשלום שכרו של השוער בשנתיים הקרובות.

אבי כהן במבחן מחר נגד טוטנהאם

מאת מרדכי חביב

קפטן הנבחרת הלאומית ומכבי ת"א בכדורגל, אבי כהן, ילבש מחר את מדי קבוצת גלזגו־ריינג׳רס הסקוטית, במשחק מול קבוצת טוטנהאם האנגלית. יהיה זה המבחן האחרון של אבי כהן, והחשוב ביותר, שלאחריו יקבע מעמדו.

בשלוש נטל אבי כהן חלק במשחק אימון נגד קבוצה מהליגה הסקוטית, בו ניצחה ריינג׳רס — 1:2. אבי כהן שיחק לאורך כל 90 הדקות, לדבריו, לשביעות רצונו של המנהל גראהם סונס.

אתמול, בשיחה טלפונית ל"על המשמר", סיפר אבי כהן: "החתמתו של טרי בוצ׳ר איננה מפחיתה כלל מסיכויי. להיפך, סונס רוצה לראות את שנינו במרכז ההגנה. אני חושב ששנינו נהיה מחסום בלתי עביר. אין לי שום בעיות התאקלמות. בכלות הכל, כבר הייתי תקופה ארוכה הרחק מהחברים, במזג אויר חורפי קשה והסתדרתי. אני אופטימי מאוד".

למעשה נותרה בעייה אחת לביצוע של אבי כהן לריינג׳רס והיא הבעייה הכספית. במכבי ת"א מתעקשים שלא לרדת מסכום של 120 אלף הדולארים, ואילו הקבוצה הסקוטית מוכנה לתת 80 אלף דולאר.

בתשובה לשאלה, מתי יחזור לישראל, השיב אבי כהן: "ישנן שתי אפשרויות: או שכבר בשבוע הבא אהיה באימוני מכבי ת"א, או שלא אחזור ורעייתי תסדיר את העניינים ותצטרף אלי עם שני ילדי".

נסתיימו תחרויות אליפות העולם בסופיה

קובה ניצחה 1:7 וישראל דורגה תשיעית

● סיף

שרות "על המשמר"

נבחרת הגברים של ישראל בסיוף, רומח, דורגה במקום התשיעי באליפות העולם שנסתיימה אור לאתמול בבירת בולגריה, סופיה. באליפות נטלו חלק 42 מדינות. ישראל הקדימה את סין (10) וארה"ב (18־16).

ישראל נוצחה בבית הגמר ע"י קובה — 1:7. התחרויות בשלב זה היו בשיטת המפסיד יוצא.

בבית המוקדם שובצה ישראל עם נבחרות ברית־המועצות, אוסטרליה ופורטוגל. הישראלים הביסו את פורטוגל — 0:9; ניצחו את אוסטרליה — 4:9 ונוצחו ע"י ברית־המועצות — 9:6.

בתחרויות היחידים ברומח דורג יצחק חתואל במקום ה־19 (מתוך 284 משתתפים, מהם עלו 36 לחצי הגמר) ואילו אודי כרמי דורג במקום ה־72. שאר הישראלים — שלומי איל, ניסן בלאנק וגרגורי גרוס — לא דורגו.

לידיה חתואל דורגה במקום ה־22 בין הנשים.

סווירי יבדוק עם קליין מינויו יו"ר איגוד השופטים

מאת אשר גולדשלגר

שאול סווירי, יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל, יפגש הבוקר עם השופט הבין־לאומי לשעבר, אברהם קליין, כדי לבדוק את מינויו לתפקיד יו"ר איגוד שופטי הכדורגל, כבר בישיבת מזכירות ההתאחדות ביום שני הקרוב.

סווירי רוצה במינויו של קליין לתפקיד, בעיקר בגלל העבר העשיר שלו.

בפגישה בין השניים יטול חלק גם עזריאל מילצן, מ"מ יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל, שגם הוא מצדד במינויו של קליין, לאחר שמועמדותו של נפתלי איתן ירדה מהפרק.

עם זאת נודע כי כמה מחברי הנהלת ההתאחדות לכדורגל אינם שלמים עם המינוי המוצע לאברהם קליין ויביעו את התנגדותם ליו"ר סווירי ולמ"מ מילצן, אולם נראה שהשניים יצליחו להעביר את מינויו של קליין כיו"ר, במקומו של דני שפירא הפורש, ללא כל בעיות מיוחדות.

יואב קדמן על כוונת הגליל-העליון

מאת יצחק ויסהוף

יואב קדמן, בעבר שחקן מכבי תל-אביב ששהה בשנה שעברה בארה"ב, נמצא על כוונת הפועל הגליל-העליון.

הגליל-העליון רוצה את קדמן לתפקיד שחקן־חוץ, וגם כעוזר לרכז שמואל זיסמן.

קבוצתו של קדמן, מכבי ת"א, אינה מוכנה להעניק לו בשלב זה שחרור.

הכדורסלן עצמו לא התנגד לרעיון שישחק בגליל-העליון.

תחרויות מאסטרס לזוגות ותיקים

בטניס יפתחו היום תחרויות המאסטרס לזוגות ותיקים. [illegible] משחקי הגמר ייערכו מחר ב־4.

במשחק השלמה אתמול ניצחו בגילאי 35: מיקי רחב ומיכה רוזנטל את אורי דגן ומשה וינריך — [illegible]

שפר אינו מאמין בהצלחת ישראלים באירופה:

היסודות לקויים והמנטליות אינה מתאימה

מאת יצחק ויסהוף

עמנואל שפר, יו"ר ארגון מאמני הכדורגל, ובעבר מאמן נבחרת ישראל, אינו מאמין בנסיונות של שחקנים ישראלים להיקלט בקבוצות ביבשת אירופה.

"קשה לשנות את המנטליות של השחקנים הישראלים. יסודות שחקנים אלה לקויים. המאמנים בקבוצות האירופיות לא יוכלו לשנות אותם. במרכן השחקנים שלנו לא מתאימים מנטלית לשחק באירופה מלבד מיחידי סגולה" — כך עמנואל שפר.

שפר אמר עוד כי אם שחקנים ישראלים רוצים להצליח בחו"ל עליהם לבחור קבוצות בשווייץ או באוסטריה, שם הדרישות מהם יהיו פחותות, ורק לאחר שנתיים־שלוש לחפש קבוצה הנמצאת בצמרת הכדורגל האירופי במערב־גרמניה, צרפת, בלגיה ואנגליה.

"בוא נדבר בעוד חודש־חודשיים, ואז נראה כמה שחקנים ישארו באירופה" — הוסיף שפר.

שפר, הנחשב לחסיד שיתוף שחקנים זרים בכדורגל הישראלי, אינו מבין את מרכז הפועל, המתנגד נחרצות לשיתוף זרים. "בכל מדינה בעולם, ואפילו במדינות מזרח־אירופה, מאפשרים לשחקנים זרים לבוא ולשחק שם. אני מוכן לשבת עם כל מתנגד, ותוך מספר דקות להוכיח לו כי שיתוף זרים יתרום לקידום הכדורגל הישראלי ויחזק כפי שתרם לכדורסל. גם מבחינה כספית לא יהיה נטל גדול כיוון שרוב הזרים שיבואו לארץ לא יעלו יותר ממשכורות הכוכבים הישראליים".

רשות הספורט בודקת שחרור שחקני מכבי חיפה

● כדורסל

מאת כתב "על המשמר"

רשות הספורט בודקת כיצד שוחררו חיילים מבין כדורסלני מכבי חיפה לנסיעה לארה"ב, שלא באמצעותה.

תחילה נעשתה פנייה לרשות הספורט לסייע לשחרר את הכדורסלנים, אולם לאחר־מכן הופתעו אנשי הרשות כששמעו שהשחקנים יצאו בלי שהם יהיו מעורבים בכך.

כל שחרור ספורטאים מצה"ל לנסיעה לחוץ־לארץ מבוצעת דרך רשות הספורט.

אליפות הדגיגים היום ומחר בווינגייט

אליפות ישראל בגילאי 11־12 בשחייה תיערך היום ומחר במכון וינגייט.

הגיע הלבן של מכבי חיפה

הכדורסלן הזר הלבן של מכבי חיפה, מייק קלארק, נחת אמש בישראל וכבר שוכן בדירתו בכרמל — מוסר יוסף גלזר, כתבנו בחיפה.

קלארק, בן ה־27, גובהו 2.04 מ׳, שיחק לפני ארבע שנים בקבוצה האיטלקית נאפולי, שם הוחלף ע"י לי ג׳ונסון. כן שיחק בשווייץ ובשתי קבוצות מקצועניות — ואשינגטון בולטס ואינדיאנה. בעונה האחרונה הופיע בליגה החצי־מקצוענית בארה"ב, וצד את עינו של המאמן פנחס גרשון.

ביום שלישי עומד להגיע גם כדורסלן החיזוק השני של מכבי חיפה, ג׳ון פלאוארס, שחום־העור.

כדורידני ישראל ישחקו מחר בגרמניה

● כדוריד

מאת יוסף חכם

נבחרת הכדוריד של ישראל יצאה אתמול למחנה־אימונים בן עשרה ימים בגרמניה ובצ׳כוסלובקיה.

וזאת בשלב האחרון לקראת ההכנות למשחקי אליפות העולם, דרגה ג׳, שייערכו בארץ.

השחקנים שייצאו הכוכר הם: ● שוערים: ישראל פלטה, יוסי סמט וגיא מירום. ● שחקני־שדה: יואב דרוקר, אמיר גרא, זיו קושניר, רז סומך, גדעון פרוכטר, יורם זלינגר, עדי כנען, אליעזר ורד, איזי רפאלי, דורון דיין, דורון אלינב, מירום רובינשטיין וירון כלדר.

המאמן הוא איגור ביאליק, מנהל הנבחרת — שלמה פונר. בראש המשלחת יו"ר איגוד הכדוריד, יורם אוברקוביץ׳.

נבחרת ישראל תקיים את משחקה הראשון במוצאי־שבת בגרמניה.

וינדנפלד — במקום ה־52

הנער רביב וינדנפלד העפיל למקום ה־52 בעולם בדירוג לטניסאי נוער כשלו 110 נקודות. בועז מרנשטיין עלה למקום ה־58 ולו 80 נקודות. וינדנפלד זכה בנקודות רבות על חשבון באליפות ומבלדון לנוער ובתחרויות הבין־לאומיות לנוער בארץ.

בראש הדירוג לנוער נמצא הארגנטיני גילרמו פרז־רולדן עם 505 נקודות, לפני השבדי [illegible] — 460 נקודות.

● אתלטיקה

עופר גרשון קבע שיא נוער

מאת אריה גיטליס

עופר גרשון, בן ה־18 וחצי מהפועל באר-שבע, קבע שיא ישראלי לנוער בזריקת דיסקוס — 55.84 מ׳. השיא הקודם היה שלו — 54.82 מ׳.

גרשון שובר את השיא בהדיפת כדור-ברזל — 12.53 מ׳.

שלמה אולאר מהפועל עמק-חפר ניצח בריצת 1000 מ׳ — 2:23.6 דקה, לפני [illegible] — 2:23.8, ודורון זיגמן מהפועל עמק־חפר — 2:25.0 דק׳.

דרום קוריאה — אינדונזיה 0:4

במשחק האחרון בבית המוקדם [illegible] קוריאה את אינדונזיה — 0:4. [illegible]

קו פרש — קראם ניצח עליונות לקנדה בשחייה

מנצח קראם

הרץ האנגלי סטיב קראם ניצח בריצת 800 מטר באדינבורו במשחקי חבר העמים הבריטי. כשקבע את הזמן המהיר ביותר השנה — 1:43.22 דקה.

יריבו המושבע, בן־ארצו סבסטיאן קו, שאמור היה להיאבק עמו על הבכורה, נאלץ לוותר ברגע האחרון, בגלל חום גבוה, שפוקד אותו זה כמה ימים. קו פרש גם מריצת 1500 מטר. בה ינסה קראם לזכות מחר בתואר נוסף. קראם נטל את הבכורה בריצה זו באליפות העולם בהלסינקי.

שני הגיע למטרה הסקוטי תום מקין, בזמן של — 1:44.80 דק׳, לפני האנגלי פיטר אליוט, שהחליף את קו — 1:45.42 דקה.

אליוט פרץ וסיים ראשון את 400 המטרים בזמן של 51.03 שניות; אחריו דלק קראם, אולם כשנותרו 300 מטר היה זה קראם שעבר את אליוט, וחתר ראשון את קו המטרה.

תחרויות השחייה נסתיימו. קנדה נטלה 15 מדליות זהב, מתוך 32 בבריכה, בעוד שאוסטרליה צברה 13 מדליות־זהב.

ביום האחרון לתחרויות בבריכה, נטל הקנדי ממוצא צ׳כי, אלכס באומן, בן ה־22, שתי מדליות־זהב נוספות. הוא ניצח ב־200 מטר מעורב בזמן של שיא חבר העמים — 2:01.80 דקות, ואחר־כך קפץ אחרון במשחה־שליחים מעורב, 4×100 מטר, וסייע לקנדה לזכות בבכורה, בזמן של שיא משחקים — 3:44.0 דקות.

אוסטרליה ניצחה ב־1500 מטר על־ידי די ג׳ייסון פלומר, בזמן שיא משחקים — 15:12.62 דקות.

בת ארצה, רונה מק־ג׳ניס, ניצחה ב־200 מטר פרפר — 2:11.97 דקות.

האוסטרלי קרייג רוג׳רסון זכה בקפיצות ממגדל, כשצבר 600.87 נקודות.

הניו־זילנדי גרג ילוביץ׳ זכה בזהב באדינבורו בירי באקדח — הרטייה על עינו מהווה עבורו קמע

אובט ניצח ב־5000 מטר

הרץ האנגלי סטיב אובט ניצח אמש בריצת 5000 מטר באדינבורו בזמן מעולה של — 13:24.11 דקות. אובט, שנטל מדליית־זהב אולימפית במוסקבה ב־800 מטר, והחזיק בשיא העולמי ב־1500 מטר, החליט להסב את ריצתו למרחק ארוך יותר.

מדליית־זהב נוספת לאנגליה העניקה האלופה האולימפית בכידון טסה סנדרסון — 69.80 מטר — הישג טוב יותר מאשר בלוס־אנג׳לס.

האוסטרלי גרי הוני, שני בלוס־אנג׳לס, ניצח בקפיצה לרוחק — 8.08 מטר.

במשחקי הנכים בסטוק-מנדוויל:

רובין קבעה שיא עולמי וזכתה בשתי מדליות-זהב

שניים ממשלחת איראן שגורשה — ערקו

מאת אברהם תשובה

האתלטית הישראלית צפורה רובין זכתה אתמול בשתי מדליות־זהב ראשונות בתחרויות הבין־לאומיות לספורט נכים הנערכות בסטוק־מנדוויל. רובין קבעה שיא עולמי חדש בהדיפת כדור־ברזל למרחק 7.61 מטר, וזרקה דיסקוס — 19.03 מטר.

במשחקי הכדורסל לנשים ניצחה ישראל את אנגליה — 16:57, במשחק חד־צדדי, שבו הוליכה ישראל במחצית — 6:31. אסתר טורי הירבתה לקלוע לישראל — 12 נקודות.

במשחקון הרביעי בטורניר הפסידו נשות ישראל לארה"ב — 35:33. נבחרת ארה"ב גילתה יתרון במחצית הראשונה כשהוליכה 12:17. בדקה ה־34 השוותה ישראל ל־25:25, ומאותה דקה עבר היתרון מקבוצה לקבוצה, עד לנצחון בן סל של ארה"ב. הירבו לקלוע לישראל: סעיר 10, ורובין 9.

המשחק הבא של ישראל ייערך נגד יפאן. נצחון יאפשר לישראליות להעפיל לגמר.

נבחרת הגברים של ישראל נוצחה ע"י ספרד — 67:41, לאחר 39:21 במחצית. הספרדים ניצלו היטב את ההרכב הצעיר וחסר הנסיון של הנבחרת הישראלית. הירבו לקלוע לישראל: אהרוני 18 וכהן 16.

אם תצליח ישראל לנצח במשחק הבא את אנגליה, תעלה למשחק חצי־הגמר, נגד ארה"ב, המנצחת ראשונה בבית השני.

השופט הישראלי, עודד שנטוף, שליח ההתאחדות הבין־לאומית לכדורסל, שפט הסבב במשחק בין ארה"ב ומצרים.

המשלחת האיראנית [illegible] שגורשה מהמשחקים, אך בדרכה הביתה הצליחו שניים מספורטאיה לערוק לתחנת המשטרה המקומית באלסברי.

קובה חוזרת לדיוויס

קובה חוזרת למשחקי גביע דיוויס בטניס, לאחר היעדרות של 27 שנים. קובה, שהשתתפה במשחקים באיזור אמריקה מ־1924 עד 1959, תחדש את הופעותיה ב־1987.

שישה נכים לתחרויות בגטבורג

מספר־שיא של 1213 ספורטאים נכים מ־32 מדינות ישתתפו בתחרויות אליפות העולם לנכים קטועי־גפיים, עוורים ומשותקים, שיחלו ביום ראשון בגטבורג שבשבדיה.

בין המדינות שיטלו חלק בתחרויות תהיה גם נבחרת ברית־המועצות שתשתתף לראשונה במשחקי הספורט לנכים. כן ישתתפו נבחרות מקובה, הונגריה, ירדן, מרוקו, תוניסיה ועוד.

במהלך התחרויות בשוודיה יבחרו שמונה מהשחיינים הבולטים ביותר מבין הנכים שיוזמנו להשתתף בתחרויות אליפות העולם לבריאים שייערכו בחודש אוגוסט במדריד.

אחד המועמדים הוא השחיין הישראלי רוני בולוטין, המחזיק בשיא העולמי ב־50 מטר פרפר. בסך־הכל ייצגו את ישראל במשחקי גטבורג שישה ספורטאים: [illegible]

לא יהיו הקלות במתן היתרי עלייה

ראשי הקרמלין הכריזו על הקמת ועדה לזכויות האדם

הוועדה תורכב מפועלים, אינטלקטואלים ועתונאים ותחל לפעול בסתיו

מוסקבה — ראשי הקרמלין הודיעו שלשום על הקמת וועדה לזכויות האדם ובעיות הומי־ניטריות, אך ציינו כי אין בכוונתם להגדיל את מספר רשיונות ההגירה ליהודים הן לישראל והן למערב.

במסיבת עתונאים לציון מלאת 11 שנים לחתימת הסכמי הלסינקי, הם א... תתרכז בריווח לאורח ה... על זכויותיו.

הוועדה תהיה מורכבת מ־25 עד 30 אינטלקטואלים, פועלים ועתו־נאים. היא תתחיל בפעולתה בסתיו הקרוב.

בתשובה לשאלה אם הוועדה תטפל גם בבעיות של הגירה יהודית מברית־המועצות ואיחוד בני מש־פחות, נאמר כי אין למימשל הסובייטי כל ענין לקיים באורח מלאכותי את הרמה הגבוה של הגירה שהיתה נהוגה בשנות ה־70. התהליך הואט משום שמספר גדול של משפחות התאחדו־מחדש. וגם בגלל בעיות כמו המצב במזרח התיכון, הוא אמר.

איש משרד החוץ הסובייטי יורי גרמיצ'ייק אמר, שאין להתייחס ליהודים ביחס שונה מזה שזוכים לו יתר האזרחים הסובייטים. הוא אמר, כי ההגבלות על הגירת אזרחים ששרתו בכוחות המזוינים ולמדו סודות מדינה, נוגעת לכל האזרחים. (ע"צ, עתי"ם)

ישראלי זמם למלט סוחרי סמים מכלא בריטי במסוק

פילדלפיה. — תוכנית פנטסטית התובקת שתי יבשות, אשר במסגרתה זמם ישראלי העובד בארה"ב להנחית מסוק בחצר בית כלא בריטי, כדי למלט משם שלושה סוחרי חשיש ישראלים — סוכלה על־ידי תבולשת הפדראלית האמריקנית (פ. בי. איי.), עם מעצרו של האיש.

העצור הוא אברהם אהרונוביץ, בן 31, העובד כמנהל מסעדה בפילדלפיה. הוא נלכד ע"י אנשי הפ.בי.איי. לאחר ששני טייסים של חברת שכר דיווחו לשלטונות על הזמנת טיסה לנוריץ' באנגליה, תמורת שכר של 35 אלף דולר.

דוברת משרד התביעה הכללית בפילדלפיה מסרה, כי אהרונוביץ סיפר לאחד משני הטייסים כי הוא סוכן ביון ישראלי לשעבר, אשר השתתף במבצע אנטבה בשנת 1976.

השלטונות בפילדלפיה מסרו, כי אהרונוביץ התקשר בשבוע שעבר בנפרד עם שני הטייסים ואמר להם כי הוא מעוניין לשכור טייס לשם תטסת מסוק, לצורך הסרטת סרט בהולנד. בהמשך המו"מ עימם גילה להם, כי משימתו של הטייס תהיה לחלץ אסיר "פוליטי" מבית כלא בבריטניה. בעקבות זאת התקשרו שני הטייסים עם הפ.בי.איי. אחד הטייסים, ג'ון או'סאליבון, אמר, כי העמיד פנים שהוא משתף־פעולה עם אהרונוביץ, ובעקבות זאת ניתן לו כרטיס טיסה לכיוון אחד לאנגליה. בצירוף הוראות להיפגש עם אנשי קשר. אשר יחטפו מסוק וימסרו לו פרטים על תוכנית הבריחה. או'סאליבון סיפר, כי מבצע הבריחה תוכנן למועד כלשהו בין 2 לאוגוסט ל־6 בו.

משרד התביעה הכללית דרש לקבוע ערבות של שני מיליון דולר לשחרורו ופרקליטו מנסה עתה להשיג את הקטנת הסכום.

מפי פקידי משרד הפנים בלונדון נמסר, כי שלטונות הכלא בנוריץ' במזרח־אנגליה קיבלו כבר התרעה על המזימה שעמדה להתבצע.

ארבעת הישראלים נאשמים בתיכנון מזימה לייבא לבריטניה חשיש במשקל 2 טון.

למרבה האירוניה, בו־בזמן שאמצעי השמירה תוגברו סביב שלושת הישראלים, הצליחו ארבעה אסירים אחרים לחימלט מאותו כלא. (ע"ר)

עידן ההצמדה ל"סל"

(סוף מעמוד ראשון)

בבנקים הורגשה אמנם הת־עניינות של משקיעים שביקשו לברר אצל יועצי ההשקעות אם כדאי להם למכור השקעות שקליות ולהמירן בהשקעות צמו־דות מט"ח. רוב התשובות היו שליליות שכן לדברי היועצים לא חל כל שינוי במדיניות הפי־חותים.

השקעות בסל החדש

שני בנקים, בנק לאומי ודיסקונט מיהרו והודיעו אתמול על כך שהם מאפשרים למי שירצה בכך להשקיע בסל החד־ש של המטבעות, שבו גדול יותר המרכיב של הדולר.

שני הבנקים הללו יאפשרו גם ללקוחות שירצו בכך לקחת הלוואות צמודות לסל זה, כאשר הריבית תחושב לפי שיקלול של הריביות על כל אחד מסוגי המטבע המרכיבים את הסל. גם בבורסה, היתה תגובה מאופקת לשינוי. המסחר נערך במגמה מעורבת עם נטייה לירידות. עם זאת הביעו חלק מהסוחרים תקווה כי אם יקבל הציבור את הצעד האחרון כנכונה לשמור על היציבות במשק ולהימנע מפיחותים עשוי הדבר להשפיע בתקופה הקרובה לחיוב על שוק המניות.

מחירי המכוניות מוקפאים

מחירי המכוניות לא יושפעו, בשלב זה לפחות, מהשינוי, שכן מחירן של המכוניות מוקפא בשקלים. לפיכך כל השינוי בשערי מטבע החוץ אינו משפיע על מחיר המכוניות לצרכן. מי שעשויים להרוויח מכך הם דווקא יבואני הרכב מאירופה שסבלו מאד בתקופה האחרונה כתוצאה מהקפאת המחירים לצרכן, זאת בשעה ששערי המטבעות האירופיים המשיכו לעלות והם נאלצו לשלם עבורם יותר בעת שרכשו מטבע למימון בו את רכישת המכוניות. עתה, כשעליית שערי המטבעות האי־רופאים תמותן, תקטן השחיקה במתח הרווחים שלהם.

התעשיינים: צעד בעייתי

"הצמדת השקל לסל המט־בעות הוא צעד כלכלי הטומן בחובו סיכונים רבים לתעשייה הישראלית, אם כי עשויים להיות בו גם סיכויים", כך אמר ארנון טיברג, מנכ"ל התאחדות התעשיינים על החלטת בנק ישראל. הוא הוסיף כי הסיכון העיקרי טמון בכך, שאם ימשיך הדולר להחלש מול המטבעות האירופאיים, יחריפו הבעיות של הייצוא התעשייתי, מאחר שהמגמות הנראות לעין הן של המשך החלשות הדולר והסיכון לתעשייה גדול ביותר. במצב מעין זה, הייצוא בדולרים ייפגע עוד יותר וכדאיותו תמשיך לרדת, ואילו הייצוא לשוק האירופאי לא יהנה מהתחזקותן של המטבעות האירופאיים.

הדולר מדחי אל דחי

הדולר הנחלש והולך, נסחר אתמול בשוקי הכספים של אירופה בשפל שלא היה כמותו זה חמש שנים, וסוחרי מטבע מסרו, כי כל הסימנים מעידים שהוא עומד לגלוש אל מתחת לשער של 2 מארק.

בעת סגירת הבורסה של פראנקפורט, נסחר הדולר בשער של 2.0920 מארק, שעה שנת־קבלו נתונים כלכליים חדשים, אשר אישרו את הידיעות הע־גומות בדבר רפיון הכלכלה האמריקנית.

"במצב הנוכחי, הדולר חזק יתר על המידה ואני צופה כי בקרוב מאד נגלוש אל מתחת לשני מארק" — אמר נציג של בנק אמריקני.

הדולר האמריקני נחלש והולך בהתמדה זה שבועות אחדים, ומאז ספטמבר שעבר איבד כשליש מערכו. זאת על רקע שאיפתה של ארה"ב להחליש את הדולר, במאמץ לצמצם את הגרעון המסחרי שלה ולעורר את כלכלתה.

הירידה של הדולר גברה ביו־לילה, לאחר ששר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ אמר, כי יש מקום לירידה נוספת של הדולר מול המטבעות העיקריים בעולם.

כמה סוחרים אמרו, כי הדולר ירד עתה בקצב איטי יותר, שכן יש אפשרות, כי הבנקים המרכזיים עשויים לקנות את המטבע האמריקני בשוק החופשי, במאמץ למנוע את המשך פיחותו.

אם אכן ייכנסו הבנקים המרכזיים לשוק בצורה אגרסיבית, במטרה לגרום לעלייתו של הדולר, עלול הדבר לפגוע קשות בסוחרים, אשר פעלו על סמך ציפייה לירידה נוספת של המטבע האמריקני.

הבנק של יפאן התערב בשבועות האחרונים באופן קבוע, אך לא עלה בידו לייצב את הדולר. לעומת זאת לא נעשתה פעולה דומה ע"י ה"בונדסבנק".

חוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965

מרחב תכנון מקומי עומר

הודעה בדבר הפקדת
שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה—1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה עומר הופקד שינוי תכנית מפורטת מס' 12 לתכנית מפורטת 113/03/14 — שלב ב' מיתר ביחד עם התשריט המצורף אליה.

עיקרי הוראות השינוי: לקבוע קו בנין חזיתי וצידי לצורך הצרת תוספת קרקעית כניסה לחניה בהתאם לתשריט.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית: שטח התכנית: 696 מ"ר, מגרש 6086, מיתר — שלב ב'.

כל המעוניין בשינוי זכאי לעיין בה ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר, הרואה עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית וכן כל זכאי לפי סעיף 100 לחוק, רשאי תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות להגיש התנגדות לשינוי במשרדי הועדה המקומית האמורה. התנגדות תוגש בכתב בפירוט הנימוקים בלווי תצהיר המאמת את העובדות עליהן מתבססת ההתנגדות.

שלום רבינא
יו"ר הועדה המחוזית
לתכנון ולבניה — מחוז הדרום

Daily Telegraph FINAL
Join the ASTHMA SOCIETY
THURSDAY JULY 31 1986
25p
'Driven out' Labour MP resigns
By George Jones Political Correspondent
Home loan debt warning
Saudi censors out Royal ki
By Nigel Dudley and Kenneth C
Missing girl 'lying

כך נוהגת הצנזורה הסעודית ב"צילומי תועבה" מחתונת הנסיך אנדרו ובחירת לבו שרה פרגוסון שהעזו להתנשק בפומבי מול עיני המצלמות (צילום אי. פי)

ממשלת בריטניה מאשרת עמדת תאצ'ר נגד סנקציות על דרא"פ

ההחלטה נתקבלה בניגוד לעמדת שר החוץ ג'פרי האו

לונדון. — ממשלת בריטניה אישרה אתמול את עמדת ראש הממשלה מרגרט תאצ'ר נגד הטלת סנקציות על דרום אפריקה, על רקע שמועות בדבר קרע בינה לבין שר החוץ סיר ג'פרי האו.

עוזריה של ראש הממשלה אמרו, כי שרים בקבינט דחו פה־אחד את הדרישות לסנקציות ותמכו בהתנגדות ראש הממשלה להן.

אולם מקורות מדיניים אמרו, שמתפתח קרע בין תאצ'ר לבין שר החוץ האו, שחזר משליחות עקרה בדרום אפריקה והשתכנע שאין מנוס מסנקציות בצורה זו או אחרת.

משרד החוץ הודיע, כי האו לא איים להתפטר והוא ממשיך בעבודתו הרגילה.

מקורות ממשלתיים אמרו, כי ממשלת בריטניה ממשיכה לנקוט בעמדה, שיש לנסות ולסיים את האפארטהייד בדרך של מו"מ והפסקת מעשי האיבה — ואת המסר הזה תביא עמה תאצ'ר לוועידת ראשי 7 המדינות החשובות של חבר העמים, שתתכנס בלונדון ביום ראשון.

רדיו דרום אפריקה האשים אתמול את המערב בנקיטת עמדה אנטי־דמוקרטית, כדי לכפות עליה מו"מ — והכריז, כי דרום אפריקה לא תוכל לשאת ולתת כאשר אקדח מכוון לרקתה.

"השליחות של ג'פרי האו, קיבלה אופי של איום בסנקציות, אלא אם כן ישוחרר נלסון מנדלה ללא תנאי ויבוטל האיסור על פעולת הקונגרס האפריקני הלאומי", נאמר בשידור המבטא את עמדת הממשלה, והוסיף כי אין לגיטימיות באיום כפייה כלכלית הרסנית.

עיריית אום אל פאחם

מכרז מס' 1/68

החלפת רשת צינורות

1) העיריה מבקשת הצעות מקבלנים רשומים להחלפת ו/או הנחת רשת צינורות פלדה באורך 4000 ובקוטרים מ־8–1.

2) על המשתתף במכרז לצרף להצעתו אישור המעיד שהוא קבלן רשום בפנקס הקבלנים לביצוע העבודה נושא המכרז.

3) סיור הקבלנים יתקיים ביום שני 4.8.86 בשעה 13.00. מפגש הקבלנים יתקיים במועד הנ"ל בבניין העיריה וכן חלוקת המכרזים.

4) עבור כתב הכמויות והתכניות ישלם כל משתתף 100 ש"ח שלא יוחזרו אם זכה הקבלן במכרז ואם לא זכה.

5) הקבלנים יגישו את הצעותיהם עד יום ב' 11.8.86 בשעה 14.00 בצהריים למזכיר העיריה במעטפה סגורה ברישום ("מכרז החלפת רשת צינורות") בצירוף שטר ערבות בנקאית בשיעור 5% מערך ההצעה לשלושה חודשים.

6) כל הצעה שלא צורפו לה האישורים האמורים או הערבות הבנקאית הנ"ל לא תובא לדיון.

7) אין העיריה חייבת לקבל את ההצעה הזולה או כל הצעה שהיא.

מחמוד האשם
ראש העיריה

חוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965

מרחב תיכנון מקומי אשקלון

הודעה בדבר הפקדת
שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה־1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה אשקלון הופקד שינוי תכנית הנקראת שינוי מס' 7 לתכנית מפורטת 131/03/4 שכונה דרומית ביחד עם התשריט המצורף אליו.

עיקרי הוראות השינוי: תיקון קו בנין צדדי בצד מערבי מ־4 מ' המותר לפי תכנית מתאר ל־2.85 מ' בקו קדמי מ־5 מ' ל־4 מ'.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית: שטח התכנית: 0.927 דונם גוש 1653 חלקה 26 מגרש 123 שכונה דרומית.

כל המעוניין בשינוי רשאי לעיין בה ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר, הרואה עצמו נפגע על־ידי שינוי התכנית וכן זכאי לפי סעיף 140 לחוק, רשאי תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשינוי במשרדי הועדה המקומית האמורה. התנגדות תוגש בכתב בפירוט הנימוקים והמקומות בלווי תצהיר המאמת את העובדות עליהן מתבססת ההתנגדות.

שלום רבינא, יו"ר הועדה המחוזית
לתכנון ולבניה מחוז הדרום

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 31/86 שהתקיימה ב־31.7.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך "160,000.00 ש"ח זכה המספר 410619.

הפרס המצטבר בסך 90,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 350,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

בסך "10,000.00 ש"ח זכה המספר: 196458.

בסך "4,000.00 ש"ח זכו המספרים: 687910; 709460.

בסך "250.00 ש"ח זכו המספרים: 001995; 009248; 052581; 0?4840
106027; 174025; 176991; 228855; 234164; 264856; 303949; 3?7130
352504; 365277; 368714; 377025; 399814; 431305; 435885; ?46405
498234; 521885; 522836; 562470; 568315; 584623; 609791; ?41612
756004; 758248; 863539; 878252.

בסך "120.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 1994; 3142

בסך "20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 080; 404

בסך "12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 031; 814; 865

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 3 או 4 או 9 זכו בסך של "2.00 ש"ח.

בסך "4.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 021; 023; 064; 077; 389
296; 365; 382; 441; 474; 525; 529; 588; 614; 676; 756; 765; 776; 841
848; 870; 884; 894; 941; 954; 988.

בסך "2.00 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 03; 08; 10; 13; 19; 26
38; 40; 44; 51; 52; 56; 60; 62; 63; 66; 73; 83; 90; 93; 95; 99.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה המחייבת את מפעל הפיס.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 31.7.86

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקני	1	1.46	1.53	1.4882	1.5068	1.4967
לירה שטרלינג	1	2.18	2.28	2.2164	2.2441	2.2308
מרק גרמני	1	0.70	0.73	0.7109	0.7197	0.7138
פרנק צרפתי	1	0.21	0.23	0.2187	0.2214	0.2200
גילדן הולנדי	1	0.62	0.65	0.6306	0.6385	0.6331
פרנק שווייצרי	1	0.87	0.91	0.8869	0.8980	0.8894
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2138	0.2165	0.2147
כתר נורווגי	1	0.20	0.21	0.2012	0.2037	0.2021
כתר דני	1	0.18	0.19	0.1883	0.1907	0.1895
מרק פיני	1	0.29	0.31	0.2978	0.3015	0.2994
דולר קנדי	1	1.06	1.11	1.0778	1.0913	1.0840
דולר אוסטרלי	1	0.85	0.92	0.8845	0.8956	0.8896
ראנד דר' אפריקני	1	0.35	0.59	0.5811	0.5884	0.5830
פרנק בלגי	10	0.33	0.35	0.3428	0.3471	0.3448
שילינג אוסטרי	10	0.99	1.04	1.0090	1.0215	1.0145
לירה איטלקית	1.000	1.01	1.08	1.0343	1.0475	1.0390
ין יפאני	100	0.95	0.99	0.9664	0.9784	0.9722

רישומי הקופסה השחורה של קטר אסון הבונים לא זוייפו

הסימנים הנוספים שנמצאו על נייר התרשים מקורם בפגיעה שבהיסח הדעת – קובעת המשטרה

רישומי "הקופסה השחורה" של קטר הרכבת שהיה מעורב בתאונה בצומת הבונים לא זוייפו — כך מתברר מחקירת היחידה לחקירת פשעים חמורים במשטרה.

בהודעה מטעם המשטרה שנמ־סרה אתמול נאמר, כי הבדיקות של נייר התרשים, הכלול בתוך הטכנו־גרף — "הקופסה השחורה" — של קטר הרכבת העלו, שהסימנים הנוספים שנמצאו על נייר התרשים מקורם בפגיעה שבהיסח הדעת.

יצויין, כי הפסים המקוריים נוצרים ע"י מחט, המעבירה גלי חום על פני התרשים, וכך נוצרים פסים דקיקים הנתנים לבדיקה בעזרת מיקרוסקופ.

כאמור, הגיעו חוקרי המשטרה למסקנה, שלא היה זיוף של רישומי הקופסה השחורה של הרכבת. (עתי"ם)

משרד־הבריאות לא יורה על הוצאת גופת אנגלוביץ' מקברה

אמר בא־כוח המדינה בסיום הטיעונים בבג"ץ

בג"ץ סיים אתמול את הדיונים המשפטיים בעתירת חברה קדישא, שביקשה להורות למנכ"ל משרד־הבריאות להו־ציא את גופתה של המנוחה תרזה אנגלוביץ' מקברה. עתה עם סיום הטיעונים בבג"ץ, יפנו השופטים לכתיבת הכרעת הדין.

בדיון המשפטי אמר בא־כוח המדינה, עו"ד רנטו יאראק, כי בכל מקרה שמשפחה תמשיך להתנגד להוצאת הגופה מקברה, יקבל מנכ"ל משרד־הבריאות את עמדת המשפחה ולא יפעיל את סמכותו להורות על הוצאת הגופה מקברה. עוד נאמר, ששיקוליו של מנכ"ל משרד־הבריאות הם שיקולים כשרים וסבירים.

בא־כוחה של בת המנוחה, עדינה הרפז, אמר, כי המשפחה ממשיכה לסבול מאז יום מותה של תרזה אנגלוביץ' בשנת 1982 מהטרדות ומאיומים.

הוא טען עוד, כי חברה קדישא מבקשת להוציא את גופתה של המנוחה פעם שלישית מהקבר. עוד אמר, כי אין זה מתפקידה של חברה קדישא להוציא גופות מהקבר, אלא רק לקבור אנשים מתים. "אנו עוסקים בנסיבות שבהם לא נשמר כבוד המת", אמר בא־כוח המשפחה וביקש לדחות את העתירה.

בא־כוחה של חברה קדישא אמר: "למשפחה אין מונופול לגבי כבוד המת. מדובר בכבודם של יהודים הקבורים לצידה של המנוחה, יהודים שביקשו להיקבר על־פי ההלכה".

הוא הוסיף, כי המנוחה היתה כנוצריה ומתה כנוצריה והוא רוצה לקוות שתמצא את מנוחתה בחלקת קבר מתאימה ולא בקבר יהודי.

עוד טען, כי אם המשפחה היתה מעוניינת לשמור על כבוד המת, היתה זו מקימה מצבה על קבורה של המנוחה, אך המצבה לא הוקמה. (עתי"ם)

אל"מ ראובן לוי הובא למנוחות

נהרג בתאונת עבודה בקיבוצו רמת הכובש

מאת אפי בניה,
כתב "על המשמר"

מאות מחברי קיבוץ רמת הכובש, חברי התנועה הקיבוצית, ידידים וקציני צה"ל ליוו אתמול למנוחות את אל"מ (מיל.) ראובן לוי, חבר רמת הכובש שנהרג בתאונת עבודה במפעל בקיבוצו.

ראובן לוי, בן 43, נפצע באורח אנוש בראשו ובחלק גופו העליון בתחילת השבוע מפיצוץ מיתקן שערך בו ניסוי במפעל "דורם". בו שימש כמנהל אחזקה ראשי. הוא פונה לבי"ח בילינסון במצב אנוש ולאחר 3 ימים נפטר מפצעיו.

ראובן לוי שימש במיגוון תפקידים בקיבוצו ובתנועתו, היה מזכיר קיבוץ, פעיל מרכזי במערכות הפוליטיות של התנועה הקיבוצית והמערך והיה בין ראשי מטה "גרנות" שפעל בבחירות האחרונות.

את רוב דרכו הצבאית עשה אל"מ (מיל.) ראובן לוי בחיל־התותחנים. רק לפני שבועיים הועלה לדרגת אלוף משנה.

הותיר אחריו אשה, חמי, ו־5 ילדים.

● במיכללה האזורית בתל־חי נערכים להפעלת שידורי טלוויזיה איזוריים ב־1 בינואר, כפי שאושר בקריאה שלישית בכנסת.

טלקס

● נוער נגד גזענות מברך את הלל

תנועת נוער נגד גזענות מברכת את יו"ר הכנסת שלמה הלל על הסיכום שהושג עם ח"כ קולאס, יו"ר ועדת חוק ומשפט, על־פיו יובא חוק נגד גזענות להצבעה ביום ג' הבא.

מן הראוי שהחוק נגד גזענות יוחקק, משום שהוא מביע סלידה קולקטיבית וברורה של בית־המחוקקים הישראלי מן הגזענות, שמסכנת את קיומה של מדינתנו. הציבור הישראלי מאס בזילזול שמפגין המימסד בנושא המאבק בגזענות והוא ניצב ברובו לצד התביעה לחקיקת החוק. אמר רכז נוער נגד גזענות, טל רביד, והוסיף, כי אין לכרוך את חקיקת החוק נגד גזענות בחוק לאיסור מפגשים עם פלסטינאים. (שע"ח)

● ירידה בעלות החזקת רכב

לפי התחשיבים של "חשב" החברה הבין־קיבוצית לשירותי ניהול, חלה ירידה בעלות החזקת רכב פרטי בעל נפח מנוע של 1300 סמ"ק.

קילומטר נסיעה עולה 43 אגורות מזה 29 אגורות הוצאות קבועות ו־14 אגורות הוצאות משתנות. הסכום המומלץ לתשלום לעובדים להחזקת מכונית בה נוסע העובד לצרכי עבודה הוא 61 אגורות, שתי אגורות פחות מאשר ביולי.

הירידה בעלות החזקת רכב נבעה משינוי בשיעור החזר ההון ומשינויים במחירי התיקונים והצמיגים. **יוסף שמי**

● קופ"ח מגייסת מתנדבים

קופת־חולים החלה לגייס מתנדבים למרפאותיה ברחבי הארץ.

לדברי אורה גז, חברת הנהלת קופ"ח הממונה על הפרוייקט, גויסו כבר עשרות מתנדבים למרפאות במספר איזורים בארץ ויש צורך בעוד מאות מתנדבים לפעולות במרפאות.

המתנדבים מסייעים במרפאה בעיקר לקשישים ולאמהות עם ילדים במתן עזרה, הכוונה ומידע, חלקם עוסק באירגון פעולות חינוך לבריאות בקרב הקהילה במתנ"סים ובמועדונים.

לדברי דובר קופ"ח, מטרת הפרוייקט לסייע בפעולות תקינות של המרפאה, להקל על ביצוע פעולת מינהל ואירגון, לסייע לקשישים בהמתנה ולקרב את אוכלוסיית החברים אל קופת־חולים ותן סיוע בפעולות. **יוסף שמי**

● מחסור בחלב ומוצריו

מועצת החלב יובאה השבוע אלף טונות אבקת חלב, כמות שוות ערך ל־12 מיליון ליטר חלב. נוכח המחסור שנוצר בחלב ומוצריו.

בין הסיבות שגרמו לכך מנה יוסי דרור, הכלכלן של מועצת החלב, עליה כללית של הצריכה במשק ועידוד צריכת החלב, שנעשה באמצעות תשדירי שרות בטלוויזיה.

העלייה בצריכת חלב תאפשר לדעתו של דרור, העלאת מיכסות החלב. העומדות כיום על 771 מיליון ליטר חלב לשנה, לכמות מיכסות של 785 מיליון ליטר לפחות, כדי לעמוד על הצרכים של המגזר החקלאי היצרני. **יוסף גלילי**

השפעה שולית ל"סל" החדש על המסחר בשוק המניות

מאת כתבנו

שבוע המסחר בבורסה הס־תיים אתמול במגמה מעורבת. ל"סל" המטבעות החדש היתה רק השפעה שולית על שוק המניות, זו התבטאה רק בעודף היצע של 2.9 מיליון ש"ח למניות הבנקים שבהסדר ולעודף היצע של 1.4 מיליון ש"ח לאגרות החוב הצמודות למט"ח.

גלגלי הבורסה

לעומת זאת, לאגרות הצמודות למדד היה עודף ביקוש של 3.6 מיליון ש"ח וכן נרשמו ביקושים למספר רב של מניות, בעיקר ל"כבדות".

לקרנות הנאמנות המתמחות במניות היו פריונות של 700 אלף ש"ח ובקרנות הסולידיות — כ־1.2 מיליון ש"ח.

בהנפקות הצמודים שהיו אתמול נקבעו השערים דלהלן גליל ל־10 שנים ריכזה ביקושים רק של 14.6 מיליון ש"ח מתוך היקף הנפקה של 20 מיליון ש"ח ונקבע שער 83 נקודות. בגליל ל־8 שנים גם היתה הזמנת חסר ונקבע שער 85%. לעומת זאת, בשגיא היתה הזמנה של 80.1 מיליון ש"ח לעומת היקף הנפקה של 40 מיליון ש"ח ונקבע שער 89.5 נקודות עם הקצאה 44.9 אחוז.

במניות הבנקים שבהסדר נקבעו אתמול הירידות דלהלן: איד"ב.י. הג' 0.6%, אגוד — 1.5%, דיסקונט א' — 0.7%, מזרחי ע"ש 0.9%, פועלים צ"ש — 0.9% וטפחות בל"ל — 1.8 אחוז.

במניות ה"כבדות" סופקו בד"כ הביקושים בעליות עד 2 אחוזים.

באגרות החוב הצמודות למדד היו בד"כ עליות עד חצי אחוז. בין המניות ה"חופשיות" בלטו "מאגרי בניה" שירדה ב־13.6%, "חמן" בה נקבע "מוכרים בלבד" ו"מגור", בה "מוכרים בלבד" בפעם השניה ברציפות.

שערו היציג של הדולר עלה אתמול ב־0.42 אגורות — 0.28% — ל־1,4967 ש"ח. דולר נוסעים — 1.7754 ש"ח. הדולר השחור ירד, בעקבות "סל המטבעות החדש, ל־1.55 ש"ח.

מודעות הבורסה: משוב — הפסד מתואם של כ־940 אלף ש"ח ב־6/1985 לעומת כ־1.8 מיליון ש"ח אשתקד. וינקבר — רווח של 186 אלף ש"ח לעומת כ־3 מיליון ש"ח אשתקד. רוטובין — רווח של 42 אלף ש"ח לעומת 845 אלף ש"ח אשתקד. החברה הגייס הון נוסף של כ־3.5 מיליון דולר. קינג — הפסד מתואם של כ־8.7 אלף ש"ח לעומת רווח מתואם של כ־402 אלף ש"ח. טרגיל — הפסד מתואם של כ־899 אלף ש"ח לעומת כ־1.2 מיליון ש"ח אשתקד.

נדחה כינוס מועצת העתונות

בגלל סיבות בלתי צפויות נדחה כינוס מועצת העתונות שנועד להיום. על מועד חדש תבוא הודעה.

הסתדרות השומר הצעיר
ההנהגה הראשית
"הסעות" למחנה "צופי נודד" — כתות ה'
יום שבת 2.8
06.00 רמת אביב בסופר
06.30 ק. שרת בקן
07.00 עין החורש
07.15 המעפיל
יום א' 3.8
08.00 נו"ש בכניסה לטכניון
08.30 ביאליק בקן
שאלות להפנות למה"ל צפית כהן, טל' 03-291161
חזק ואמץ
מוזי צופית

קיבוצניקית
מובטחים לך
משכורת גבוהה
ומגורים
עם פרטיות מוחלטת
בהר הכרמל
תמורת
טיפול
בשני ילדים
קטנים
פרטים בטלפון:
04-662431

בפלילים

3.5 שנים לסגן ברז'יק שהבריח סמים מלבנון

סגן שמואל ברז'יק, שהורשע בהברחת 50 ק"ג חשיש לישראל בשיתוף עם סא"ל רוד ליידה, נידון אתמול בבית־הדין הצבאי המיוחד במטכ"ל למאסר 3 וחצי שנים בפועל ולהורדה לדרגת טוראי.

ברז'יק הודה לפני כשבועיים בעבירה שיוחסה לו, בעקבות עיסקת טעון שערך סניגורו עו"ד חיים משגב עם התביעה ובמהלכה נמחקו סעיפי אישום נוספים נגדו הקשורים בהברחת סמים.

עוה"ד ד"ר משגב אמר בבית־הדין, כי יש להקל בדינו של הקצין, כיוון שהיה חייל מצטיין והאירוע שבו הסתבך נגרם בשל מצוקה נפשית.

לדברי עו"ד משגב, נקלע מרשו למצוקה זו בשל תקרית אש בלבנון שבה נהרג קצין בכיר, מידידו של ברז'יק. עוד גילה הסניגור, כי ברז'יק נמנה עם מקימי כוח צד"ל. (עתי"ם)

שיני התלמיד נעקרו ב"שיעור מאלף" של שוטרת

שוטרת מואשמת בתקיפת תלמיד ובהטחת ראשו בשולחן עד ששניים משיניו נעקרו במהלך שיעור בזהירות בדרכים.

סגן בכיר לפרקליט מחוז חיפה, עורכת־הדין רונית ויינריב, הגישה אתמול כתב־אישום לבית־המשפט המחוזי בחיפה נגד השוטרת תאשול אליאס מחאח (בת 31) מחיפה, המשמשת כמדריכה במקצוע הזהירות בדרכים בבתי־ספר במגזר הערבי.

התביעה הכללית טוענת, כי במחצית חודש נובמבר 1982, במהלך שיעור "זהירות בדרכים" שהעבירה הנאשמת בבית־הספר הקתולי בשפרעם, למתה הנאשמת בראשו של אחד התלמידים, הטיחה את פניו של הנער בשולחן וכתוצאה מכך גרמה לחבלה בשפתו התחתונה וגרמה לעקירת שתיים משיניו. התביעה טוענת, כי במעשה זה תקפה השוטרת את התלמיד וגרמה לו חבלה של ממש". (עתי"ם)

יהלומן מנתניה הניס שודדים מזויינים

מאת ניצה רימון, כתבת "על המשמר"

צוות מיוחד הוקם במטה מרחב השרון של המשטרה לחקירת מעשי השוד האלימים שאירעו באחרונה בנתניה, שעל פי החשד בוצעו בידי כנופיית שודדים אחת.

אתמול בשעה 3 לפנות בוקר פרצו שלושה שודדים רעולי פנים ומצויידים באקדח וסכין לביתו של היהלומן רז ברחוב סמילנסקי 55 בנתניה. השודדים השתלשלו בעזרת חבל לדירה שבקומה החמישית והפתיעו את בני הזוג רז בשנתם. השודדים דרשו יהלומים אך בני הזוג התנגדו והיהלומן הניף כסא מעל לראשם והניס אותם. כוחות משטרה שהוזעקו למקום פתחו בסריקות.

לפני שלושה ימים חדרו שלושה שודדים רעולי פנים ומצויידים בנשק לבית משפחת רוט בנתניה ושדדו כסף ותכשיטים. לפני שבוע נשדד בדרך דומה ניל גילמן, יו"ר קבוצת "אליצור" נתניה.

כאמור הקימה המשטרה צוות חקירה מיוחד ונבדק הקשר בין המקרים.

סגן מנהל סניף בנק חשוד במעילה

סגן מנהל סניף הבנק הבינלאומי בשכונת קרית היובל בירושלים, אפרים שוורץ, נעצר בחשד שגנב כספים מחשבונם של לקוחותיו. החשוד התפטר מתפקידו עם תחילת החקירה.

בדיון שהתקיים בבית משפט השלום בירושלים אמר נציג המשטרה, כי על־פי החשד נמשכה הגניבה במשך שנתיים.

הגניבה העיקרית היתה, לטענת החוקר, מחשבונו של אחד הלקוחות, ממנו חשוד שוורץ בגניבת 150 אלף ש"ח. כאשר החל הלקוח לחשוד, משך שוורץ כספים של לקוחות אחרים, כדי לכסות את חשבונו של אותו לקוח — ציין ב"כ המשטרה ואמר, כי לא ידוע ההיקף המדוייק של הגניבה, אך כנראה שמדובר בחשבונותיהם של שבעה לקוחות נוספים שטרם נחקרו כולם.

בדיון נמסר, כי החקירה החלה בבנק ישראל ואחר כך הועברה לטיפול המשטרה.

בהסכמת פרקליטו, הוא נעצר בפקודת בית משפט השלום בירושלים ל־9 ימים. (עתי"ם)

לקיבוץ להבות־הבשן והמשפחה
אתכם באבלכם הכבד
במות
צבי יערי
בית נאות־מרדכי

ליזהר וכרמל, למשפחת יערי
וקיבוץ להבות־הבשן
אתכם באבלכם הכבד במותו של האב
צבי
קיבוץ שעריה־גולן